



www.gofin.pl

## ZESZYTY METODYCZNE RACHUNKOWOŚCI DODATEK

20.08.2023 r.

ISSN 2449-9226

Dodatek nr

**12**

# POZYCJE I TRANSAKCJE W WALUCIE OBCEJ WEDŁUG USTAWY O RACHUNKOWOŚCI I MSR

<b>A. TRANSAKCJE W WALUCIE OBCEJ WEDŁUG USTAWY O RACHUNKOWOŚCI .....</b>	<b>str. 3</b>
<b>I. Zasady ogólne dotyczące transakcji wyrażonych w walutach obcych ...str.</b>	<b>3</b>
1. Obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych w walucie polskiej .....	str. 3
2. Zasady przeliczenia na walutę polską transakcji wyrażonych w walutach obcych .....	str. 3
3. Rozliczanie różnic kursowych .....	str. 4
<b>II. Rozliczanie transakcji w walucie obcej.....</b>	<b>str. 5</b>
1. Wycena przychodów w walucie obcej z uwzględnieniem płatności zaliczkowych .....	str. 5
2. Wycena kosztu w walucie obcej.....	str. 10
3. Przewalutowanie zaliczki wpłaconej na poczet usługi w walucie obcej na inną walutę obcą .....	str. 14
4. Skutki otrzymania od udziałowca pożyczki w walucie obcej .....	str. 16
5. Wypłata dywidendy w walucie obcej i rozliczenie różnic kursowych.....	str. 21
<b>III. Wycena i ewidencja podstawowych operacji na rachunku walutowym..str.</b>	<b>26</b>
1. Metody wyceny operacji gospodarczych na rachunku walutowym .....	str. 26
2. Ewidencja podstawowych operacji gospodarczych na rachunku walutowym...str.	29
3. Przemieszczenie waluty pomiędzy walutowymi rachunkami bankowymi .....	str. 30
4. Ujemne saldo na rachunku walutowym.....	str. 31
<b>IV. Wycena aktywów i pasywów wyrażonych w walucie obcej         na dzień bilansowy .....</b>	<b>str. 33</b>
1. Zasady wyceny składników aktywów i pasywów na dzień bilansowy .....	str. 33
2. Ujęcie różnic kursowych z wyceny bilansowej .....	str. 34

---

3. Prezentacja skutków wyceny bilansowej w sprawozdaniu finansowym.....	str.	35
4. Przykłady liczbowe ilustrujące ewidencję księgową różnic kursowych z wyceny bilansowej.....	str.	35
<b>V. Rozliczanie różnic kursowych z wyceny bilansowej rozrachunków.....</b>	<b>str.</b>	<b>37</b>
1. Charakterystyka stosowanych w praktyce metod rozliczania różnic kursowych z wyceny bilansowej.....	str.	37
2. Storno różnic kursowych pod datą pierwszego dnia roku obrotowego .....	str.	38
3. Storno różnic kursowych w dniu uregulowania rozrachunków.....	str.	40
4. Ewidencja wyłącznie zrealizowanych różnic kursowych, ustalonych od początku roku do dnia zapłaty.....	str.	41
<b>B. TRANSAKCJE W WALUCIE OBCEJ WEDŁUG MSR .....</b>	<b>str.</b>	<b>43</b>
<b>I. Zasady ogólne dotyczące transakcji wyrażonych w walucie obcej oraz określenie waluty funkcjonalnej.....</b>	<b>str.</b>	<b>43</b>
1. Regulacje dotyczące pozycji i transakcji w walucie obcej.....	str.	43
2. Określenie waluty funkcjonalnej charakterystycznej dla danej jednostki sprawozdawczej.....	str.	43
<b>II. Ujęcie początkowe transakcji w walucie obcej .....</b>	<b>str.</b>	<b>48</b>
1. Identyfikacja transakcji w walucie obcej.....	str.	49
2. Ustalenie dnia zawarcia transakcji i zastosowanie odpowiedniego kursu wymiany .....	str.	50
3. Identyfikacja dnia transakcji, w sytuacji gdy jeden dokument potwierdza wiele różnych transakcji .....	str.	53
4. Świadczenia realizowane w sposób ciągły oraz przychody i koszty powstające w określonym czasie .....	str.	55
<b>III. Ujęcie początkowe transakcji denominowanych w walucie obcej.....</b>	<b>str.</b>	<b>58</b>
1. Identyfikacja transakcji denominowanej w walucie obcej.....	str.	58
2. Określenie dnia, w którym dana transakcja kwalifikuje się do ujęcia po raz pierwszy .....	str.	59
3. Problemy związane z rozliczaniem umów najmu denominowanych w walucie obcej.....	str.	62
<b>IV. Wycena bilansowa .....</b>	<b>str.</b>	<b>64</b>
1. Podział pozycji w walucie obcej dla potrzeb wyceny .....	str.	64
2. Przeliczenie pozycji pieniężnych na dzień sprawozdawczy .....	str.	66
3. Przeliczenie pozycji niepieniężnych wycenianych w koszcie historycznym..	str.	69
4. Przeliczenie pozycji niepieniężnych wycenianych w wartości godziwej.....	str.	70
<b>V. Ujęcie różnic kursowych i rozliczenie pozycji.....</b>	<b>str.</b>	<b>71</b>
1. Rozliczanie pozycji w walucie obcej.....	str.	71
2. Ujęcie różnic kursowych dla pozycji pieniężnych.....	str.	78
3. Różnice kursowe powstałe na pozycjach niepieniężnych.....	str.	83

Niniejszy dodatek porusza m.in. zasady dotyczące wyceny i ewidencji księgowej operacji wyrażonych w walutach obcych w świetle ustawy o rachunkowości, Krajowych Standardów Rachunkowości, wydanych przez Komitet Standardów Rachunkowości, oraz Międzynarodowych Standardów Rachunkowości. Powyższe zagadnienia zaprezentowano w dwóch częściach (A i B).

Część A. „Transakcje w walucie obcej według ustawy o rachunkowości” została przygotowana przez redakcję Zeszytów Metodycznych Rachunkowości, a część B. „Transakcje w walucie obcej według MSR” została przygotowana przez redakcję Zeszytów Metodycznych Rachunkowości we współpracy z dr Maciejem Frenszlem (biegłym rewidentem, pracownikiem Katedry Rachunkowości Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego).

## **A. TRANSAKCJE W WALUCIE OBCEJ WEDŁUG USTAWY O RACHUNKOWOŚCI**

### **I. ZASADY OGÓLNE DOTYCZĄCE TRANSAKCJI WYRAŻONYCH W WALUTACH OBCYCH**

#### **1. Obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych w walucie polskiej**

Podstawowy wymóg ewidencji operacji gospodarczych w walucie polskiej wynika z art. 9 ustawy o rachunkowości, który stanowi, iż księgi rachunkowe należy prowadzić w języku polskim i w walucie polskiej. Dowód księgowy opiewający na waluty obce powinien zawierać przeliczenie ich wartości na walutę polską według kursu obowiązującego w dniu przeprowadzenia operacji gospodarczej. Wynik przeliczenia zamieszcza się bezpośrednio na dowodzie, chyba że system przetwarzania danych zapewnia automatyczne przeliczenie walut obcych na walutę polską, a wykonanie tego przeliczenia potwierdza odpowiedni wydruk (por. art. 21 ust. 3 ww. ustawy). Zapisów dotyczących operacji wyrażonych w walutach obcych dokonuje się w sposób umożliwiający ustalenie kwoty operacji w walucie polskiej i obcej (por. art. 23 ust. 3 ww. ustawy).

#### **2. Zasady przeliczenia na walutę polską transakcji wyrażonych w walutach obcych**

Zasady przeliczania na złote polskie dla celów bilansowych transakcji wyrażanych w walutach obcych reguluje art. 30 ustawy o rachunkowości. Na podstawie ust. 2 tego przepisu, wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich przeprowadzenia odpowiednio po kursie:

- 1) faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji – w przypadku sprzedaży lub kupna walut oraz zapłaty należności lub zobowiązań,

- 2) średnim ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski (NBP) z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa w pkt 1, a także w przypadku pozostałych operacji.

Z kolei ust. 1 art. 30 ustawy o rachunkowości stanowi, że nie rzadziej niż na dzień bilansowy wycenia się wyrażone w walutach obcych:

- 1) składniki aktywów (z wyłączeniem udziałów w jednostkach podporządkowanych wycenianych metodą praw własności) i pasywów – po obowiązującym na ten dzień średnim kursie ogłoszonym dla danej waluty przez NBP,
- 2) gotówkę znajdującą się w jednostkach prowadzących kupno i sprzedaż walut obcych – po kursie, po którym nastąpił jej zakup, jednak w wysokości nie wyższej od średniego kursu ogłoszonego na dzień wyceny dla danej waluty przez NBP.

Jeżeli aktywa i pasywa są wyrażone w walutach, dla których NBP nie ogłasza kursu, to kurs tych walut określa się w relacji do wskazanej przez jednostkę waluty odniesienia, której kurs jest ogłaszany przez NBP.

### 3. Rozliczanie różnic kursowych

Generalnie różnice kursowe zarówno ustalone na bieżąco (zrealizowane), jak i na dzień bilansowy, dotyczące aktywów i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych, ustawa o rachunkowości nakazuje rozliczać wynikowo. Wpływają one odpowiednio na przychody (dodatnie) lub koszty (ujemne) finansowe (por. art. 30 ust. 4 ww. ustawy). Różnice kursowe rozliczane wynikowo wykazuje się w rachunku zysków i strat – na podstawie art. 42 ust. 3 ustawy o rachunkowości – po skompensowaniu ze sobą (*per saldo*), a nie obrotami, odpowiednio:

- 1) nadwyżkę dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi – jako inne przychody finansowe,
- 2) nadwyżkę ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi – jako inne koszty finansowe.

Z kolei różnice kursowe dotyczące zobowiązań zaciągniętych na sfinansowanie środków trwałych w budowie, środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, korygują cenę nabycia lub koszt wytworzenia – pod warunkiem jednak, że na dzień powstania różnic kursowych nie oddano tych składników jeszcze do używania (por. art. 28 ust. 8 ww. ustawy). Jest to tzw. bilansowe rozliczanie różnic kursowych. Powoduje to zwiększenie lub zmniejszenie wartości aktywów, których te różnice dotyczą.

Różnice kursowe dotyczące zobowiązań zaciągniętych na sfinansowanie środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych ustalone po oddaniu ich do używania rozlicza się wynikowo (jako koszty lub przychody finansowe) lub można skorzystać z możliwości korygowania o nie wartości początkowej tych składników. W uzasadnionych przypadkach można skorygować wycenę oddanych do używania środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych o różnice kursowe od kredytów i pożyczek służących ich sfinansowaniu (por. art. 30 ust. 4 ww. ustawy).

Bilansowo można także rozliczać różnice kursowe powstałe w związku z finansowaniem długotrwałego przygotowania towaru lub produktu do sprzedaży bądź długim okresem wytwarzania produktu. Jak bowiem stanowi art. 28 ust. 4 ustawy o rachunkowości, w przypadkach uzasadnionych niezbędnym, długotrwałym przygotowaniem towaru lub produktu do sprzedaży bądź długim okresem wytwarzania produktu, cenę nabycia lub koszt wytworzenia można zwiększyć o koszty obsługi zobowiązań zaciągniętych w celu finansowania zapasu towarów lub produktów w okresie ich przygotowania do sprzedaży bądź wytworzenia i związanych z nimi różnic kursowych, pomniejszone

---

o przychody z tego tytułu. Zwrot „można” oznacza, że to jednostka według uznania rozlicza różnice kursowe bilansowo.

## II. ROZLICZANIE TRANSAKCJI W WALUCIE OBCEJ

### 1. Wycena przychodów w walucie obcej z uwzględnieniem płatności zaliczkowych

#### Regulacje KSR nr 15 w zakresie wyceny przychodów w walucie obcej

Ustalając przychód bilansowy należy kierować się nadrzędnymi zasadami rachunkowości, takimi jak zasada przewagi treści ekonomicznej nad formą prawną, zasada memoriału, współmierności przychodów i kosztów, a także zasada ostrożnej wyceny. Ponadto – jak stanowi art. 20 ust. 1 ustawy o rachunkowości – do ksiąg rachunkowych okresu sprawozdawczego należy wprowadzić w postaci zapisu każde zdarzenie, które nastąpiło w tym okresie sprawozdawczym.

W celu prawidłowego ujęcia przychodu w ewidencji księgowej należy właściwie ustalić moment jego powstania. Ustawa o rachunkowości określa zasady wyceny operacji gospodarczych w walutach obcych, jednak nie określa pod jaką konkretnie datą przychód uważa się za zrealizowany zaliczka w walucie obcej według ustawy (wyjątkiem są tutaj przychody z długotrwałych umów o usługi, w tym budowlane uregulowane w art. 34a ww. ustawy). Należy jednak zauważyć, iż w art. 10 ust. 3 ustawa o rachunkowości odsyła – w sprawach nieuregulowanych jej przepisami – do Krajowych Standardów Rachunkowości, a w przypadku ich braku do regulacji zawartych w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości.

Zagadnienia dotyczące ujmowania przychodów ze sprzedaży określa Krajowy Standard Rachunkowości nr 15 „Przychody ze sprzedaży wyrobów, półproduktów, towarów i materiałów” (KSR nr 15). W pkt 4.1.1 standard ten wskazuje, iż zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów przychody ze sprzedaży dóbr ujmuje się wtedy, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- a) została zawarta umowa sprzedaży pomiędzy dostawcą i nabywcą dóbr,
- b) transakcja ma treść ekonomiczną,
- c) wiarygodnie ustalono wynagrodzenie należne dostawcy z tytułu sprzedaży dóbr,
- d) dostawca przekazał nabywcy znaczące korzyści i ryzyko związane z dobrami będącymi przedmiotem umowy,
- e) wiarygodnie ustalono koszty realizacji umowy,
- f) uprawdopodobniono uzyskanie wynagrodzenia z tytułu sprzedaży dóbr.

W opisie ww. okoliczności KSR nr 15 zwraca uwagę, iż dostawca ujmuje przychody ze sprzedaży dóbr w momencie przeniesienia znaczących korzyści i ryzyka związanych z tymi dobrami. Zazwyczaj przekazanie dobra nabywcy powoduje, że ustaje kontrola sprzedającego nad dobrem oraz następuje przekazanie znaczących korzyści i ryzyka związanych z własnością dobra nabywcy. Wynika to z faktu, że jeżeli strony nie ustaliły inaczej, z chwilą wydania sprzedanego dobra przechodzą na kupującego korzyści i ciężary związane z dobrem oraz niebezpieczeństwo przypadkowej utraty lub uszkodzenia (por. art. 548 § 1 Kodeksu cywilnego).

KSR nr 15 odnosi się również do wyceny i ujmowania przychodów wyrażonych w walutach obcych. W pkt 4.4.1 standard wskazuje, iż zgodnie z art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości jednostka ujmuje w księgach rachunkowych operacje gospodarcze dotyczące

przychodów wyrażonych w walutach obcych na dzień ich przeprowadzenia po kursie średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego ten dzień. Z kolei z pkt 4.4.2 standardu wynika, iż do wyceny przychodów w walutach obcych jednostki mogą zastosować również stanowisko Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie rozrachunków z kontrahentami.

### **Wycena zaliczek w walucie obcej według ustawy o rachunkowości**

W myśl art. 30 ust. 2 pkt 2 ustawy o rachunkowości, operacje gospodarcze dotyczące przychodów ze sprzedaży wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich przeprowadzenia po kursie średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego ten dzień.

W praktyce gospodarczej realizacja świadczeń jest często zaliczkowana określonymi płatnościami na rzecz sprzedawcy. W takim przypadku jednostki gospodarcze stają przed problemem właściwego ujęcia przychodu (i należności) z tytułu transakcji w walucie obcej. Dla celów bilansowych zaliczka otrzymana na poczet sprzedaży towarów, których dostawa nastąpi w następnych okresach sprawozdawczych, nie skutkuje powstaniem przychodu. Ujmuje się ją na koncie rozliczeń międzyokresowych przychodów (zob. art. 41 ust. 1 pkt 1 ustawy o rachunkowości). Przypominamy, iż co do zasady, podatnik jest obowiązany wystawić fakturę dokumentującą sprzedaż, a także dostawę towarów i świadczenie usług, o których mowa w art. 106a pkt 2 ustawy o VAT, dokonywane przez niego na rzecz innego podatnika podatku, podatku od wartości dodanej lub podatku o podobnym charakterze lub na rzecz osoby prawnej niebędącej podatnikiem. Fakturą należy również udokumentować otrzymanie całości lub części zapłaty przed dokonaniem dostawy towaru czy wykonaniem usługi, z wyjątkiem przypadku gdy zapłata dotyczy wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów (WDT), czynności, dla których obowiązek podatkowy powstaje zgodnie z art. 19a ust. 5 pkt 4 ustawy o VAT, czy dostaw towarów, dla których obowiązek podatkowy powstaje zgodnie z art. 19a ust. 1b ustawy o VAT (por. art. 106b ust. 1 pkt 4 ustawy o VAT). Otrzymaną zaliczkę oraz fakturę zaliczkową należy odpowiednio wycenić na potrzeby ujęcia ich w księgach rachunkowych. Do ich wyceny należy zastosować przepisy art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości. Jeżeli zaliczka w walucie obcej wpłynie na rachunek:

- a) złotówkowy, to do jej wyceny stosuje się kurs faktycznie zastosowany,
- b) walutowy, to do jej wyceny stosuje się średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wpływu waluty.

Natomiast do wyceny faktury zaliczkowej jednostka może przyjąć średni kurs NBP z dnia poprzedzającego dzień jej wystawienia. Po realizacji świadczenia, czyli pod datą dostawy towarów, której zaliczka dotyczyła, kwotę ujętą na koncie 84 „Rozliczenia międzyokresowe przychodów” zarachowuje się do przychodów ze sprzedaży (na podstawie dowodu „PK – Polecenie księgowania”). Wartość przychodu z tytułu transakcji, której dotyczy zaliczka, należy wycenić po średnim kursie NBP z dnia poprzedzającego dzień uzyskania przychodu.

Z uwagi na fakt, że zaliczek na WDT nie dokumentuje się fakturą, wpływ zaliczki na rachunek walutowy można ująć w księgach rachunkowych na koncie 20 „Rozrachunki z odbiorcami” i pozostawić na nim do momentu realizacji dostawy i wystawienia faktury, zapisem po stronie Wn konta 13-1 „Rachunek walutowy”, w korespondencji ze stroną Ma konta 20. Otrzymaną zaliczkę na WDT – pomimo braku faktury zaliczkowej – można także ująć na koncie 84, zapisem po stronie Wn konta 13-1, w korespondencji ze stroną Ma konta 84. Stan zaliczek otrzymanych, a nierozliczonych na dzień bilansowy wykazuje się w pasywach

bilansu sporządzanego według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości, w pozycji B.III.3 lit. e) „Zaliczki otrzymane na dostawy i usługi”. Przy czym nie zmienia sposobu prezentacji w bilansie otrzymanych zaliczek okoliczność, że mogą one figurować w księgach rachunkowych zarówno na koncie rozrachunkowym, jak i rozliczeń międzyokresowych przychodów.

## Przykład

### I. Założenia:

1. Spółka „ABC” 10 stycznia 20XX r. zawarła z kontrahentem z UE umowę sprzedaży 100 szt. wytwarzanych przez spółkę wyrobów po cenie jednostkowej sprzedaży: 190 EUR, które zostaną przekazane odbiorcy 7 lutego 20XX r.
2. Zgodnie z umową odbiorca z UE zobowiązał się wpłacić dwie zaliczki na poczet dostawy wyrobów:
  - a) pierwszą – w dniu zawarcia umowy, w wysokości 10% wartości sprzedaży oraz
  - b) drugą – do 1 lutego 20XX r., w wysokości 60% wartości sprzedaży.
3. Odbiorca z UE 10 stycznia 20XX r. wpłacił na rachunek bankowy spółki „ABC”, prowadzony w EUR, zaliczkę w kwocie:  $100 \text{ szt.} \times 190 \text{ EUR} \times 10\% = 1.900 \text{ EUR}$ . Na podstawie wyciągu bankowego spółka „ABC” ujęła zaliczkę w księgach, przeliczając ją po kursie średnim ogłoszonym dla EUR przez NBP z dnia poprzedzającego dzień wpływu środków na rachunek bankowy, tj. z 9 stycznia 20XX r., który wynosił: 4,62 zł/EUR.
4. Środki z tytułu drugiej zaliczki, w wysokości:  $100 \text{ szt.} \times 190 \text{ EUR} \times 60\% = 11.400 \text{ EUR}$ , 1 lutego 20XX r. odbiorca z UE wpłacił na rachunek bankowy spółki „ABC” prowadzony w EUR. Na podstawie wyciągu bankowego spółka „ABC” ujęła zaliczkę w księgach, przeliczając ją po kursie średnim ogłoszonym dla EUR przez NBP z dnia poprzedzającego dzień wpływu środków na rachunek bankowy, tj. z dnia 31 stycznia 20XX r., który wynosił: 4,68 zł/EUR.
5. Spółka „ABC” 7 lutego 20XX r. przekazała wyroby odbiorcy z UE wraz z fakturą, która zawierała następujące dane:
  - a) wartość wyrobów według ceny sprzedaży netto:  $100 \text{ szt.} \times 190 \text{ EUR/szt.} = 19.000 \text{ EUR}$ ,
  - b) VAT 0%: 0 EUR,
  - c) wartość brutto faktury: 19.000 EUR,
  - d) zaliczka otrzymana 10 stycznia 20XX r.: – 1.900 EUR,
  - e) zaliczka otrzymana 1 lutego 20XX r.: – 11.400 EUR,
  - f) do zapłaty: 5.700 EUR.
6. Spółka do wyceny operacji gospodarczych dotyczących przychodów wyrażonych w walutach obcych stosuje przepisy ustawy o rachunkowości. W związku z tym ujęła przychód ze sprzedaży wyrobów, należność oraz rozliczenie zobowiązania z tytułu otrzymanych zaliczek, przeliczając je na walutę polską po kursie średnim ogłoszonym dla euro przez NBP z dnia poprzedzającego dzień wystawienia faktury (dzień przekazania wyrobów), tj. z 6 lutego 20XX r., który wynosił: 4,70 zł/EUR.
7. Odbiorca z UE 14 lutego 20XX r. wpłacił na rachunek bieżący spółki „ABC” kwotę: 5.700 EUR. Na podstawie wyciągu bankowego spółka ujęła spłatę należności, przeliczając ją po kursie kupna banku z 14 lutego 20XX r., który wynosił: 4,65 zł/EUR (wycena po kursie faktycznie zastosowanym).
8. Otrzymane zaliczki na poczet WDT jednostka księguje wyłącznie za pośrednictwem konta rozrachunkowego.

**II. Dekretacja:**

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. WB z 10 stycznia 20XX r. – wpływ na rachunek walutowy zaliczki: 1.900 EUR × 4,62 zł/EUR =	8.778 zł	13-1	20
2. WB z 1 lutego 20XX r. – wpływ na rachunek walutowy zaliczki: 11.400 EUR × 4,68 zł/EUR =	53.352 zł	13-1	20
3. FS – faktura dokumentująca sprzedaż produktów (kwota należności ogółem): 19.000 EUR × 4,70 zł/EUR =	89.300 zł	20	70-0
4. PK – rozliczenie różnic kursowych powstałych na rozrachunkach z tytułu wpłaconych zaliczek: a) ujemna różnica kursowa powstała z tytułu wyceny zaliczki otrzymanej 10 stycznia 20XX r.: 1.900 EUR × (4,70 zł/EUR – 4,62 zł/EUR) = 152 zł b) ujemna różnica kursowa powstała z tytułu wyceny zaliczki otrzymanej 1 lutego 20XX r.: 11.400 EUR × (4,70 zł/EUR – 4,68 zł/EUR) = 228 zł c) kwota łączna ujemnych różnic kursowych: 152 zł + 228 zł =	380 zł	75-1	20
5. WB z 14 lutego 20XX r. – wpływ na rachunek złotówkowy należności: 5.700 EUR × 4,65 zł/EUR =	26.505 zł	13-0	20
6. PK – rozliczenie różnicy kursowej powstałej na rozrachunkach z tytułu zapłaty należności: 5.700 EUR × (4,70 zł/EUR – 4,65 zł/EUR) =	285 zł	75-1	20

**III. Księgowania:**

Konto 13-0 „Rachunek bieżący”		Konto 13-1 „Rachunek walutowy”		Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”			
(5)	26.505	(1)	1.900/ 8.778	(3)	89.300	8.778	(1)
		(2)	11.400/53.352			53.352	(2)
						380	(4)
						26.505	(5)
						285	(6)
					89.300	89.300	
Konto 70-0 „Sprzedaż produktów”		Konto 75-1 „Koszty finansowe”					
	89.300 (3)	(4)	380				
		(6)	285				

**Wycena zobowiązania z tytułu zaliczki według stanowiska w sprawie rozrachunków z kontrahentami**

KSR nr 15 w pkt 4.4.2 wskazuje, że do wyceny przychodów w walutach obcych jednostki mogą zastosować również stanowisko Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie rozrachunków z kontrahentami. Z pkt 6.1 tego stanowiska wynika, iż zobowiązanie wobec odbiorcy z tytułu przedpłaty otrzymanej w walucie obcej, na dzień ujęcia w księgach rachunkowych sprzedawca przelicza na walutę polską odpowiednio po kursie:

- a) średnim NBP waluty obcej z dnia poprzedzającego dzień wpływu przedpłaty – jeżeli wpłynęła ona na rachunek bankowy sprzedawcy prowadzony w walucie obcej lub została wpłacona do kasy walutowej,



- b) kupna waluty obcej zastosowanym przez bank prowadzący rachunek sprzedawcy – jeżeli przedpłata w walucie obcej wpłynęła na rachunek bankowy sprzedawcy prowadzony w walucie krajowej (jednostka sprzedała walutę obcą bankowi).

Ponadto według stanowiska w sprawie rozrachunków z kontrahentami, zobowiązań wobec odbiorcy z tytułu przedpłat otrzymanych w walucie obcej na poczet przyszłych dostaw nie przelicza się ponownie na walutę polską na dzień przeprowadzenia transakcji sprzedaży, na poczet której nastąpiła przedpłata.

Oznacza to, że przychód ze sprzedaży, gdy płatność obejmuje uiszczenie zaliczki (w części poprzedzonej zaliczką) będzie wyceniony po kursie, po którym wyceniono przedpłatę, a nie po kursie średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień przeprowadzenia transakcji (uzyskania przychodu). Omawiane zagadnienie ilustruje przykład 3, zamieszczony w stanowisku w sprawie rozrachunków z kontrahentami.

## Przykład

### I. Założenia:

1. Na podstawie danych z poprzedniego przykładu, przy czym przychód ze sprzedaży, należność oraz zobowiązanie z tytułu otrzymanych zaliczek spółka „ABC” rozlicza na podstawie stanowiska w sprawie rozrachunków z kontrahentami.
2. Spółka „ABC” ujęła przychód ze sprzedaży wyrobów, należność oraz rozliczenie zobowiązania z tytułu otrzymanych zaliczek, przeliczając je na walutę polską odpowiednio:
  - a) po kursie, po którym została przeliczona zaliczka otrzymana 10 stycznia 20XX r.:  
 $1.900 \text{ EUR} \times 4,62 \text{ zł/EUR} = 8.778 \text{ zł}$ ,
  - b) po kursie, po którym została przeliczona zaliczka otrzymana 1 lutego 20XX r.:  
 $11.400 \text{ EUR} \times 4,68 \text{ zł/EUR} = 53.352 \text{ zł}$ ,
  - c) po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego dzień wystawienia faktury – dzień przekazania wyrobów (tj. z 6 lutego 20XX r.):  
 $5.700 \text{ EUR} \times 4,70 \text{ zł/EUR} = 26.790 \text{ zł}$ .
3. Łączny przychód ze sprzedaży wyrobów wynosił:  $8.778 \text{ zł} + 53.352 \text{ zł} + 26.790 \text{ zł} = 88.920 \text{ zł}$ .
4. Otrzymane zaliczki na poczet WDT spółka księguje wyłącznie za pośrednictwem konta 84 „Rozliczenia międzykresowe przychodów”.

### II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. WB z 10 stycznia 20XX r. – wpływ na rachunek walutowy zaliczki: $1.900 \text{ EUR} \times 4,62 \text{ zł/EUR} =$	8.778 zł	13-1	84
2. WB z 1 lutego 20XX r. – wpływ na rachunek walutowy zaliczki: $11.400 \text{ EUR} \times 4,68 \text{ zł/EUR} =$	53.352 zł	13-1	84
3. FS – faktura dokumentująca sprzedaż produktów – ujęcie przychodów ze sprzedaży:			
a) w części pokrytej zaliczką z 10 stycznia 20XX r.: $1.900 \text{ EUR} \times 4,62 \text{ zł/EUR} =$	8.778 zł	84	70-0
b) w części pokrytej zaliczką z 1 lutego 20XX r.: $11.400 \text{ EUR} \times 4,68 \text{ zł/EUR} =$	53.352 zł	84	70-0

c) w części należności pozostającej do zapłaty: 5.700 EUR × 4,70 zł/EUR =	26.790 zł	20	70-0
4. WB z 14 lutego 20XX r. – wpływ na rachunek złotówkowy należności: 5.700 EUR × 4,65 zł/EUR =	26.505 zł	13-0	20
5. PK – rozliczenie różnicy kursowej powstałej na rozrachunkach z tytułu zapłaty należności: 5.700 EUR × (4,70 zł/EUR – 4,65 zł/EUR) =	285 zł	75-1	20

### III. Księgowania:

Konto 13-0 „Rachunek bieżący”		Konto 13-1 „Rachunek walutowy”		Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”			
(4)	26.505	(1)	1.900/ 8.778	(3c)	26.790	26.505	(4)
		(2)	11.400/53.352			285	(5)
					26.790	26.790	

  

Konto 70-0 „Sprzedaż produktów”		Konto 75-1 „Koszty finansowe”		Konto 84 „Rozliczenia międzyokresowe przychodów”			
	8.778 (3a)	(5)	285	(3a)	8.778	8.778	(1)
	53.352 (3b)			(3b)	53.352	53.352	(2)
	26.790 (3c)						

## 2. Wycena kosztu w walucie obcej

*Nasza spółka posiada zapis w polityce rachunkowości, że koszty w walucie obcej wycenia się po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego dzień poniesienia kosztu, tj. zaksięgowania faktury. Fakturę zakupu wystawioną 30 listopada 2022 r. zaksięgowaliśmy zatem 31 grudnia 2022 r., według kursu z 30 grudnia 2022 r. Spotkaliśmy się jednak ze stanowiskiem, że dla celów bilansowych powinniśmy zastosować kurs z dnia poprzedzającego dzień wystawienia faktury, bo zastosowanie kursu z dnia poprzedzającego dzień zaksięgowania faktury zniekształca wynik finansowy spółki. Biorąc pod uwagę rozliczenie różnic kursowych po zapłacie i wycenę na dzień bilansowy wydaje się, że taki sposób księgowania nie zniekształca wyniku. Czy nasze postępowanie jest prawidłowe?*

Zasadniczo w świetle przepisów ustawy o rachunkowości faktury kosztowe wystawione w walucie obcej wycenia się z zastosowaniem kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego dzień dokonania operacji, tj. transakcji zakupu. Przy czym w praktyce dla celów bilansowych do wyceny kosztu poniesionego w walucie obcej stosuje się często, podobnie jak dla celów podatkowych, średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia przez kontrahenta faktury. Nie jest natomiast prawidłowe zastosowanie kursu z dnia poprzedzającego dzień zaksięgowania faktury.

### Zasady wyceny faktur kosztowych w walucie obcej w świetle ustawy o rachunkowości

Kursy walut obcych obowiązujące w dniu przeprowadzenia transakcji wyznacza natomiast art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości. Stanowi on, iż wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich przeprowadzenia – o ile odrębne przepisy dotyczące środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej i in-

nych krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz środków niepodlegających zwrotowi, pochodzących ze źródeł zagranicznych nie stanowią inaczej – odpowiednio po kursie:

- 1) faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji – w przypadku sprzedaży lub kupna walut oraz zapłaty należności lub zobowiązań,
- 2) średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa w pkt 1, a także w przypadku pozostałych operacji.

Do kwestii wyceny zobowiązań w walutach obcych odniesiono się także w stanowisku Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie rozrachunków z kontrahentami. W pkt 5 tego stanowiska wskazano, iż w przypadku należności lub zobowiązań w walutach obcych jednostka dokonuje ich przeliczenia na walutę polską pod datą ich ujęcia w księgach rachunkowych. Do przeliczenia jednostka stosuje, zgodnie z art. 30 ust. 2 pkt 2 ustawy o rachunkowości, kurs średni ogłoszony dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień przeprowadzenia transakcji zakupu-sprzedaży (jest to *de facto* kurs z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień dokonania transakcji).

Oznacza to, że w świetle ustawy o rachunkowości faktury wystawiane w walucie obcej wycenia się z zastosowaniem kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego dzień dokonania operacji, tj. transakcji zakupu lub sprzedaży.

Jednak w praktyce dla celów bilansowych do wyceny kosztu poniesionego w walucie obcej stosuje się, podobnie jak dla celów podatkowych, średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia przez kontrahenta faktury.

### **Podatkowe zasady przeliczenia kosztu poniesionego w walucie obcej**

Dla celów podatkowych poniesione koszty (zakupy) przelicza się za pomocą średniego kursu NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztu.

W praktyce przyjmuje się, że ustalając kurs waluty obcej na potrzeby wyceny kosztu podatkowego, uwzględnia się przepisy regulujące zasady ustalania różnic kursowych. Stosownie do art. 15a ust. 7 updop, za koszt poniesiony uważa się koszt wynikający z otrzymanej faktury (rachunku) albo innego dowodu w przypadku braku faktury (rachunku).

Do wyceny kosztu poniesionego w walucie obcej stosuje się zasadniczo średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia faktury. Przyjmuje się, że tak jest również, gdy data wystawienia faktury jest inna niż określona na niej data sprzedaży towaru/usługi. Zatem dniem poniesienia kosztu jest dzień wystawienia faktury (rachunku). W takim przypadku do przeliczenia kosztu wyrażonego w walucie obcej należy zastosować kurs średni NBP z dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia faktury (rachunku).

Taki sposób przeliczania potwierdzają organy podatkowe. Przykładowo Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej w interpretacji indywidualnej z 27 stycznia 2022 r., nr 0111-KDIB1-3.4010.531.2021.4.AN, stwierdził, że:

*„(...) Aby prawidłowo wykazać w ewidencji koszty uzyskania przychodów należy w pierwszej kolejności określić dzień poniesienia kosztu, a następnie zastosować właściwy kurs średni ogłaszany przez Narodowy Bank Polski (...).*

*Sformułowanie zawarte w art. 15 ust. 4e updop (jego gramatyczna treść), że dniem poniesienia kosztu jest dzień, na który ujęto koszt w księgach rachunkowych (zaksięgowano) na podstawie otrzymanej faktury (rachunku) lub też innego dowodu w przypadku braku faktury (rachunku) wskazuje, że dniem tym – w sytuacji, gdy koszt dokumentowany jest fakturą, jak to ma miejsce w rozpatrywanej sprawie – winna być data wystawienia faktury. Za takim rozwiązaniem przemawia okoliczność, że w cytowanym art. 15 ust. 4e użyto sformułowania*



»dzień na który ujęto koszt«, a nie »dzień w którym ujęto koszt«, czyli w którym przeprowadzono samą operację księgowania.

Przy definiowaniu »kosztu poniesionego« pomocny jest również art. 15a ust. 7 updop, który dotyczy co prawda różnic kursowych, lecz ma swoje przełożenie na grunt sprawy będącej przedmiotem niniejszego wniosku.

Należy wskazać, że nie można ustalić wartości transakcji walutowej w przeliczeniu na złówki w oderwaniu od zasad ustalania różnic kursowych.

Zgodnie z art. 15a ust. 7 updop, za koszt poniesiony, o którym mowa w ust. 2 i 3, uważa się koszt wynikający z otrzymanej faktury (rachunku) albo innego dowodu w przypadku braku faktury (rachunku), a za dzień zapłaty, o którym mowa w ust. 2 i 3 – dzień uregulowania zobowiązań w jakiegokolwiek formie, w tym w wyniku potrącenia wierzytelności.

Przy różnicach kursowych za koszt poniesiony uważa się zatem koszt wynikający z otrzymanej faktury (rachunku) lub innego dowodu w przypadku braku faktury.

Skoro, dniem poniesienia kosztu będzie dzień wystawienia faktury, to w myśl art. 15 ust. 1 updop, do przeliczenia kosztu wyrażonego w walucie obcej na złote należy zastosować kurs średni ogłaszany przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztu, tj. poprzedzającego dzień wystawienia faktury przez dostawcę.

Zatem, do przeliczenia wartości kosztu poniesionego w walucie obcej, udokumentowanego fakturą (rachunkiem), należy przyjąć datę poprzedzającą datę faktury (rachunku) (...).

### **Różnice kursowe i ich wpływ na wynik finansowy jednostki**

W omawianej sytuacji warto również zwrócić uwagę na składowe wyniku finansowego netto. W świetle art. 42 ustawy o rachunkowości, w jednostkach innych niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji na wynik finansowy netto składają się:

- a) wynik działalności operacyjnej, w tym z tytułu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych,
- b) wynik operacji finansowych,
- c) obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego z tytułu podatku dochodowego, którego podatnikiem jest jednostka, i płatności z nim zrównanych, na podstawie odrębnych przepisów.

Wynik działalności operacyjnej stanowi różnicę między przychodami netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, z uwzględnieniem dotacji, opustów, rabatów i innych zwiększeń lub zmniejszeń, bez podatku od towarów i usług oraz innych podatków bezpośrednio związanych z obrotem, oraz pozostałymi przychodami operacyjnymi a wartością sprzedanych produktów, towarów i materiałów wycenionych w kosztach wytworzenia albo cenach nabycia, albo zakupu, powiększoną o całość poniesionych od początku roku obrotowego kosztów ogólnych zarządu, sprzedaży produktów, towarów i materiałów oraz pozostałych kosztów operacyjnych.

Z kolei wynik operacji finansowych stanowi różnicę między przychodami finansowymi, w szczególności z tytułu dywidend (udziałów w zyskach), odsetek, zysków ze zbycia oraz aktualizacji wartości inwestycji (z wyłączeniem nieruchomości i wartości niematerialnych i prawnych zaliczonych do inwestycji), nadwyżki dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi, a kosztami finansowymi, w szczególności z tytułu odsetek, strat ze zbycia oraz aktualizacji wartości inwestycji (z wyłączeniem nieruchomości i wartości niematerialnych i prawnych zaliczonych do inwestycji), nadwyżki ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi, z wyjątkiem odsetek, prowizji, dodatnich i ujemnych różnic kursowych, o których mowa w art. 28 ust. 4 i ust. 8 pkt 2 ustawy o rachunkowości.

Należy więc zauważyć, iż różnice kursowe ujawnia się w rachunku zysków i strat w części związanej z operacjami finansowymi, tj. zalicza się je do przychodów finansowych (nadwyżka dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi) lub kosztów finansowych (nadwyżka ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi). Zatem zastosowanie nieprawidłowego kursu waluty do wyceny kosztów może zniekształcić wynik ze sprzedaży oraz wynik z działalności finansowej.

Skutki wyceny faktury kosztowej w walucie obcej po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego dzień jej wystawienia zaprezentowano na przykładzie liczbowym.

## Przykład

### I. Założenia:

1. Do jednostki wpłynęła 30 grudnia 20XX r. faktura kosztowa na kwotę: 10.000 EUR, dotycząca usługi wykonanej w listopadzie 20XX r. Data wystawienia faktury oraz data dokonanej sprzedaży to 30 listopada 20XX r.
2. Zgodnie z polityką rachunkowości jednostki, do ewidencji kosztów podstawowej działalności operacyjnej stosuje się wyłącznie konta zespołu 4. Natomiast faktury dotyczące poprzedniego miesiąca, które wpłyną po 20 dniu następnego miesiąca, ujmuje się w księgach tego następnego miesiąca. Uproszczenie to ma zastosowanie wyłącznie w trakcie roku obrotowego.
3. Jednostka wycenia faktury kosztowe w walucie obcej po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego dzień ich wystawienia. Średni kurs NBP z 29 listopada 20XX r., czyli z dnia poprzedzającego dzień wystawienia faktury, wynosił: 4,6813 zł/EUR.
4. Na dzień bilansowy zobowiązanie w kwocie: 10.000 EUR nie zostało uregulowane i jednostka dokonała jego wyceny po obowiązującym na ten dzień średnim kursie ogłoszonym przez NBP, który wynosił: 4,6899 zł/EUR.

### II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. FZ – koszt usługi wykonanej w listopadzie 20XX r.: 10.000 EUR × 4,6813 zł/EUR =			
a) kwota zobowiązania	46.813 zł	<b>30</b>	<b>21</b>
b) odniesie wartości wykonanej usługi w ciężar kosztów	46.813 zł	<b>40-2</b>	<b>30</b>
2. PK – ujęcie różnic kursowych z wyceny bilansowej zobowiązania: 10.000 EUR × (4,6899 zł/EUR – 4,6813 zł/EUR) =	86 zł	<b>75-1</b>	<b>21</b>

### III. Księgowania:

Konto 21 „Rozrachunki z dostawcami”	
46.813	(1a)
86	(2)
46.899	(S.k.)

Konto 30 „Rozliczenie zakupu”			
(1a)	46.813	46.813	(1b)

Konto 40-2 „Usługi obce”	
(1b)	46.813

Konto 75-1 „Koszty finansowe”	
(2)	86

#### IV. Fragment porównawczego rachunku zysków i strat za 20XX r.:

Pozycja	Wyszczególnienie	Dane za 20XX r. (w złotych)
B.	Koszty działalności operacyjnej	46.813
III.	Usługi obce	46.813
C.	Zysk (strata) ze sprzedaży (A – B)	(–) 46.813
H.	Koszty finansowe	86
IV.	Inne	86
I.	Zysk (strata) brutto	(–) 46.899

### 3. Przewalutowanie zaliczki wpłaconej na poczet usługi w walucie obcej na inną walutę obcą

*Nasza spółka z o.o. kupuje usługi od kontrahenta spoza UE. Na poczet usług wpłacamy cyklicznie zaliczki w euro. Faktury za usługi są wystawiane miesięcznie w dolarach amerykańskich. Zapłacone zaliczki w euro są przewalutowane na dolary amerykańskie. Jak ująć w księgach rachunkowych takie operacje? Jak potwierdzić saldo z kontrahentem?*

W związku z przewalutowaniem zaliczki wpłaconej na poczet usługi w walucie obcej na inną walutę obcą, w ewidencji księgowej należy dokonać wyłącznie zmian w zakresie kont analitycznych kontrahenta dotyczących waluty.

Zaliczka jest traktowana jako częściowa zapłata ceny świadczenia wynikającego z umowy pomiędzy kontrahentami, zanim zostanie ono zrealizowane. W momencie realizacji umowy zaliczka zostaje zaliczona na poczet ceny dobra lub usługi. Natomiast w przypadku rozwiązania umowy podlega zwrotowi kontrahentowi, który ją wpłacił. Przekazanie zaliczki odbiorca (tu: nabywca usługi) ujmuje w księgach rachunkowych jako należność od sprzedawcy, równą kwocie środków pieniężnych faktycznie przekazanych sprzedawcy i obejmującą część wartości (ceny) świadczenia, które ma być wykonane przez sprzedawcę oraz kwotę obciążeń publicznoprawnych związanych ze świadczeniem bądź jedynie część wartości (ceny) przyszłego świadczenia. W momencie wykonania przez kontrahenta świadczenia (tu: usługi) i otrzymania faktury w księgach rachunkowych dokonuje się rozliczenia wpłaconej zaliczki.

Jak wynika z pytania, jednostka na poczet usług wpłaca zaliczki w walucie obcej. Przypomnijmy, iż stosownie do art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości, wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich przeprowadzenia, odpowiednio po kursie:

- 1) faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji – w przypadku sprzedaży lub kupna walut oraz zapłaty należności lub zobowiązań,
- 2) średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa w pkt 1, a także w przypadku pozostałych operacji.

Do wyceny rozchodu walut z własnego rachunku walutowego można także zastosować kurs historyczny, tzn. kurs przeciętny, FIFO lub LIFO (por. art. 35 ust. 8 oraz art. 34 ust. 4 pkt 1–3 ww. ustawy). Zwracamy uwagę, iż zasady przyjęte przez jednostkę

do wyceny rozchodu środków pieniężnych z rachunku walutowego powinny zostać opisane w zasadach (polityce) rachunkowości. Zatem w przypadku gdy zaliczka została przekazana z rachunku bankowego jednostki w walucie obcej, to należność od sprzedawcy z tytułu przekazanej mu zaliczki w walucie obcej, na dzień ujęcia w księgach odbiorca przelicza na walutę polską, odpowiednio po kursie:

- 1) historycznym, tj. ustalonym zgodnie z przyjętą przez jednostkę metodą wyceny rozchodu waluty z rachunku bankowego w walucie obcej (zgodnie z art. 35 ust. 8 w zw. z art. 34 ust. 4 pkt 1–3 ww. ustawy), lub
  - 2) średnim NBP waluty obcej z dnia poprzedzającego dzień przekazania przedpłaty,
- w zależności od rozwiązań przyjętych przez odbiorcę w zasadach (polityce) rachunkowości.

#### **Ewidencja księgowa wpłaty zaliczki na poczet usług, dokonanej z własnego rachunku walutowego**

1. WB – wpłata zaliczki:
  - **Wn konto 21** „Rozrachunki z dostawcami”,
  - **Ma konto 13-1** „Rachunek walutowy”.

Jeżeli zgodnie z polityką rachunkowości jednostki do wyceny rozchodu środków pieniężnych stosuje się kurs średni NBP z dnia poprzedzającego dzień zapłaty i kurs ten różni się od kursu, jaki zastosowano do przeliczenia waluty w dniu jej wpływu na ten rachunek, to powstaną różnice kursowe od własnych środków pieniężnych. Przy czym kolejność rozchodu środków pieniężnych z własnego rachunku walutowego ustala się jedną z metod wymienionych w art. 34 ust. 4 pkt 1–3 ustawy o rachunkowości. Po wykonaniu przez kontrahenta usługi i otrzymaniu faktury należy rozliczyć wpłaconą zaliczkę. Fakturę dokumentującą zakup usługi od kontrahenta wystawioną w walucie obcej wycenia się według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego dzień jej wystawienia.

W przypadku opisanym w pytaniu zaliczki wpłacone w euro są przewalutowane na dolary amerykańskie. Dokonanie zmiany waluty obcej, w której pierwotnie została wyrażona należność z tytułu wpłaconej kontrahentowi zaliczki, odbywa się przy zastosowaniu odpowiednich kursów przeliczeniowych. Co ważne przewalutowania nie należy utożsamiać z wymianą walut. Zapisy, jakie wystąpią w związku z tym w księgach, będą dotyczyły jedynie przeksięgowania w ramach prowadzonej ewidencji analitycznej do konta służącego do ewidencji rozrachunków (tu: do konta 21).

#### **Ewidencja księgowa przewalutowania zaliczki w walucie obcej na inną walutę obcą**

1. PK – przewalutowanie wpłaconej zaliczki – kwota należności z tytułu wpłaconej w euro zaliczki przeliczona na dolary amerykańskie:
  - **Wn konto 21** „Rozrachunki z dostawcami”  
(w analityce: Konto imienne kontrahenta w USD),
  - **Ma konto 21** „Rozrachunki z dostawcami”  
(w analityce: Konto imienne kontrahenta w EUR).

#### **Przykład**

*Należność z tytułu wpłaconej zagranicznemu kontrahentowi zaliczki w wysokości: 10.000 EUR podlegała wykazaniu w księgach rachunkowych w wartości: 47.200 zł. Po przeliczeniu na USD uzyskano wartość równą: 10.861 USD według wyliczenia: 10.000 EUR × 1,0861 (przykładowy kurs EUR do USD). W wyniku przewalutowania w księgach rachunkowych zostanie wykazana należność z tytułu zaliczki w USD, jednak w dotychczasowej wartości równej: 47.200 zł.*

Zaznaczmy, że przy przewalutowaniu należności lub zobowiązania w walucie obcej na inną walutę obcą nie powstaną różnice kursowe. Jeżeli na dzień bilansowy usługa nie została wykonana, to należność z tytułu wpłaconej zaliczki – zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy o rachunkowości – należy zinwentaryzować drogą uzyskania od kontrahenta potwierdzenia salda. W przypadku gdy przewalutowanie ma miejsce dopiero w momencie rozliczenia zaliczki (wykonania usługi), to potwierdzenia salda można dokonać w walucie, w której dokonano wpłaty zaliczki (tu: w walucie euro).

#### 4. Skutki otrzymania od udziałowca pożyczki w walucie obcej

*Udziałowiec spółki z o.o., będący osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej, udzielił tej spółce pożyczki w dolarach amerykańskich. Spółka spłaca tę pożyczkę z kont walutowych w euro lub w złotych, w zależności od życzenia udziałowca. Jak należy ustalać różnice kursowe od ww. operacji dla celów bilansowych i podatkowych? Czy od otrzymanych odsetek udziałowiec powinien zapłacić podatek?*

##### Wycena wpływu pożyczki w walucie obcej na rachunek bankowy

Wpływ kwoty pożyczki w walucie obcej na rachunek bankowy przelicza na walutę polską na dzień jej ujęcia w księgach rachunkowych – odpowiednio po kursie:

- a) średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień otrzymania pożyczki – jeżeli wpłata w walucie obcej nastąpiła na rachunek bankowy pożyczkobiorcy prowadzony w tej walucie obcej (por. art. 30 ust. 2 pkt 2 ustawy o rachunkowości),
- b) kupna waluty obcej, zastosowanym przez bank prowadzący rachunek bankowy – jeżeli wpłata w walucie obcej nastąpiła na rachunek bankowy pożyczkobiorcy prowadzony w walucie polskiej – jednostka sprzedała walutę obcą do banku (por. art. 30 ust. 2 pkt 1 ustawy o rachunkowości).

##### Ujęcie w księgach odsetek od pożyczki w zależności od celu, na jaki została przeznaczona

Sposób ewidencji odsetek od pożyczki uzależniony jest od celu, na jaki przeznaczono tę pożyczkę. W sytuacji gdy środki finansowe pozyskane w ramach pożyczki przeznaczone zostały na finansowanie bieżącej działalności jednostki, odsetki odnosi się w ciężar kosztów finansowych. Jeżeli natomiast z pozyskanych środków sfinansowano budowę lub zakup środka trwałego albo wartości niematerialnej i prawnej, to odsetki od pożyczki zwiększą wartość początkową tego składnika aktywów. Należy pamiętać, że odsetki powiększają wartość środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej jedynie do momentu oddania tych składników aktywów do używania, potem ujmowane są w księgach rachunkowych jako koszty finansowe.

##### Ewidencja księgowa odsetek od pożyczki

1. PK – odsetki od pożyczki przeznaczonej na finansowanie bieżącej działalności jednostki:
  - **Wn konto 75-1** „Koszty finansowe”,
  - **Ma konto 24-0** „Pożyczki”
 (w analityce: Konto imienne pożyczkodawcy).



2. PK – odsetki od pożyczki przeznaczonej na sfinansowanie budowy lub zakupu środka trwałego albo wartości niematerialnej i prawnej:
- **Wn konto 01** „Środki trwałe” lub 08 „Środki trwałe w budowie”, 02 „Wartości niematerialne i prawne”,
  - **Ma konto 24-0** „Pożyczki”  
(w analityce: Konto imienne pożyczkodawcy).

Jeżeli pożyczka została zaciągnięta w walucie obcej, to naliczone w ciągu roku obrotowego odsetki od tej pożyczki wycenia się po kursie średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień ich naliczenia.

Warto dodać, iż w księgach rachunkowych odsetki od pożyczki mogą być również ujmowane na bieżąco, tj. z chwilą ich zapłaty. Ich ewidencja odbywa się wówczas z pominięciem konta 24-0, tj. zapisem po stronie Wn konta 75-1 lub 01, 08, 02, w korespondencji ze stroną Ma konta 13-1. W takim przypadku odsetki można wycenić po kursie zastosowanym do przeliczenia ich zapłaty.

### Pobór zryczałtowanego podatku przy wypłacie odsetek od pożyczki

Generalnie u osoby fizycznej odsetki od pożyczek są przychodem z kapitałów pieniężnych, na co wskazuje art. 17 ust. 1 pkt 1 updof. Wyjątkiem od tej zasady są odsetki od pożyczek udzielonych w ramach prowadzonej w tym zakresie działalności gospodarczej, które zalicza się do źródła przychodów, jakim jest pozarolnicza działalność gospodarcza.

Do odsetek od pożyczek, które stanowią przychód z kapitałów pieniężnych ma zastosowanie art. 11 ust. 1 updof. Wynika z niego, że przychodami są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze. Zatem przychód z tytułu odsetek od udzielonej pożyczki powstaje w dacie wypłacenia przez pożyczkobiorcę (tu: spółkę) tych odsetek lub postawienia ich do dyspozycji pożyczkodawcy (tu: udziałowca). Co istotne dla określenia momentu powstania przychodu bez znaczenia jest termin wymagalności odsetek.

Od przychodu z odsetek od pożyczki pobiera się 19% zryczałtowany podatek dochodowy (por. art. 30a ust. 1 pkt 1 updof). Do jego poboru obowiązany jest płatnik, czyli pożyczkobiorca (tu: spółka z o.o.). Podatek ten pobiera się bez pomniejszania przychodu o koszty uzyskania (por. art. 30a ust. 6 updof). Pobrany podatek spółka obowiązana jest wpłacić na rachunek urzędu skarbowego właściwego według swojej siedziby bądź miejsca prowadzenia działalności, gdy nie posiada siedziby. Wpłaty tej powinna dokonać w terminie do 20 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym pobrała podatek (por. art. 42 ust. 1 updof).

Jeżeli zapłata odsetek ma nastąpić w walucie obcej, to na potrzeby obliczenia podatku przychód ten należy przeliczyć na złote. W tym celu trzeba wziąć pod uwagę regulacje zawarte w art. 11a ust. 1 updof. Stosownie do tego przepisu, przychody w walutach obcych przelicza się na złote według kursu średniego walut obcych ogłoszanego przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień uzyskania przychodu.

### Zaliczenie odsetek od otrzymanej pożyczki do kosztów podatkowych

W świetle przepisów podatkowych, nie uważa się za koszty podatkowe naliczonych, lecz niezapłaconych albo umorzonych odsetek od zobowiązań, w tym również od pożyczek (por. art. 16 ust. 1 pkt 11 updof), a także odsetek od pożyczek zwiększających koszty inwestycji w okresie realizacji tych inwestycji (por. art. 16 ust. 1 pkt 12 updof). Zatem – co do za-

sady – odsetki od pożyczki mogą być zaliczone do kosztów uzyskania przychodów, o ile łącznie są spełnione następujące warunki:

- a) pożyczka jest związana z uzyskaniem przychodów bądź zachowaniem lub zabezpieczeniem źródła przychodów,
- b) odsetki zostały zapłacone,
- c) odsetki nie zwiększają kosztów inwestycji.

Z treści pytania nie wynika, na jaki cel zostanie przeznaczona pożyczka. Jeśli środki z pożyczki zostaną wydatkowane na potrzeby bieżącej działalności, np. pokrycie zobowiązań z tytułu zakupu towarów czy określonych usług, to zapłacone odsetki będą mogły bezpośrednio obciążyć koszty podatkowe. Jeśli natomiast środki z pożyczki zostaną wydatkowane na cele inwestycyjne, np. na zakup środka trwałego, to powinny one – w kwocie naliczonej za okres do dnia oddania tego środka do używania – zwiększyć koszty inwestycji, tj. zostać ujęte w wartości początkowej środka trwałego. Jak wynika bowiem z treści art. 16g ust. 1 pkt 1 i ust. 3 updop, za wartość początkową środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych uważa się, w razie odpłatnego nabycia, cenę ich nabycia. Ceną nabycia jest natomiast kwota należna zbywcy, powiększona o koszty związane z zakupem naliczone do dnia przekazania środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej do używania. W szczególności są to koszty transportu, załadunku i wyładunku, ubezpieczenia w drodze, montażu, opłat notarialnych, skarbowych i innych, odsetek, prowizji.

Należy przy tym uwzględnić określone w art. 15c updop ograniczenie w możliwości zaliczania do kosztów podatkowych, kosztów finansowania dłużnego, do których zalicza się m.in. odsetki od pożyczek.

### **Splata pożyczki wraz z odsetkami i rozliczenie różnic kursowych powstałych na rozrachunkach**

Splata zobowiązania z tytułu pożyczki, pożyczkobiorca przelicza na walutę polską na dzień jej ujęcia w księgach rachunkowych – odpowiednio po kursie:

- a) po którym waluta obca została przeliczona w momencie jej wpływu na rachunek bankowy – jeżeli splata w walucie obcej nastąpiła z rachunku bankowego pożyczkobiorcy prowadzonego w walucie obcej; kurs ten ustala się zgodnie z przyjętą i zapisaną w polityce rachunkowości metodą wyceny rozchodu waluty obcej (por. art. 35 ust. 8, w zw. z art. 34 ust. 4 pkt 1–3 ustawy o rachunkowości),
- b) średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień spłaty pożyczki – jeżeli splata w walucie obcej nastąpiła z rachunku bankowego pożyczkobiorcy prowadzonego w walucie obcej (por. art. 30 ust. 2 pkt 2 ustawy o rachunkowości),
- c) sprzedaży waluty obcej zastosowanym przez bank prowadzący rachunek bankowy – jeżeli splata w walucie obcej nastąpiła środkami z rachunku bankowego pożyczkobiorcy prowadzonego w walucie polskiej – jednostka zakupiła walutę obcą w banku (por. art. 30 ust. 2 pkt 1 ustawy o rachunkowości).

Zazwyczaj kurs waluty obcej zastosowany do przeliczenia na walutę polską spłaty pożyczki różni się od kursu waluty obcej, po którym jednostka przeliczyła na walutę polską pożyczkę w walucie obcej na moment jej powstania (ujęcia w księgach rachunkowych). W konsekwencji w momencie spłaty tej pożyczki powstają na rozrachunkach różnice kursowe:

- a) dodatnie – gdy kurs waluty obcej na dzień spłaty pożyczki jest niższy od kursu na dzień jej ujęcia w księgach rachunkowych,
- b) ujemne – gdy kurs waluty obcej na dzień spłaty pożyczki jest wyższy od kursu na dzień jej ujęcia w księgach rachunkowych.

Co istotne, w sytuacji gdy jednostka do wyceny rozchodu środków z rachunku walutowego zastosuje kurs średni NBP z dnia poprzedzającego dzień ich wypływu (rozchodu), powstaną różnice kursowe od własnych środków pieniężnych oraz różnice kursowe na rozrachunkach. Jeżeli natomiast wypływ środków jednostka wycenia według kursu, po jakim waluta wpłynęła na rachunek walutowy (tzw. kurs historyczny), to nie powstaną różnice kursowe od własnych środków pieniężnych. Jednostka rozliczy wówczas tylko różnice kursowe na rozrachunkach.

## Przykład

### I. Założenia:

1. Spółka z o.o. otrzymała od udziałowca będącego osobą fizyczną pożyczkę w wysokości: 50.000 USD na finansowanie bieżącej działalności, oprocentowaną według stawki 2% w skali roku. Pożyczka wpłynęła na konto walutowe spółki 1 czerwca 20XX r. Kurs średni ogłoszony przez NBP dla dolara amerykańskiego z dnia poprzedzającego dzień wpływu wynosił: 4,27 zł/USD.
2. W umowie pożyczki strony zdecydowały, iż spłata pożyczki wraz z odsetkami nastąpi w euro lub w złotych, a do ustalenia kwoty do spłaty z dolarów na euro lub złotych będzie miał zastosowanie kurs średni NBP obowiązujący w dniu spłaty.
3. Pożyczka wraz z odsetkami będzie spłacana w czterech równych ratach, w następujących terminach: I rata – 31 sierpnia 20XX r., II rata – 30 listopada 20XX r., III rata – 28 lutego 20XX+1 r., IV rata – 31 maja 20XX+1 r.
4. Odsetki do zapłaty wraz z pierwszą ratą wynosiły: 250 USD.
5. Spółka spłaciła I ratę w euro. Na dzień spłaty, tj. 31 sierpnia 20XX r., średni kurs NBP dla dolara wynosił: 4,65 zł/USD, a dla euro: 4,75 zł/EUR. I rata pożyczki wraz z odsetkami w euro wyniosła zatem: 12.481,58 EUR, tj.:
  - a) rata kapitałowa:  $12.500 \text{ USD} \times 4,65 \text{ zł/USD} = 58.125,00 \text{ zł}$ ;  $58.125,00 \text{ zł} : 4,75 \text{ zł/EUR} = 12.236,84 \text{ EUR}$ ,
  - b) odsetki:  $250 \text{ USD} \times 4,65 \text{ zł/USD} = 1.162,50 \text{ zł}$ ;  $1.162,50 \text{ zł} : 4,75 \text{ zł/EUR} = 244,74 \text{ EUR}$ .
6. Rozchód środków z rachunku walutowego spółka wycenia po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego dzień wypływu waluty. Kurs średni ogłoszony dla euro przez NBP z dnia poprzedzającego dzień spłaty wynosił: 4,72 zł/EUR.
7. Odsetki od pożyczki spółka ujmuje na bieżąco, tj. z chwilą ich zapłaty. Zryczałtowany podatek potrącony przy wypłacie odsetek wynosił: 46,40 EUR.
8. W przykładzie pominięto różnice kursowe od własnych środków pieniężnych.

### II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. WB – wpływ na rachunek walutowy w USD środków z tytułu pożyczki: $50.000 \text{ USD} \times 4,27 \text{ zł/USD} =$	213.500,00 zł	13-1	24-0/0
2. WB – spłata I raty pożyczki wraz z odsetkami:			
a) wypływ środków z rachunku walutowego: $(12.481,58 \text{ EUR} - 46,40 \text{ EUR}) \times 4,72 \text{ zł/EUR} =$	58.694,05 zł		13-1
b) rata kapitałowa: $12.236,84 \text{ EUR} \times 4,72 \text{ zł/EUR} =$	57.757,88 zł	24-0/0	

c) odsetki: $244,74 \text{ EUR} \times 4,72 \text{ zł/EUR} =$	1.155,17 zł	75-1	
d) potrącony zryczałtowany podatek dochodowy (w zaokrągleniu do pełnych złotych): $1.155 \text{ zł} \times 19\% =$	219,00 zł		22-3
3. PK – rozliczenie różnicy kursowej powstałej na rozrachunkach: $12.500 \text{ USD} \times 4,27 \text{ zł/USD} = 53.375,00 \text{ zł};$ $12.236,84 \text{ EUR} \times 4,72 \text{ zł/EUR} = 57.757,88 \text{ zł};$ $53.375,00 \text{ zł} - 57.757,88 \text{ zł} = - 4.382,88 \text{ zł}$	4.382,88 zł	75-1	24-0/0

### III. Księgowania:

Konto 13-1 „Rachunek walutowy” (w analityce: Rachunek w USD)		Konto 13-1 „Rachunek walutowy” (w analityce: Rachunek w EUR)		Konto 24-0/0 „Pożyczki otrzymane”	
(1) 50.000/213.500,00		(S.p.) X	12.435,18/58.694,05 (2a)	(2b) 57.757,88	213.500,00 (1) 4.382,88 (3)
Konto 75-1 „Koszty finansowe” (w analityce: Odsetki od pożyczki)		Konto 75-1 „Koszty finansowe” (w analityce: Różnice kursowe)		Konto 22-3 „Pozostałe rozrachunki publicznoprawne” (w analityce: Zryczałtowany podatek dochodowy)	
(2c) 1.155,17		(3) 4.382,88			219,00 (2d)

### Pożyczka zaciągnięta w walucie obcej i jej zwrot w złotówkach

Ustawa o rachunkowości nie definiuje wprost pojęcia różnicy kursowej. Przepisy art. 30 ust. 4 tej ustawy stanowią jedynie, że różnice kursowe dotyczące aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych (z wyjątkiem dotyczących inwestycji długoterminowych wyrażonych w walutach obcych), powstałe na dzień ich wyceny oraz przy zapłacie należności i zobowiązań w walutach obcych, jak również sprzedaży walut, zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych, a w uzasadnionych przypadkach – do kosztu wytworzenia produktów lub ceny nabycia towarów, a także ceny nabycia lub kosztu wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie lub wartości niematerialnych i prawnych.

W praktyce przyjmuje się, że różnice kursowe powstają m.in. w przypadku, gdy zobowiązanie wyrażone jest w walucie obcej i zapłata tego zobowiązania jest również w walucie obcej. Jeśli tylko jeden składnik operacji gospodarczej wyrażony jest w walucie obcej (np. wpływ pożyczki w walucie obcej, natomiast jej spłata w polskich złotych) powstają różnice, ale nie są to typowe różnice kursowe. Zważywszy jednak na fakt, że ich źródłem jest kurs waluty – różnice te odnosi się w księgach rachunkowych na koszty lub przychody finansowe.

## Przykład

### I. Założenia:

- Na podstawie danych liczbowych z poprzedniego przykładu, przy założeniu, że kwota I raty pożyczki wraz z odsetkami została spłacona w złotówkach.
- Na dzień spłaty, tj. 31 sierpnia 20XX r., średni kurs NBP dla dolara wynosił: 4,65 zł/USD. I rata pożyczki wraz z odsetkami w złotówkach wynosiła: 59.287,50 zł, tj.:
  - rata kapitałowa pożyczki:  $12.500 \text{ USD} \times 4,65 \text{ zł/USD} = 58.125,00 \text{ zł}$ ,
  - odsetki od pożyczki:  $250 \text{ USD} \times 4,65 \text{ zł/USD} = 1.162,50 \text{ zł}$ ,
  - zryczałtowany podatek dochodowy:  $1.162 \text{ zł} \times 19\% = 221 \text{ zł}$  (w zaokrągleniu do pełnych złotych).

## II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. WB – wpływ na rachunek walutowy pożyczki w dolarach: 50.000 USD × 4,27 zł/USD =	213.500,00 zł	13-0	24-0/0
2. WB – spłata I raty pożyczki wraz z odsetkami: a) wpływ środków z rachunku bieżącego: 59.287,50 zł – 221 zł = b) rata kapitałowa: 12.500 USD × 4,65 zł/USD = c) odsetki: 250 USD × 4,65 zł/USD = d) potrącony zryczałtowany podatek dochodowy	59.066,50 zł 58.125,00 zł 1.162,50 zł 221,00 zł	24-0/0 75-1	13-0 22-3
3. PK – rozliczenie różnicy kursowej powstałej na rozrachunkach: 12.500 USD × 4,27 zł/USD = 53.375 zł; 12.500 USD × 4,65 zł/EUR = 58.125 zł; 53.375 zł – 58.125 zł = – 4.750 zł	4.750,00 zł	75-1	24-0/0

## III. Księgowania:

Konto 13-1 „Rachunek walutowy”	Konto 13-0 „Rachunek bieżący”	Konto 24-0/0 „Pożyczki otrzymane”
(1) 50.000/213.500,00	(S.p.) X 59.066,50 (2a)	(2b) 58.125,00   213.500,00 (1) 4.750,00 (3)
Konto 75-1 „Koszty finansowe” (w analityce: Odsetki od pożyczki)	Konto 75-1 „Koszty finansowe” (w analityce: Różnice kursowe)	Konto 22-3 „Pozostałe rozrachunki publicznoprawne” (w analityce: Zryczałtowany podatek dochodowy)
(2c) 1.162,50	(3) 4.750,00	221,00 (2d)

## 5. Wypłata dywidendy w walucie obcej i rozliczenie różnic kursowych

***Spółka z o.o. wypłaci wspólnikom dywidendę w walucie obcej. Czy w związku z tym powstaną bilansowe i podatkowe różnice kursowe? Wspólnikami spółki są wyłącznie krajowe osoby fizyczne.***

W związku z wypłatą dywidendy w walucie obcej różnice kursowe mogą powstać wtedy, gdy przeliczenia kwoty dywidendy dokona się w momencie podjęcia uchwały wspólników o jej wypłacie. W takim bowiem przypadku kurs z dnia powstania zobowiązania może się różnić od kursu z dnia jego uregulowania. Należy jednak pamiętać, iż będą to wyłącznie bilansowe różnice kursowe.

W spółce z o.o. powzięcie uchwały o podziale zysku albo pokryciu straty jest objęte przedmiotem obrad zwyczajnego zgromadzenia wspólników, jeżeli zgodnie z art. 191 § 2 K.s.h. sprawy te nie zostały wyłączone spod kompetencji zgromadzenia wspólników (por. art. 231 § 2 pkt 2 K.s.h.). W świetle zaś art. 191 § 1 K.s.h., wspólnik ma prawo do udziału w zysku wynikającym z rocznego sprawozdania finansowego i przeznaczonym do podziału uchwałą zgromadzenia wspólników, z uwzględnieniem przepisu art. 195 § 1 K.s.h. – dotyczącego wypłaty zaliczki na poczet przewidywanej dywidendy. Jednak, aby doszło do podjęcia decyzji

w sprawie podziału lub pokrycia wyniku finansowego netto, muszą być spełnione wymogi z art. 53 ust. 3–4 ustawy o rachunkowości – dotyczące zatwierdzenia sprawozdania.

Dywidendę wypłaca się w dniu określonym w uchwale wspólników. Jeżeli uchwała takiego dnia nie określa, dywidenda jest wypłacana niezwłocznie po dniu dywidendy. Dzień dywidendy wyznacza się w ciągu dwóch miesięcy od dnia powzięcia uchwały, o której mowa w art. 191 § 1 K.s.h. Jeżeli uchwała wspólników nie określa dnia dywidendy, dniem dywidendy jest dzień powzięcia uchwały o podziale zysku (por. art. 193 § 3 i 4 K.s.h.). Co do zasady przysługującą udziałowcom dywidendę ustala się w polskich złotych. Nie ma jednak przeszkód, aby dywidenda określona w uchwale o podziale zysku i wyrażona w złotych, została wypłacona w innej walucie. Jeśli więc wypłata dywidendy ma nastąpić w walucie obcej, to zobowiązanie z tytułu dywidendy należy przeliczyć z polskich złotych na walutę, w której ma być ono uregulowane. Należy jednak zauważyć, że zarówno w Kodeksie spółek handlowych, jak i w ustawie o rachunkowości nie wskazano, po jakim kursie i w którym momencie powinno nastąpić to przeliczenie. Decyzję w tej sprawie jednostki podejmują we własnym zakresie. W praktyce przeliczenia tego dokonuje się w momencie podjęcia uchwały wspólników o podziale zysku albo w dniu faktycznej wypłaty dywidendy.

Moment przeliczenia kwoty dywidendy na walutę obcą	Kurs stosowany do przeliczenia
<b>Dzień podjęcia uchwały wspólników o wypłacie dywidendy</b>	Do ustalenia kwoty dywidendy w walucie obcej można zastosować kurs średni NBP z dnia podjęcia uchwały wspólników o jej wypłacie lub inny kurs wskazany w uchwale. <b>Uwaga:</b> Jeżeli przeliczenia kwoty dywidendy dokona się w momencie podjęcia uchwały wspólników o jej wypłacie, to kurs z dnia powstania zobowiązania będzie się różnił od kursu z dnia jego uregulowania. W związku z tym mogą powstać różnice kursowe na rozrachunkach. Będą to jednak wyłącznie bilansowe różnice kursowe.
<b>Dzień faktycznej wypłaty dywidendy</b>	Kurs zastosowany do przeliczenia dywidendy na walutę obcą zależy od sposobu pozyskania waluty na wypłatę dywidendy. Jeżeli waluta została zakupiona w banku lub kantorze, to przeliczenia można dokonać w dniu wypłaty dywidendy po kursie, po którym zakupiono walutę. Z kolei w przypadku wykorzystania do wypłaty dywidendy środków zgromadzonych na własnym rachunku walutowym, przeliczenia tego można dokonać według kursu, po jakim wycenia się rozchód waluty z tego rachunku, tj. po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego dzień rozchodu środków lub po kursie historycznym. <b>Uwaga:</b> Jeżeli przeliczenia kwoty dywidendy dokona się po kursie z dnia jej faktycznej wypłaty, to nie powstaną różnice kursowe na rozrachunkach.

Przeliczeniu na walutę obcą podlega kwota dywidendy netto, a więc pomniejszona o należny zryczałtowany podatek dochodowy. Dywidenda otrzymana przez osobę fizyczną stanowi u niej przychód z kapitałów pieniężnych, o którym mowa w art. 17 ust. 1 pkt 4 updof. Jak wynika z art. 30a ust. 1 pkt 4 i ust. 6 updof, od przychodów z dywidend pobiera się 19% zryczałtowany podatek dochodowy, bez pomniejszania przychodu o koszty uzyskania. Podatek ten jest pobierany przez spółkę w dniu wypłaty dywidendy (por. art. 41 ust. 4 updof). Płatnik oprócz poboru podatku zobowiązany jest do:

- a) przekazania pobranych kwot podatku na rachunek urzędu skarbowego właściwego według siedziby spółki wypłacającej dywidendę bądź jej miejsca prowadzenia działalności, gdy spółka nie posiada siedziby – w terminie do 20. dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym podatek został pobrany (art. 42 ust. 1 updof),

b) przesłania określonego wcześniej urzędowi skarbowemu deklaracji rocznej o zryczałtowanym podatku dochodowym na formularzu PIT-8AR – w terminie do końca stycznia roku następującego po roku podatkowym, a w razie zaprzestania przez spółkę prowadzenia działalności przed końcem stycznia – nie później niż w dniu zaprzestania tej działalności (art. 42 ust. 1a i 3 upodf).

Ponadto należy zauważyć, iż w przypadku gdy do wypłaty dywidendy spółka wykorzysta własne środki znajdujące się na rachunku walutowym, to powstaną różnice kursowe od własnych środków pieniężnych.

## Przykład

### Przeliczenie dywidendy na walutę obcą na dzień podjęcia uchwały wspólników o jej wypłacie

#### I. Założenia:

1. Zgromadzenie wspólników spółki z o.o. podjęło uchwałę o wypłacie dywidendy każdemu z dwóch wspólników (krajowych osób fizycznych) po: 160.000 zł (ogółem: 320.000 zł). Jednocześnie wspólnicy, w tej samej uchwale wskazali, iż dywidenda zostanie wypłacona w euro, a jej przeliczenie nastąpi według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego dzień podjęcia uchwały, który wynosił: 4,52 zł/EUR. Spółka do wypłaty dywidendy wykorzysta środki zgromadzone już na rachunku walutowym.
2. Zryczałtowany podatek od dywidendy, potrącony w dniu jej wypłaty, wynosił ogółem:  $320.000 \text{ zł} \times 19\% = 60.800 \text{ zł}$ .
3. Z rachunku walutowego wypłacono wspólnikom tytułem dywidendy kwotę:  $(320.000 \text{ zł} - 60.800 \text{ zł}) : 4,52 \text{ zł/EUR} = 57.345,13 \text{ EUR}$ .
4. Do wyceny rozchodu środków z rachunku walutowego spółka zastosowała kurs średni NBP z dnia poprzedzającego dzień ich wypływu, który wynosił: 4,68 zł/EUR.
5. Różnice kursowe od własnych środków spółka ustala metodą FIFO. W dniu wypłaty dywidendy na saldo rachunku walutowego w kwocie: 80.000 EUR składał się jeden wpływ wyceniony po kursie: 4,60 zł/EUR.
6. Dla uproszczenia wypłatę dywidendy ujęto jako jedną pozycję.

#### II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – kwota dywidendy należna wspólnikom	320.000,00 zł	82	24-3
2. PK – zryczałtowany podatek dochodowy od dywidendy, potrącony w dniu jej wypłaty: $320.000 \text{ zł} \times 19\% =$	60.800,00 zł	24-3	22-3
3. WB – wypłata dywidendy z rachunku walutowego: $57.345,13 \text{ EUR} \times 4,68 \text{ zł/EUR} =$	268.375,21 zł	24-3	13-1
4. PK – rozliczenie różnicy powstałej na rozrachunkach: $329.175,21 \text{ zł} - 320.000 \text{ zł} =$	9.175,21 zł	75-1	24-3
5. PK – rozliczenie różnicy kursowej od własnych środków pieniężnych: $57.345,13 \text{ EUR} \times (4,68 \text{ zł/EUR} - 4,60 \text{ zł/EUR}) =$	4.587,61 zł	13-1	75-0

### III. Księgowania:

Konto 13-1 „Rachunek walutowy”		Konto 24-3 „Rozrachunki z udziałowcami” (w analityce: Konta imienne wspólników)		Konto 22-3 „Pozostałe rozrachunki publicznoprawne”	
(S.p.)	80.000/368.000,00	57.345,13/ 268.375,21 (3)	(2) 60.800,00	320.000,00 (1)	
(5)	-/ 4.587,61		(3) 268.375,21	9.175,21 (4)	60.800,00 (2)
(S.k.)	22.654,87/104.212,40		329.175,21	329.175,21	
Konto 75-0 „Przychody finansowe”		Konto 75-1 „Koszty finansowe” (w analityce: Różnice kursowe)		Konto 82 „Rozliczenie wyniku finansowego”	
	4.587,61 (5)	(4) 9.175,21		(1) 320.000,00	

## Przykład

### Przeliczenie dywidendy na walutę obcą na dzień jej wypłaty

#### I. Założenia:

- Zgromadzenie wspólników spółki z o.o. podjęło uchwałę o wypłacie dywidendy każdemu z dwóch wspólników (krajowych osób fizycznych) po: 100.000 zł (ogółem: 200.000 zł). Jednocześnie wspólnicy, w tej samej uchwale wskazali, iż dywidenda zostanie wypłacona w euro, a jej przeliczenie na walutę obcą nastąpi w dniu jej wypłaty po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego ten dzień, który wynosił: 4,66 zł/EUR. Spółka do wypłaty dywidendy wykorzysta środki zgromadzone już na rachunku walutowym.
- Zryczałtowany podatek od dywidendy potrącony w dniu jej wypłaty wynosił ogółem:  $200.000 \text{ zł} \times 19\% = 38.000 \text{ zł}$ .
- Z rachunku walutowego wypłacono wspólnikom tytułem dywidendy kwotę:  $(200.000 \text{ zł} - 38.000 \text{ zł}) : 4,66 \text{ zł/EUR} = 34.763,95 \text{ EUR}$ .
- Do wyceny rozchodu środków z rachunku walutowego spółka zastosowała kurs średni NBP z dnia poprzedzającego dzień ich wypływu, który wynosił: 4,66 zł/EUR.
- Różnice kursowe od własnych środków spółka ustala metodą FIFO. W dniu wypłaty dywidendy na saldo rachunku walutowego w kwocie: 100.000 EUR składał się jeden wpływ wyceniony po kursie: 4,68 zł/EUR.
- Dla uproszczenia wypłatę dywidendy ujęto jako jedną pozycję.

#### II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – kwota dywidendy należna wspólnikom	200.000,00 zł	82	24-3
2. PK – zryczałtowany podatek dochodowy od dywidendy, potrącony w dniu jej wypłaty: $200.000 \text{ zł} \times 19\% =$	38.000,00 zł	24-3	22-3
3. WB – wypłata dywidendy z rachunku walutowego: $34.763,95 \text{ EUR} \times 4,66 \text{ zł/EUR} =$	162.000,00 zł	24-3	13-1



4. PK – rozliczenie różnicy kursowej od własnych środków pieniężnych: 34.763,95 EUR × (4,68 zł/EUR – 4,66 zł/EUR) =	695,28 zł	75-1	13-1
--	-----------	------	------

### III. Księgowania:

Konto 13-1 „Rachunek walutowy”		Konto 24-3 „Rozrachunki z udziałowcami” (w analityce: Konta imienne wspólników)		Konto 22-3 „Pozostałe rozrachunki publicznoprawne”	
(S.p.) 100.000/468.000,00	34.763,95/162.000,00 (3)	(2) 38.000,00	200.000,00 (1)		38.000,00 (2)
	-/ 695,28 (4)	(3) 162.000,00			
(S.k.) 65.236,05/305.304,72		200.000,00	200.000,00		
Konto 75-1 „Koszty finansowe” (w analityce: Różnice kursowe)		Konto 82 „Rozliczenie wyniku finansowego”			
(4)	695,28	(1) 200.000,00			

#### Podatkowe rozliczenie różnic kursowych powstałych w związku z wypłatą dywidendy w walucie obcej

Rozpatrując kwestię podatkową powstałych różnic kursowych należy zauważyć, iż wypłata dywidendy jest podziałem zysku z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej i nie stanowi wydatku umożliwiającego powstanie przychodu bądź kosztu podatkowego po stronie spółki ją wypłacającej, w szczególności wypłata taka nie jest związana z zachowaniem lub zabezpieczeniem źródła przychodów spółki ją wypłacającej. Wypłata taka jest jedynie realizacją prawa wspólnika do udziału w zyskach spółki, wynikającego z Kodeksu spółek handlowych. W związku z tym należy uznać, że dywidenda dla spółki ją wypłacającej nie jest kosztem podatkowym, a w konsekwencji różnice kursowe, dodatnie lub ujemne, powstałe na rozrachunkach z udziałowcem w związku z jej wypłatą, nie mają wpływu na dochód do opodatkowania, nie należą bowiem do żadnej z kategorii różnic kursowych wymienionych w art. 15a ust. 2 i 3 updop, w szczególności nie odnoszą się do przychodu należnego ani kosztu poniesionego w rozumieniu art. 15a ust. 2 pkt 1 i 2 oraz ust. 3 pkt 1 i 2 updop. Zatem różnice kursowe powstałe na rozrachunkach w związku z wypłatą dywidendy nie mają wpływu na wynik podatkowy spółki i nie stanowią dla niej przychodów ani kosztów uzyskania przychodów. Tak też wynika z interpretacji indywidualnej Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z 16 czerwca 2021 r., nr 0114-KDIP2-2.4010.161.2021.1.ASK.



Jeżeli do wypłaty dywidendy spółka wykorzysta środki znajdujące się na jej rachunku walutowym, to mogą powstać tzw. różnice kursowe od własnych środków pieniężnych. Nie są one wielkościami statystycznymi, lecz mają charakter realny, ściśle związany z samą operacją wyzbycia się waluty. Przy ustalaniu różnic kursowych od własnych środków pieniężnych nie ma decydującego znaczenia za co podatnik płaci (tu: wypłata dywidendy), istotny jest tu sam fakt wypływu waluty z rachunku walutowego. Tak rozumiane różnice kursowe spełniają kryterium z art. 15a ust. 2 pkt 3 i art. 15a ust. 3 pkt 3 updop, stanowią więc odpowiednio przychody podatkowe (jako dodatnie różnice kursowe) albo koszty uzyskania przychodów (jako ujemne różnice kursowe).

Na temat istoty ustalania różnic kursowych od własnych środków pieniężnych wypowiedział się Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej w interpretacji indywidualnej z 30 grudnia 2020 r., nr 0114-KDIP2-2.4010.291.2020.1.AS. W powołanej interpretacji czytamy:

„(...) *Sens ekonomiczny tych różnic polega na odzwierciedleniu rzeczywistych przysporzeń i strat podatnika z tytułu obrotu tzw. »własnymi« środkami i wartościami-*



mi pieniężnymi w walucie obcej. W uproszczeniu określa się, że są to różnice kursowe, jakie powstają na rachunku walutowym podatnika.

Dla możliwości ustalania tej kategorii różnic kursowych przesądzające znaczenie ma fakt otrzymania lub nabycia środków lub wartości pieniężnych i fakt ich wypływu. Samo przechowywanie przez podatnika walut obcych i zmiana ich kursu nie powoduje jednak powstania tego rodzaju różnic kursowych.

W analizowanej sprawie istotne jest to, że powstanie tych różnic kursowych jest oderwane od istoty ekonomicznej operacji gospodarczych skutkujących ruchem waluty na rachunku, tj. nie ma znaczenia, czy związane są z zapłatą kosztu podatkowego. W konsekwencji, każda wypłata środków pieniężnych w walucie obcej skutkuje powstaniem tego rodzaju różnic. O czym wspomniano powyżej, różnic takich nie ustala się na okoliczność otrzymania lub nabycia środków i wartości pieniężnych, lecz są one ustalane na okoliczność wypływu środków i wartości pieniężnych w sensie wyzbycia się ich. Dopiero porównanie wartości waluty obcej z dnia jej wpływu z wartością z dnia jej wypływu pozwala ocenić skutki ryzyka kursowego (...).”

### III. WYCENA I EWIDENCJA PODSTAWOWYCH OPERACJI NA RACHUNKU WALUTOWYM

#### 1. Metody wyceny operacji gospodarczych na rachunku walutowym

Wyceny operacji na rachunku walutowym dokonuje się w oparciu o regulacje zawarte w art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości. W myśl tego przepisu, wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich przeprowadzenia – o ile odrębne przepisy dotyczące środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej i innych krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz środków niepodlegających zwrotowi, pochodzących ze źródeł zagranicznych nie stanowią inaczej – odpowiednio po kursie faktycznie zastosowanym lub średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP.

Ogólne zasady wyceny określone w art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości	
Kurs waluty obcej na dzień przeprowadzenia operacji gospodarczej	Rodzaj operacji gospodarczej
Kurs faktycznie zastosowany w dniu przeprowadzenia operacji gospodarczej, wynikający z charakteru operacji	<ul style="list-style-type: none"> <li>– sprzedaż lub kupno walut,</li> <li>– zapłata należności lub zobowiązań</li> </ul>
Kurs średni ogłoszony dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień przeprowadzenia operacji gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> <li>– zapłata należności lub zobowiązań – jeżeli nie jest zasadne przyjęcie kursu faktycznie zastosowanego,</li> <li>– pozostałe operacje</li> </ul>

Analizując treść ww. art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości w kontekście wyceny operacji na rachunku walutowym, można stwierdzić, iż przyjęcie kursu faktycznie zastosowanego do wyceny wpływu waluty obcej na rachunek walutowy oraz do wyceny rozchodu waluty z tego rachunku jest możliwe tylko wtedy, gdy dochodzi do faktycznej wymiany waluty, tj. zakupu lub sprzedaży waluty. Nie można mówić o kursie faktycznie zastosowanym,

w przypadku gdy na rachunek walutowy wpływa należność od kontrahenta w walucie obcej, a także gdy zapłata zobowiązania wobec kontrahenta dokonywana jest poprzez rachunek walutowy. W sytuacji gdy do wyceny wpływu lub rozchodu waluty nie można przyjąć kursu faktycznie zastosowanego, do wyceny tej stosuje się średni kurs ogłoszony dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień:

- a) wpływu waluty obcej na rachunek walutowy w związku z otrzymaniem należności,
- b) wypływu waluty obcej z rachunku walutowego w związku z zapłatą zobowiązania.

Należy zaznaczyć, iż w przypadku wpływu środków na rachunek walutowy jednostka nie ma możliwości wyboru sposobu ich przeliczania na złote. Powinna stosować zasady ogólne określone w art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości. Natomiast w odniesieniu do wyceny rozchodu waluty z rachunku walutowego stosowane mogą być dwa podejścia, tj. tzw. podejście wzorcowe, wynikające z treści art. 30 ust. 2 ww. ustawy, lub tzw. podejście uproszczone, wynikające z art. 35 ust. 8 ww. ustawy. Decyzję w sprawie sposobu wyceny rozchodu waluty z rachunku walutowego podejmuje kierownik jednostki i zapisuje w polityce rachunkowości. Jeżeli do wyceny rozchodu środków z walutowego rachunku bankowego, np. z tytułu zapłaty zobowiązania, stosuje się kurs średni ogłoszony dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień zapłaty (tzw. podejście wzorcowe), a w przypadku sprzedaży waluty – kurs faktycznie zastosowany, to zazwyczaj kursy te różnią się od kursów przyjętych do wyceny waluty w momencie jej wypływu na rachunek walutowy. W związku z tym na rachunku walutowym powstaną różnice kursowe od własnych środków pieniężnych. Z kolei wybierając dla celów bilansowych tzw. podejście uproszczone, rozchód środków z rachunku walutowego można wycenić po kursie, po jakim waluty wyceniono w momencie ich wpływu na ten rachunek (tj. po kursie historycznym), przyjmując jedną z metod, o których mowa w art. 34 ust. 4 pkt 1–3 ustawy o rachunkowości, określających kolejność rozchodu, tj.:

- a) kurs waluty, która najwcześniej wpłynęła na rachunek walutowy (metoda FIFO),
- b) kurs waluty, która najpóźniej wpłynęła na rachunek walutowy (metoda LIFO),
- c) kurs przeciętny, ustalany w wysokości średniej ważonej kursów walut.

Przy tym sposobie wyceny nie powstaną różnice kursowe od własnych środków pieniężnych.

Na dzień bilansowy środki pieniężne znajdujące się na rachunku walutowym należy wycenić po obowiązującym na ten dzień średnim kursie ogłoszonym dla danej waluty przez NBP. Taki obowiązek wynika z treści art. 30 ust. 1 ustawy o rachunkowości.

<b>Wycena wybranych operacji gospodarczych na rachunku walutowym</b>	
<b>Operacja gospodarcza</b>	<b>Zasady wyceny</b>
<b>Wpływ walut obcych tytułem spłaty należności</b>	Do wyceny wpływu walut obcych tytułem spłaty należności stosuje się kurs średni ogłoszony przez NBP z dnia poprzedzającego dzień otrzymania należności (por. art. 30 ust. 2 pkt 2 ustawy o rachunkowości). W tym przypadku nie można mówić o faktycznym kursie, który miałby służyć do wyceny tej operacji, gdyż nie została dokonana wymiana środków pieniężnych (np. zakup waluty od banku)
<b>Wpływ walut obcych tytułem odsetek dopisanych przez bank</b>	Odsetki wycenia się według kursu średniego ogłoszonego dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień ich wpływu na rachunek walutowy (por. art. 30 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy)

<b>Wpływ walut obcych zakupionych od banku</b>	Wpływ na rachunek walutowy środków pieniężnych pochodzących z zakupu wycenia się po kursie faktycznie zastosowanym (por. art. 30 ust. 2 pkt 1 ustawy o rachunkowości), np. po kursie sprzedaży banku, w którym zakupiono walutę. Kurs ten wynika z tabeli kursów tego banku, ale może to być również kurs indywidualnie wynegocjowany, różniący się od kursu oficjalnie ogłoszonego i stosowanego wobec pozostałych klientów
<b>Wpływ pożyczki lub kredytu w walucie obcej</b>	Otrzymałą pożyczkę lub kredyt w walucie obcej wycenia się po średnim kursie NBP z dnia poprzedzającego dzień wpływu środków pieniężnych na rachunek walutowy (por. art. 30 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy). Nie można w tym przypadku mówić o kursie faktycznie zastosowanym, gdyż nie dochodzi do faktycznej wymiany waluty
<b>Wpływ środków pobranych z kasy walutowej</b>	Do wyceny wpływu walut obcych z kasy walutowej na rachunek walutowy stosuje się tzw. kurs historyczny, czyli kurs, po jakim zostały one zarachowane po raz pierwszy w kasie walutowej
<b>Wpływ środków z likwidowanej lokaty walutowej</b>	Do przeliczenia środków pieniężnych w walucie obcej, które wpłynęły na rachunek walutowy po likwidacji lokaty można zastosować tzw. kurs historyczny. Nie powstaną wówczas różnice kursowe, bowiem dochodzi tu jedynie do przemieszczenia tych samych środków pieniężnych z rachunku walutowego lokaty na bieżący rachunek bankowy w tej samej walucie
<b>Rozchód walut obcych tytułem zapłaty zobowiązania</b>	Wpływ środków z rachunku walutowego z tytułu zapłaty zobowiązania wycenia się po kursie średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień wypływu (por. art. 30 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy). W tym przypadku nie można mówić o faktycznym kursie, który miałby służyć do wyceny tej operacji, gdyż nie została dokonana wymiana środków pieniężnych (np. sprzedaż waluty do banku). Do wyceny rozchodu waluty z własnego rachunku walutowego możliwe jest również zastosowanie jednej z metod, o których mowa w art. 34 ust. 4 pkt 1–3 ww. ustawy, czyli FIFO, LIFO lub średnioważonej, tj. według kursu historycznego. Wówczas nie powstają różnice kursowe od własnych środków pieniężnych
<b>Przelew środków na rachunek bieżący</b>	W momencie przelewu środków z walutowego rachunku bankowego na rachunek złotówkowy następuje odsprzedaż waluty bankowi. Zakupioną przez bank walutę przelicza się na złotówki według kursu kupna zastosowanego przez bank w dniu odsprzedaży waluty, tj. po kursie faktycznie zastosowanym
<b>Przelew środków na lokatę walutową</b>	Do przeliczenia waluty przekazanej na lokatę można zastosować kurs po jakim wyceniono wpływ tej waluty na rachunek walutowy, tzw. kurs historyczny (FIFO, LIFO lub kurs średnioważony)
<b>Rozchód środków tytułem spłaty pożyczki lub kredytu w walucie obcej</b>	Dla celów bilansowych rozchód waluty tytułem spłaty pożyczki lub kredytu można wycenić według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego rozchód lub według kursu historycznego (tj. stosując jedną z metod, o których mowa w art. 34 ust. 4 pkt 1–3 ww. ustawy – FIFO, LIFO lub średnioważoną)
<b>Rozchód środków w związku z zasileniem kasy walutowej</b>	W przypadku przekazania waluty z banku do kasy nie powstają różnice kursowe. Wyceny takiej operacji dokonuje się po takim samym kursie, po jakim wyceniono wpływ waluty na rachunek walutowy, tzw. kurs historyczny

## 2. Ewidencja podstawowych operacji gospodarczych na rachunku walutowym

Do ewidencji w księgach rachunkowych przychodów, rozchodów i stanów środków pieniężnych w walutach obcych na walutowym rachunku bankowym jednostki służy konto 13-1 „Rachunek walutowy”.

### Przykład

#### Wpływ należności w walucie obcej na konto walutowe

##### I. Założenia:

1. W wyniku sprzedaży towarów w spółce „X” powstała należność od odbiorcy zagranicznego w wysokości: 20.000 EUR, wyceniona po średnim kursie NBP z dnia poprzedzającego dzień wystawienia faktury i wydania towarów, który wynosił: 4,51 zł/EUR.
2. Należność za sprzedany towar wpłynęła na konto walutowe. Kurs średni NBP w dniu poprzedzającym dzień otrzymania zapłaty wynosił: 4,56 zł/EUR.

##### II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. Faktura sprzedaży: 20.000 EUR × 4,51 zł/EUR =	90.200 zł	20	73-0
2. WB – wpływ należności na rachunek walutowy: 20.000 EUR × 4,56 zł/EUR =	91.200 zł	13-1	20
3. PK – różnica kursowa z rozliczenia wpłaty: 20.000 EUR × (4,56 zł/EUR – 4,51 zł/EUR) =	1.000 zł	20	75-0

##### III. Księgowania:

Konto 13-1 „Rachunek walutowy”	Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”	Konto 73-0 „Sprzedaż towarów”
(2) 20.000/91.200	(1) 90.200    91.200 (2) (3) 1.000	90.200 (1)
	91.200    91.200	
Konto 75-0 „Przychody finansowe”		
1.000 (3)		

### Przykład

#### Spłata zobowiązania z konta walutowego, przeliczona po kursie średnim NBP

##### I. Założenia:

1. W wyniku zakupu towarów w spółce „X” powstało zobowiązanie wobec dostawcy zagranicznego w wysokości: 55.000 EUR, wycenione po średnim kursie NBP z dnia poprzedzającego dzień wystawienia faktury, który wynosił: 4,52 zł/EUR. Średni kurs NBP z dnia poprzedzającego dzień zapłaty wynosił: 4,57 zł/EUR.

2. Spółka posiada na rachunku walutowym kwotę: 70.000 EUR, pochodzącą z zapłaty należności o wartości: 50.000 EUR i 20.000 EUR. Kursy średnie NBP w dniu poprzedzającym dzień otrzymania zapłaty wynosiły odpowiednio: 4,49 zł/EUR i 4,59 zł/EUR.
3. Zgodnie z polityką rachunkowości spółki, rozchód środków z rachunku walutowego wycenia się po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego dzień rozchodu, a do ustalenia różnic kursowych od własnych środków stosuje się metodę FIFO.

## II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. WB – zapłata z rachunku walutowego zobowiązania w walucie obcej, przeliczonego po kursie średnim NBP: 55.000 EUR × 4,57 zł/EUR =	251.350 zł	21	13-1
2. PK – rozliczenie różnicy kursowej powstałej na rozrachunkach: 55.000 EUR × (4,57 zł/EUR – 4,52 zł/EUR) =	2.750 zł	75-1	21
3. PK – różnica kursowa od własnych środków pieniężnych:			
a) 50.000 EUR × (4,57 zł/EUR – 4,49 zł/EUR) =	4.000 zł	13-1	75-0
b) 5.000 EUR × (4,59 zł/EUR – 4,57 zł/EUR) =	100 zł	75-1	13-1

## III. Księgowania:

Konto 13-1 „Rachunek walutowy”		Konto 21 „Rozrachunki z dostawcami”		Konto 75-0 „Przychody finansowe”	
(S.p.) 70.000/316.300	55.000/251.350 (1)	(1) 251.350	248.600 (S.p.)		4.000 (3a)
(3a) -/ 4.000	-/ 100 (3b)		2.750 (2)		
(S.k.) 15.000/68.850		251.350	251.350		
Konto 75-1 „Koszty finansowe”					
(2)	2.750				
(3b)	100				

## 3. Przemieszczenie waluty pomiędzy walutowymi rachunkami bankowymi

Do wyceny operacji przesunięcia waluty pomiędzy walutowymi rachunkami bankowymi stosuje się zawsze kurs historyczny. Przesunięcie walut obcych z jednego rachunku walutowego spółki na inny rachunek walutowy nie skutkuje powstaniem różnic kursowych, gdyż wartość posiadanych walut nie uległa zmianie. Dochodzi jedynie do przesunięcia waluty w obrębie majątku jednostki, czyli następuje zmiana miejsca przechowywania środków.

### Przykład

#### I. Założenia:

1. Na własnym rachunku walutowym w banku „X” spółka posiada: 11.000 EUR, co stanowi równowartość: 47.240 zł, z czego:
- a) 6.000 EUR wpłynęło 6 listopada 20XX r. jako zapłata należności. Wpływ wyceniono po kursie średnim NBP z dnia poprzedniego, który wynosił: 4,29 zł/EUR (kurs przykładowy), co po przeliczeniu na złote dało kwotę: 25.740 zł,

- b) 5.000 EUR zakupiono w banku 9 listopada 20XX r. po kursie sprzedaży (faktycznie zastosowanym), który wynosił: 4,30 zł/EUR (kurs przykładowy), co po przeliczeniu na złote dało kwotę: 21.500 zł.
2. Spółka 22 listopada 20XX r. przelała kwotę: 8.000 EUR na inny własny rachunek walutowy w banku „Y”.
3. Do wyceny bieżącego rozchodu środków z rachunku walutowego spółka stosuje metodę FIFO, natomiast przemieszczanie waluty obcej pomiędzy rachunkami walutowymi ujmuje w ewidencji za pośrednictwem konta 13-9 „Środki pieniężne w drodze”.

## II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. WB – przelew środków z banku „X” do banku „Y”:			
a) 6.000 EUR × 4,29 zł/EUR =	25.740 zł	13-9	13-1
b) 2.000 EUR × 4,30 zł/EUR =	8.600 zł	13-9	13-1
2. WB – wpływ waluty z banku „X” do banku „Y”:			
a) 6.000 EUR × 4,29 zł/EUR =	25.740 zł	13-1	13-9
b) 2.000 EUR × 4,30 zł/EUR =	8.600 zł	13-1	13-9

## III. Księgowania:

Konto 13-1 „Rachunek walutowy” (w analityce: Rachunek w euro – Bank „X”)		Konto 13-9 „Środki pieniężne w drodze”		Konto 13-1 „Rachunek walutowy” (w analityce: Rachunek w euro – Bank „Y”)	
(S.p.) 11.000/47.240	6.000/25.740 (1a) 2.000/ 8.600 (1b)	(1a) 6.000/25.740 (1b) 2.000/ 8.600	6.000/25.740 (2a) 2.000/ 8.600 (2b)	(2a) 6.000/25.740 (2b) 2.000/ 8.600	

## 4. Ujemne saldo na rachunku walutowym

Może wystąpić sytuacja, że bank pobierze opłaty z tytułu prowadzenia rachunku walutowego, a na rachunku nie będzie wystarczającej ilości środków. W związku z tym na rachunku walutowym powstanie ujemne saldo. Wówczas powstałe zadłużenie wobec banku wycenia się po kursie średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień wypływu środków z rachunku walutowego. Późniejszy wpływ waluty obcej na ten rachunek powoduje spłatę zadłużenia wobec banku. Dlatego też konieczne jest ustalenie zrealizowanych różnic kursowych od dokonanej spłaty z uwagi na różne kursy waluty obcej z dnia powstania zadłużenia wobec banku i kursu zastosowanego do wyceny wpływu waluty na walutowy rachunek bankowy.

### Przykład

#### I. Założenia:

1. Jednostka posiada rachunek walutowy „X” i rachunek walutowy „Y”.
2. Rozchód środków z rachunku jednostka wycenia po kursie średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień wypływu.

3. W lipcu, sierpniu i wrześniu 20XX r. na rachunku „Y” miały miejsce następujące operacje gospodarcze:

Data	Opis operacji	Wpływy na konto	Wyptywy z konta	Stan konta (+/-)	Kurs zastosowany do przeliczenia operacji (kursy przykładowe)
27.07.20XX r.	Przemieszczenie waluty z rachunku „X”	25 EUR		25 EUR	4,25 zł/EUR (kurs historyczny z rachunku „X”)
31.07.20XX r.	Pobranie prowizji przez bank		30 EUR	- 5 EUR	4,30 zł/EUR (kurs średni NBP z dnia poprzedzającego)
31.08.20XX r.	Pobranie prowizji przez bank		30 EUR	- 35 EUR	4,28 zł/EUR (kurs średni NBP z dnia poprzedzającego)
05.09.20XX r.	Przemieszczenie waluty z rachunku „X”	100 EUR		65 EUR	4,29 zł/EUR (kurs historyczny z rachunku „X”)

## II. Ustalenie różnic kursowych:

- 1)  $25 \text{ EUR} \times (4,30 \text{ zł/EUR} - 4,25 \text{ zł/EUR}) = 1,25 \text{ zł}$  (dodatnia różnica kursowa),
- 2)  $5 \text{ EUR} \times (4,30 \text{ zł/EUR} - 4,29 \text{ zł/EUR}) = 0,05 \text{ zł}$  (dodatnia różnica kursowa),
- 3)  $30 \text{ EUR} \times (4,29 \text{ zł/EUR} - 4,28 \text{ zł/EUR}) = 0,30 \text{ zł}$  (ujemna różnica kursowa).

## III. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. WB – wyciąg z rachunku walutowego w banku „Y” – wpływ waluty z banku „X”: $25 \text{ EUR} \times 4,25 \text{ zł/EUR} =$	106,25 zł	13-1	13-9
2. WB – wyciąg z rachunku walutowego w banku „Y”: – pobranie prowizji: $30 \text{ EUR} \times 4,30 \text{ zł/EUR} =$	129,00 zł	40-2	13-1
3. PK – rozliczenie dodatniej różnicy kursowej: $25 \text{ EUR} \times (4,30 \text{ zł/EUR} - 4,25 \text{ zł/EUR}) =$	1,25 zł	13-1	75-0
4. WB – wyciąg z rachunku walutowego w banku „Y” – pobranie prowizji: $30 \text{ EUR} \times 4,28 \text{ zł/EUR} =$	128,40 zł	40-2	13-1
5. WB – wyciąg z rachunku walutowego w banku „Y” – wpływ waluty z banku „X”: $100 \text{ EUR} \times 4,29 \text{ zł/EUR} =$	429,00 zł	13-1	13-9
6. PK – rozliczenie różnicy kursowej: a) $5 \text{ EUR} \times (4,30 \text{ zł/EUR} - 4,29 \text{ zł/EUR}) = 0,05 \text{ zł}$ (różnica dodatnia) b) $30 \text{ EUR} \times (4,29 \text{ zł/EUR} - 4,28 \text{ zł/EUR}) = 0,30 \text{ zł}$ (różnica ujemna)	0,05 zł 0,30 zł	13-1 75-1	75-0 13-1

## IV. Księgowania:

Konto 13-1 „Rachunek walutowy” (w analityce: Rachunek w euro – Bank „Y”)		Konto 13-9 „Środki pieniężne w drodze”		Konto 40-2 „Usługi obce”	
(1) 25/106,25	30/129,00 (2)		25/106,25 (1)	(2) 129,00	
(3) -/ 1,25	30/128,40 (4)		100/429,00 (5)	(4) 128,40	
(5) 100/429,00	-/0,30 (6b)				
(6a) -/ 0,05					
(S.k.) 65/278,82					



Konto 75-0 „Przychody finansowe”		Konto 75-1 „Koszty finansowe”	
1,25	(3)	(6b)	0,30
0,05	(6a)		

## IV. WYCENA AKTYWÓW I PASYWÓW WYRAŻONYCH W WALUCIE OBCEJ NA DZIEŃ BILANSOWY

### 1. Zasady wyceny składników aktywów i pasywów na dzień bilansowy

Zasady wyceny składników aktywów i pasywów na dzień bilansowy określa art. 30 ust. 1 ustawy o rachunkowości. Przepis ten stanowi, iż składniki aktywów (z wyłączeniem udziałów w jednostkach podporządkowanych wycenianych metodą praw własności) i pasywów wyrażone w walutach obcych wycenia się na dzień bilansowy po obowiązującym na ten dzień średnim kursie ogłoszonym dla danej waluty przez NBP. Natomiast gotówkę znajdującą się w jednostkach prowadzących kupno i sprzedaż walut obcych wycenia się po kursie, po którym nastąpił jej zakup, jednak w wysokości nie wyższej od średniego kursu ogłoszonego na dzień wyceny dla danej waluty przez NBP. Wskazany przepis ustawy o rachunkowości nie wymienia szczegółowo ani składników aktywów, ani pasywów wyrażonych w walucie obcej, które podlegają wycenie na dzień bilansowy, to ma on zastosowanie do wyrażonych (płatnych) w walutach obcych aktywów pieniężnych i szeroko rozumianych rozrachunków (należności i zobowiązań). Zatem wycenia się na dzień bilansowy wyrażone w walucie obcej:

- nieuregulowane należności i zobowiązania,
- środki pieniężne znajdujące się na rachunkach walutowych lub w kasie walutowej,
- aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu (akcje, udziały i inne papiery wartościowe), a także
- udzielone i zaciągnięte pożyczki i kredyty.

Skutki wyceny, w zależności od charakteru różnicy kursowej, zalicza się odpowiednio do przychodów finansowych (dodatnie) lub kosztów finansowych (ujemne), a w uzasadnionych przypadkach – do kosztu wytworzenia produktów lub ceny nabycia towarów, a także ceny nabycia lub kosztu wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie lub wartości niematerialnych i prawnych (art. 30 ust. 4 ustawy o rachunkowości).

Dodatnie różnice kursowe powstają, gdy:	Ujemne różnice kursowe powstają, gdy:
<ul style="list-style-type: none"> <li>– kurs na dzień (zarachowania) powstania danego składnika aktywów jest mniejszy od kursu średniego NBP na dzień bilansowy,</li> <li>– kurs na dzień (zarachowania) powstania zobowiązania jest większy od kursu średniego NBP na dzień bilansowy</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– kurs na dzień (zarachowania) powstania danego składnika aktywów jest większy od kursu średniego NBP na dzień bilansowy,</li> <li>– kurs na dzień (zarachowania) powstania zobowiązania jest mniejszy od kursu średniego NBP na dzień bilansowy</li> </ul>

Składniki, których podstawową cechą jest brak prawa do otrzymania lub zobowiązania do dostarczenia ustalonej liczby jednostek waluty (nie wystąpi przepływ gotówki), nie podlegają na dzień bilansowy wycenie. Zalicza się do nich m.in.:

- zapłacony z góry czynsz figurujący u otrzymującego na koncie 84 „Rozliczenia międzyokresowe przychodów”, a u wpłacającego na koncie 64 „Rozliczenia międzyokresowe kosztów”,
- wartość firmy, wartości niematerialne i prawne oraz rzeczowe aktywa trwałe,
- zapasy materiałów i towarów.

Należy w tym miejscu wspomnieć, iż zasady przeliczania rozrachunków w walutach obcych na walutę polską, uszczegóławia stanowisko Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie rozrachunków z kontrahentami. Zaznaczymy, że stosowanie stanowisk czy Krajowych Standardów Rachunkowości nie jest obowiązkowe, lecz dobrowolne.

## 2. Ujęcie różnic kursowych z wyceny bilansowej

Jednostki, które posiadają aktywa lub pasywa w walucie obcej (np. należności, zobowiązania, środki pieniężne zgromadzone na rachunku walutowym lub w kasie walutowej), są zobowiązane dokonać ich wyceny na dzień bilansowy – po obowiązującym na ten dzień średnim kursie ogłoszonym dla danej waluty przez NBP. Tak wynika z art. 30 ust. 1 ustawy o rachunkowości. W związku z tą wyceną mogą powstać różnice kursowe.

Generalnie różnice kursowe dotyczące aktywów i pasywów wyrażonych w walucie obcej zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych. Jest to tzw. wynikowe rozliczanie różnic kursowych. Oznacza to, że różnice kursowe wpływają na wynik finansowy jednostki i są wykazywane w odpowiedniej pozycji rachunku zysków i strat.

### Ewidencja księgową różnic kursowych z wyceny bilansowej

#### 1. Dodatnie różnice kursowe:

- **Wn odpowiednie konto zespołu 1, 2** (np. konto 13-1 „Rachunek walutowy”, 20 „Rozrachunki odbiorcami”, 21 „Rozrachunki z dostawcami”),
- **Ma konto 75-0** „Przychody finansowe”.

#### 2. Ujemne różnice kursowe:

- **Wn konto 75-1** „Koszty finansowe”,
- **Ma odpowiednie konto zespołu 1, 2** (np. konto 13-1 „Rachunek walutowy”, 20 „Rozrachunki odbiorcami”, 21 „Rozrachunki z dostawcami”).

W określonych przypadkach do rozliczenia różnic kursowych stosuje się tzw. bilansowe podejście. Oznacza to, że różnice nie wpływają na wynik finansowy, tylko na odpowiednie pozycje aktywów wykazywanych w bilansie jednostki. W myśl bowiem art. 30 ust. 4 ustawy o rachunkowości, różnice kursowe dotyczące aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych (z wyłączeniem inwestycji długoterminowych), powstałe na dzień ich wyceny oraz przy zapłacie należności i zobowiązań w walutach obcych, jak również sprzedaży walut, zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych, a w uzasadnionych przypadkach – do kosztu wytworzenia produktów lub ceny nabycia towarów, a także ceny nabycia lub kosztu wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie lub wartości niematerialnych i prawnych. Również przepisy art. 28 ust. 4 ustawy o rachunkowości wskazują, iż w przypadkach uzasadnionych niezbędnym, długotrwałym przygotowaniem towaru lub produktu do sprzedaży bądź długim okresem wytwarzania produktu, cenę nabycia lub koszt wytworzenia można zwiększyć o koszty obsługi zobowiązań zaciągniętych w celu finansowania zapasu towarów lub produktów w okresie ich przygotowania do sprzedaży bądź wytworzenia i związanych z nimi różnic kursowych, pomniejszone o przychody z tego tytułu. Ma to miejsce przykładowo przy długotrwałym przechowywaniu warzyw lub owoców w chłodniach, jak i przy długotrwałej produkcji wyrobów gotowych.

Co istotne, aby można było o różnice kursowe zwiększyć cenę nabycia lub koszt wytworzenia towaru lub produktu, zobowiązania wyrażone w walutach obcych muszą dotyczyć ściśle danego zapasu. Powinna zatem istnieć możliwość jednoznacznego ustalenia związku między zapasem produktów lub towarów a finansowaniem ich wytworzenia lub zakupu ze środków pochodzących z zaciągniętego w walucie obcej kredytu lub pożyczki.

Zwracamy przy tym uwagę, iż – w świetle cytowanego art. 28 ust. 4 ustawy o rachunkowości – cenę nabycia lub koszt wytworzenia można zwiększyć o koszt obsługi zobowiązań, a to oznacza, że takiego obowiązku nie ma. Z kolei art. 28 ust. 8 ww. ustawy stanowi, iż cena nabycia i koszt wytworzenia środków trwałych w budowie, środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych obejmuje ogół ich kosztów poniesionych przez jednostkę za okres budowy, montażu, przystosowania i ulepszenia, do dnia bilansowego lub przyjęcia do używania, w tym również koszt obsługi zobowiązań zaciągniętych w celu ich finansowania i związane z nimi różnice kursowe, pomniejszony o przychody z tego tytułu. W tym przypadku jednostka do momentu oddania do używania środków trwałych, środków trwałych w budowie lub wartości niematerialnych i prawnych ma obowiązek zwiększyć ich cenę nabycia lub koszt wytworzenia o różnice kursowe powstałe w związku z finansowaniem ich zakupu lub wytworzenia.

### 3. Prezentacja skutków wyceny bilansowej w sprawozdaniu finansowym

W ewidencji księgowej różnice kursowe rozliczane wynikowo ujmuje się odrębnie, tj. dodatnie różnice kursowe ujmuje się na koncie 75-0 „Przychody finansowe”, a ujemne – na koncie 75-1 „Koszty finansowe”. Natomiast w rachunku zysków i strat prezentuje się je (zgodnie z zasadą ustalania wyniku operacji finansowych, określoną w art. 42 ust. 3 ustawy o rachunkowości) po ich skompensowaniu, tj. *per saldem*. Nadwyżkę dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi wykazuje się w rachunku zysków i strat (załącznik nr 1 do ustawy o rachunkowości) w przychodach finansowych w pozycji J.V (wariant kalkulacyjny) lub G.V (wariant porównawczy) – jako inne przychody finansowe. Natomiast nadwyżkę ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi wykazuje się w kosztach finansowych (załącznik nr 1 do ustawy o rachunkowości) w pozycji K.IV (wariant kalkulacyjny) lub H.IV (wariant porównawczy) – jako inne koszty finansowe. Różnice kursowe rozliczane bilansowo, tj. zwiększające lub zmniejszające wartości aktywów, prezentuje się w odpowiedniej pozycji aktywów bilansu, dotyczącej wycenianego składnika.

### 4. Przykłady liczbowe ilustrujące ewidencję księgową różnic kursowych z wyceny bilansowej

#### Przykład

#### Wycena należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług na dzień bilansowy

##### I. Założenia:

1. Spółka „Y” wykazuje na dzień bilansowy (31 grudnia 20XX r.) należność handlową na kwotę: 85.000 EUR, przeliczoną na złote w dniu zarachowania po kursie: 4,4961 zł/EUR, oraz zobowiązanie handlowe na kwotę: 50.000 EUR, przeliczone na złote w dniu zarachowania po kursie: 4,4799 zł/EUR.
2. Na dzień bilansowy (31 grudnia 20XX r.) średni kurs NBP wynosi: 4,6148 zł/EUR.
3. Zgodnie z polityką rachunkowości spółka sporządza porównawczy rachunek zysków i strat według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości.

## II. Wycena rozrachunków na dzień bilansowy:

Pozycja	Wartość księgową (EUR)	Kurs		Wartość		Różnice kursowe	
		historyczny (zł/EUR)	z 31.12.20XX r. (zł/EUR)	historyczna (zł)	na 31.12.20XX r. (zł)	dotatnie (zł)	ujemne (zł)
Należności	85.000	4,4961	4,6148	382.168,50	392.258,00	10.089,50	
Zobowiązania	50.000	4,4799	4,6148	223.995,00	230.740,00		6.745,00

## III. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – różnice kursowe wynikające z wyceny bilansowej:			
a) należności	10.089,50 zł	20	75-0
b) zobowiązania	6.745,00 zł	75-1	21

## IV. Księgowania:

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”		Konto 21 „Rozrachunki z dostawcami”		Konto 75-0 „Przychody finansowe”	
(S.p.) 85.000/382.168,50		50.000/223.995,00 (S.p.)		10.089,50	(1a)
(1a) –/ 10.089,50		–/ 6.745,00 (1b)			
(S.k.) 85.000/392.258,00		50.000/230.740,00 (S.k.)			
Konto 75-1 „Koszty finansowe”					
(1b) 6.745,00					

## V. Fragment rachunku zysków i strat (wariant porównawczy):

Pozycja	Wyszczególnienie	Dane za 20XX r. (w złotych)
G.	Przychody finansowe	3.344,50
V.	Inne	3.344,50

## Przykład

### Wycena bilansowa zobowiązania z tytułu zakupu środka trwałego

#### I. Założenia:

- Spółka „Y” wykazuje na dzień bilansowy (31 grudnia 20XX r.) zobowiązanie wobec kontrahenta zagranicznego z tytułu zakupu środka trwałego na kwotę: 100.000 EUR, przeliczone na złote w dniu zarachowania po kursie: 4,5288 zł/EUR. Na dzień bilansowy środek trwały nie został oddany do użytkowania.
- Na dzień bilansowy (31 grudnia 20XX r.) średni kurs NBP wynosi: 4,6148 zł/EUR.

## II. Wycena rozrachunków na dzień bilansowy:

Pozycja	Wartość księgową (EUR)	Kurs		Wartość		Różnice kursowe	
		historyczny (zł/EUR)	z 31.12.20XX r. (zł/EUR)	historyczna (zł)	na 31.12.20XX r. (zł)	dodatnie (zł)	ujemne (zł)
Zobowiązanie z tytułu zakupu środka trwałego	100.000	4,5288	4,6148	452.880	461.480		8.600

## III. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – różnice kursowe wynikające z wyceny bilansowej zobowiązania z tytułu zakupu środka trwałego	8.600 zł	08	24-9

## IV. Księgowania:

Konto 08 „Środki trwałe w budowie”

(S.p.)	X
(1)	8.600

Konto 24-9 „Pozostałe rozrachunki – inne”

	100.000/452.880 (S.p.)
	-/ 8.600 (1)
	100.000/461.480

**!** **Uwaga:** Ujemne różnice kursowe w kwocie: 8.600 zł zwiększą wartość środka trwałego w budowie wykazaną w pozycji A.II.2 aktywów bilansu sporządzanego według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości.

## V. ROZLICZANIE RÓŻNIC KURSOWYCH Z WYCENY BILANSOWEJ ROZRACHUNKÓW

### 1. Charakterystyka stosowanych w praktyce metod rozliczania różnic kursowych z wyceny bilansowej

Aktywa i zobowiązania wyrażone w walucie obcej muszą być urealnione na dzień bilansowy poprzez ich ponowną wycenę według aktualnego kursu na ten dzień. Zasady wyceny bilansowej określa art. 30 ust. 1 ustawy o rachunkowości.

Na skutek wyceny bilansowej aktywów i pasywów mogą powstać memoriałowe różnice kursowe. Termin i sposób rozliczenia ujętych na dzień bilansowy różnic kursowych z wyceny bilansowej w księgach rachunkowych następnego roku obrotowego nie jest uregulowany przepisami ustawy o rachunkowości. Jednostki same dokonują wyboru metody rozliczania różnic kursowych naliczonych na dzień bilansowy. W praktyce stosowane są różne sposoby postępowania.

Metoda	Charakterystyka
<b>Storno różnic kursowych pod datą pierwszego dnia następnego roku obrotowego</b>	Naliczone na dzień bilansowy różnice kursowe stornuje się, a następnie księguje się faktycznie zrealizowane różnice kursowe w momencie realizacji rozrachunków

<p><b>Storno różnic kursowych dopiero w dniu uregulowania danej należności lub zobowiązania</b></p>	<p>Naliczone na dzień bilansowy różnice kursowe stornuje się dopiero w dniu uregulowania danej należności lub zobowiązania, z równoczesnym określeniem i wprowadzeniem do ksiąg różnic kursowych ustalonych za okres od dnia powstania rozrachunku do dnia jego uregulowania; nie stornuje się różnic kursowych od nadal nieuregulowanych rozrachunków</p>
<p><b>Ujmowanie w księgach nowego roku tylko zrealizowanych różnic kursowych ustalonych od początku roku do dnia zapłaty rozrachunku lub różnic kursowych wynikających z porównania kursu z poprzedniej wyceny z kursem z bieżącej wyceny</b></p>	<p>W księgach ujmuje się tylko zrealizowane różnice kursowe obliczone od początku roku do dnia zapłaty rozrachunku lub różnice kursowe wynikające z porównania kursu z poprzedniej wyceny z kursem z bieżącej wyceny; w tej metodzie nie dokonuje się storna różnic z poprzedniej wyceny, tylko doprowadza się stan rozrachunków do prawidłowego salda poprzez doksięgowanie dodatnich lub ujemnych różnic kursowych</p>

Decyzję w sprawie sposobu rozliczania różnic kursowych z wyceny bilansowej podejmuje kierownik jednostki i zapisuje w polityce rachunkowości. Wybraną metodę należy stosować w sposób ciągły.

Warto w tym miejscu wspomnieć, iż sposób polegający na wystornowaniu różnic kursowych z wyceny bilansowej – pod datą pierwszego dnia następnego roku lub w dacie uregulowania rozrachunku zalecany jest w jednostkach, które dla celów podatkowych ustalają różnice kursowe według metody podatkowej.

Natomiast jeśli jednostka ustala podatkowe różnice kursowe na podstawie art. 9b ust. 1 pkt 2 updop oraz odpowiednio art. 14b ust. 2 updof (tzw. metodą bilansową), to praktycznym rozwiązaniem może być sposób polegający na ujmowaniu w księgach nowego roku tylko zrealizowanych różnic kursowych ustalonych od początku roku do dnia zapłaty rozrachunku lub różnic kursowych wynikających z porównania kursu z poprzedniej wyceny z kursem z bieżącej wyceny.

## 2. Storno różnic kursowych pod datą pierwszego dnia roku obrotowego

Stosując tę metodę rozliczania różnic kursowych jednostka na dzień 1 stycznia roku następnego stornuje (wksięgowuje) różnice kursowe ustalone na dzień bilansowy z kont rozrachunków (należności i zobowiązań) w korespondencji z kontem, na którym je uprzednio zaksięgowała, np.:

- 1) przychodów finansowych – jeżeli były to dodatnie różnice kursowe lub
- 2) kosztów finansowych – jeżeli były to ujemne różnice kursowe.

Zaksięgowanie rzeczywiście zrealizowanych różnic kursowych, ustalonych za okres od momentu powstania należności lub zobowiązań do dnia ich zapłaty, następuje w dniu uregulowania rozrachunków w korespondencji z kontami przychodów lub kosztów finansowych.

### Przykład

#### I. Założenia:

1. Na 31 grudnia 20XX r. spółka posiadała następujące zobowiązania i należności w walutach obcych:
  - a) zobowiązanie w kwocie: 15.000 EUR, którego wartość w polskich złotych na dzień zarachowania, według kursu: 4,4210 zł/EUR, wynosiła: 66.315,00 zł,

- b) należność w kwocie: 12.000 EUR, której wartość w polskich złotych na dzień zarachowania, według kursu: 4,4160 zł/EUR, wynosiła: 52.992 zł.
2. Średni kurs NBP obowiązujący na 31 grudnia 20XX r. wynosił: 4,6148 zł/EUR.
3. W styczniu 20XX+1 r. w spółce wystąpiły następujące operacje:
- a) 5 stycznia uregulowano zobowiązanie w kwocie: 15.000 EUR, wyceniając rozchód po kursie średnim NBP z dnia poprzedniego, który wynosił: 4,5485 zł/EUR, co stanowiło równowartość 68.227,50 zł,
- b) 12 stycznia wpłynęła należność od kontrahenta zagranicznego w kwocie: 12.000 EUR; kurs średni NBP z dnia poprzedzającego dzień wpływu wynosił: 4,5325 zł/EUR, co stanowiło równowartość 54.390 zł.
4. Różnice kursowe w wyceny bilansowej spółka stornuje pod datą pierwszego dnia następnego roku obrotowego.

## II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
<b>A. Zapisy w księgach 20XX r.</b>			
1. PK – zarachowanie różnic kursowych ustalonych na 31 grudnia 20XX r.:			
a) wycena zobowiązania: 15.000 EUR × (4,6148 zł/EUR – 4,4210 zł/EUR) =	2.907,00 zł	75-1	21
b) wycena należności: 12.000 EUR × (4,6148 zł/EUR – 4,4160 zł/EUR) =	2.385,60 zł	20	75-0
<b>B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.</b>			
1. PK – storno różnic kursowych z wyceny bilansowej pod datą 1 stycznia 20XX+1 r.:			
a) od zobowiązań	(-) 2.907,00 zł	75-1	21
b) od należności	(-) 2.385,60 zł	20	75-0
2. WB – zapłata zobowiązania: 15.000 EUR × 4,5485 zł/EUR =	68.227,50 zł	21	13-1
3. PK – różnica kursowa w związku z zapłatą zobowiązania: 15.000 EUR × (4,5485 zł/EUR – 4,4210 zł/EUR) =	1.912,50 zł	75-1	21
4. WB – wpływ należności na rachunek walutowy: 12.000 EUR × 4,5325 zł/EUR =	54.390,00 zł	13-1	20
5. PK – różnica kursowa w związku z otrzymaniem należności: 12.000 EUR × (4,5325 zł/EUR – 4,4160 zł/EUR) =	1.398,00 zł	20	75-0

## III. Księgowania:

### A. Zapisy w księgach 20XX r.

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”	Konto 21 „Rozrachunki z dostawcami”	Konto 75-0 „Przychody finansowe”
(S.p.) 52.992,00	66.315,00 (S.p.)	2.385,60 (1b)
(1b) 2.385,60	2.907,00 (1a)	
(S.k.) 55.377,60	69.222,00 (S.k.)	
Konto 75-1 „Koszty finansowe”		
(1a) 2.907,00		

## B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”			Konto 21 „Rozrachunki z dostawcami”			Konto 75-0 „Przychody finansowe”		
(S.p.)	55.377,60	54.390,00 (4)	(2)	68.227,50	69.222,00 (S.p.)		(-) 2.385,60 (1b)	
(1b)	(-) 2.385,60				(-) 2.907,00 (1a)		1.398,00 (5)	
(5)	1.398,00				1.912,50 (3)			
Konto 75-1 „Koszty finansowe”			Konto 13-1 „Rachunek walutowy”					
(1a)	(-) 2.907,00		(S.p.)	X	15.000/68.227,50 (2)			
(3)	1.912,50		(4)	12.000/54.390,00				

## 3. Storno różnic kursowych w dniu uregulowania rozrachunków

Przy tej metodzie jednostka w dniu faktycznego uregulowania (zapłaty) należności lub zobowiązań wyksięguje różnice kursowe ustalone na dzień bilansowy. Następnie (równocześnie) ustala i wprowadza do ksiąg rachunkowych różnice kursowe rzeczywiście zrealizowane, ustalone za okres od momentu powstania należności lub zobowiązań do dnia ich zapłaty w korespondencji z kontami przychodów lub kosztów finansowych. Decydując się na wybór tej metody rozliczania różnic kursowych należy pamiętać, że nie powinno się stornować wszystkich różnic kursowych dotyczących jednego kontrahenta (a zatem jeszcze przed rzeczywistą zapłatą rozrachunków), tylko te różnice kursowe, które przypadają na należności bądź zobowiązania zapłacone.

### Dla Prenumeratorów GOFIN



Kalkulatory różnic kursowych dostępne w serwisie [www.kalkulatory.gofin.pl](http://www.kalkulatory.gofin.pl)

zobowiązane, ustalone za okres od momentu powstania należności lub zobowiązań do dnia ich zapłaty w korespondencji z kontami przychodów lub kosztów finansowych. Decydując się na wybór tej metody rozliczania różnic kursowych należy pamiętać, że nie powinno się stornować wszystkich różnic kursowych dotyczących jednego kontrahenta (a zatem jeszcze przed rzeczywistą zapłatą rozrachunków), tylko te różnice kursowe, które przypadają na należności bądź zobowiązania zapłacone.

zobowiązane, ustalone za okres od momentu powstania należności lub zobowiązań do dnia ich zapłaty w korespondencji z kontami przychodów lub kosztów finansowych. Decydując się na wybór tej metody rozliczania różnic kursowych należy pamiętać, że nie powinno się stornować wszystkich różnic kursowych dotyczących jednego kontrahenta (a zatem jeszcze przed rzeczywistą zapłatą rozrachunków), tylko te różnice kursowe, które przypadają na należności bądź zobowiązania zapłacone.

## Przykład

### I. Założenia:

Na podstawie danych z poprzedniego przykładu, przy czym spółka naliczone na dzień bilansowy różnice kursowe stornuje dopiero w dniu uregulowania danej należności lub zobowiązania, z równoczesnym określeniem i wprowadzeniem do ksiąg różnic kursowych ustalonych za okres od dnia powstania rozrachunku do dnia jego uregulowania.

### II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
<b>A. Zapisy w księgach 20XX r.</b>			
1. PK – zarachowanie różnic kursowych ustalonych na 31 grudnia 20XX r.:			
a) wycena zobowiązania: 15.000 EUR × (4,6148 zł/EUR – 4,4210 zł/EUR) =	2.907,00 zł	75-1	21
b) wycena należności: 12.000 EUR × (4,6148 zł/EUR – 4,4160 zł/EUR) =	2.385,60 zł	20	75-0
<b>B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.</b>			
1. WB – zapłata zobowiązania: 15.000 EUR × 4,5485 zł/EUR =	68.227,50 zł	21	13-1



2. PK – rozliczenie różnic kursowych w związku z zapłatą zobowiązania:			
a) storno różnic kursowych z wyceny bilansowej	(-) 2.907,00 zł	75-1	21
b) zrealizowane różnice kursowe: 15.000 EUR × (4,5485 zł/EUR – 4,4210 zł/EUR) =	1.912,50 zł	75-1	21
3. WB – wpływ należności na rachunek walutowy: 12.000 EUR × 4,5325 zł/EUR =	54.390,00 zł	13-1	20
4. PK – rozliczenie różnic kursowych w związku z otrzymaniem należności:			
a) storno różnic kursowych z wyceny bilansowej	(-) 2.385,60 zł	20	75-0
b) zrealizowane różnice kursowe: 12.000 EUR × (4,5325 zł/EUR – 4,4160 zł/EUR) =	1.398,00 zł	20	75-0

### III. Księgowania:

#### A. Zapisy w księgach 20XX r.

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”		Konto 21 „Rozrachunki z dostawcami”		Konto 75-0 „Przychody finansowe”	
(S.p.) 52.992,00			66.315,00 (S.p.)		2.385,60 (1b)
(1b) 2.385,60			2.907,00 (1a)		
(S.k.) 55.377,60			69.222,00 (S.k.)		
Konto 75-1 „Koszty finansowe”					
(1a) 2.907,00					

#### B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”		Konto 21 „Rozrachunki z dostawcami”		Konto 75-0 „Przychody finansowe”	
(S.p.) 55.377,60	54.390,00 (3)	(1) 68.227,50	69.222,00 (S.p.)		(-) 2.385,60 (4a)
(4a) (-) 2.385,60			(-) 2.907,00 (2a)		1.398,00 (4b)
(4b) 1.398,00			1.912,50 (2b)		
Konto 75-1 „Koszty finansowe”		Konto 13-1 „Rachunek walutowy”			
(2a) (-) 2.907,00		(S.p.) X	15.000/68.227,50 (1)		
(2b) 1.912,50		(3) 12.000/54.390,00			

## 4. Ewidencja wyłącznie zrealizowanych różnic kursowych, ustalonych od początku roku do dnia zapłaty

Jednostka może przyjąć zasadę, iż w dniu faktycznego uregulowania (zapłaty) należności lub zobowiązań będzie ujmować w księgach rachunkowych nowego roku obrotowego tylko zrealizowane różnice kursowe ustalone od początku tego roku obrotowego do dnia zapłaty należności lub zobowiązania. W tej metodzie nie dokonuje się storna różnic kursowych z wyceny bilansowej, tylko doprowadza się stan rozrachunku do prawidłowego salda poprzez doksiegowanie odpowiednio dodatnich lub ujemnych różnic kursowych. To rozwiązanie polecamy jednostkom, które wybrały rozliczanie różnic kursowych dla celów podatkowych według przepisów o rachunkowości.

## Przykład

### I. Założenia:

Na podstawie danych z poprzedniego przykładu, przy czym spółka różnice kursowe z wyceny bilansowej pozostawia w księgach rachunkowych i ewidencjonuje wyłącznie zrealizowane różnice kursowe ustalone od początku roku do dnia regulacji rozrachunków.

### II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
<b>A. Zapisy w księgach 20XX r.</b>			
1. PK – zarachowanie różnic kursowych ustalonych na 31 grudnia 20XX r.:			
a) wycena zobowiązania: 15.000 EUR × (4,6148 zł/EUR – 4,4210 zł/EUR) =	2.907,00 zł	<b>75-1</b>	<b>21</b>
b) wycena należności: 12.000 EUR × (4,6148 zł/EUR – 4,4160 zł/EUR) =	2.385,60 zł	<b>20</b>	<b>75-0</b>
<b>B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.</b>			
1. WB – zapłata zobowiązania: 15.000 EUR × 4,5485 zł/EUR =	68.227,50 zł	<b>21</b>	<b>13-1</b>
2. PK – rozliczenie różnic kursowych w związku z zapłatą zobowiązania: 15.000 EUR × (4,6148 zł/EUR – 4,5485 zł/EUR) =	994,50 zł	<b>21</b>	<b>75-0</b>
3. WB – wpływ należności na rachunek walutowy: 12.000 EUR × 4,5325 zł/EUR =	54.390,00 zł	<b>13-1</b>	<b>20</b>
4. PK – rozliczenie różnic kursowych w związku z otrzymaniem należności: 12.000 EUR × (4,6148 zł/EUR – 4,5325 zł/EUR) =	987,60 zł	<b>75-1</b>	<b>20</b>

### III. Księgowania:

#### A. Zapisy w księgach 20XX r.

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”	Konto 21 „Rozrachunki z dostawcami”	Konto 75-0 „Przychody finansowe”
(S.p.) 52.992,00	66.315,00 (S.p.)	2.385,60 (1b)
(1b) 2.385,60	2.907,00 (1a)	
(S.k.) 55.377,60	69.222,00 (S.k.)	
Konto 75-1 „Koszty finansowe”		
(1a) 2.907,00		

#### B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”	Konto 21 „Rozrachunki z dostawcami”	Konto 75-0 „Przychody finansowe”
(S.p.) 55.377,60	68.227,50	994,50 (2)
54.390,00 (3) (1)	69.222,00 (S.p.)	
987,60 (4) (2)	994,50	
Konto 75-1 „Koszty finansowe”		
(4) 987,60	(S.p.) X	
	(3) 12.000/54.390,00	15.000/68.227,50 (1)

## **B. TRANSAKCJE W WALUCIE OBCEJ WEDŁUG MSR**

### **I. ZASADY OGÓLNE DOTYCZĄCE TRANSAKCJI WYRAŻONYCH W WALUCIE OBCEJ ORAZ OKREŚLENIE WALUTY FUNKCJONALNEJ**

#### **1. Regulacje dotyczące pozycji i transakcji w walucie obcej**

Trzema podstawowymi międzynarodowymi standardami regulującymi zasady ujmowania i wyceny transakcji i pozycji związanych z walutą obcą są:

- MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych”,
- MSR 23 „Koszty finansowania zewnętrznego” oraz
- MSSF 9 „Instrumenty finansowe”.

Należy zwrócić uwagę, że MSSF 9 (lub odpowiednio MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena” stosowany w ograniczonej części przez niektóre podmioty) ma odniesienie jedynie do bardzo wąskiej grupy pozycji i transakcji w walucie obcej. Są to:

- walutowe instrumenty pochodne, które można określić jako samoistne (funkcjonujące jako odrębne kontrakty),
- walutowe instrumenty pochodne wbudowane w umowy (tylko jeżeli podlegają one wyodrębnieniu na mocy MSSF 9) oraz
- regulacje określone jako „rachunkowość zabezpieczeń”.

W pozostałych przypadkach jednostka stosuje generalnie MSR 21.

#### **2. Określenie waluty funkcjonalnej charakterystycznej dla danej jednostki sprawozdawczej**

Jedną z pierwszych kwestii związanych z wyceną pozycji w walucie obcej jest określenie, co stanowi walutę obcą, a co walutę „własną”. Wielu Czytelnikom kwestie te mogą wydawać się abstrakcyjne, ponieważ w Polsce walutą powszechnie wykorzystywaną jest złoty polski, jednak ustalenie waluty własnej nie jest tak oczywiste w kontekście MSR/MSSF i może rodzić poważne problemy praktyczne.

##### **Definicja waluty funkcjonalnej według MSR 21**

Podstawowym standardem regulującym zasady ustalenia własnej waluty jest MSR 21. Standard ten nie używa określenia „waluta własna”, lecz „waluta funkcjonalna”, dla odzwierciedlenia waluty, która jest charakterystyczna dla jednostki sprawozdawczej. Należy podkreślić, że w walucie funkcjonalnej ujmuje się wszystkie operacje gospodarcze dla potrzeb stosowania MSR/MSSF, w związku z tym jej ustalenie może być kluczowe w kontekście sprawozdawczości finansowej. MSR 21 dopuszcza, aby sprawozdanie finansowe prezentować w innej walucie, niż waluta funkcjonalna. W takim przypadku sprawozdanie przygotowane w walucie funkcjonalnej jest przeliczane na odpowiednich zasadach na tzw. walutę prezentacji.

Waluta funkcjonalna została zdefiniowana w MSR 21 jako waluta podstawowego środowiska gospodarczego, w którym działa jednostka. Podstawowym środowiskiem gospodarczym, w którym jednostka prowadzi działalność jest z reguły środowisko, w którym głównie generuje ona i wydatkuje środki pieniężne. Jeżeli przedsiębiorstwo prowadzi działalność w Polsce i przeprowadza większość (lub całość) transakcji gospodarczych w złotych, to nie będzie żadnym zaskoczeniem fakt, że jego walutą funkcjonalną jest złoty polski. Co jednak z podmiotami, które prowadzą szeroką sprzedaż na rynkach zagranicznych bądź są podmiotami realizującymi określone funkcje w zagranicznych grupach kapitałowych?

### Przykład 1

*Spółka „Alfa” to zarejestrowana w Polsce spółka akcyjna, stosująca MSSF jako podstawę sprawozdawczości finansowej, zajmująca się produkcją i sprzedażą drewnianych mebli ogrodowych. Podlega ona regulacjom polskim i nie prowadzi działalności gospodarczej poza Polską. Z analiz przeprowadzonych przez dział controllingu wynika, że sprzedaż w 93% jest realizowana w UE (są to głównie Francja, Niemcy i Włochy) w walucie euro. Wiele kosztów ponoszonych jest w złotych (wynagrodzenia, energia i media itp.), jednak spółka kupuje również specjalistyczne ekologiczne farby i lakiery, a także ekskluzywne drewno (np. mahoń, heban), których zakupy są w euro i dolarach. Spółka „Alfa” rozlicza generalnie wszystkie obciążenia podatkowe w Polsce. Biegły rewident zastanawia się, jaka jest waluta funkcjonalna spółki „Alfa”.*

### Przykład 2

*Spółka „Beta” to zarejestrowana w Polsce spółka z o.o., stosująca MSSF, utworzona przez niemiecki koncern „X” notowany na giełdzie we Frankfurcie. Spółka „Beta” jest zakładem produkcyjnym funkcjonującym w ramach całego procesu realizacji zamówień koncernu „X” (jest elementem łańcucha dostaw). Cała produkcja spółki „Beta” jest sprzedawana do innych spółek koncernu zlokalizowanych w różnych częściach Europy i w związku z tym transakcje te są określone w euro. Wszelkie zakupy komponentów i surowców (z drobnymi wyjątkami) realizowane są przez spółkę „Beta” od spółek z grupy kapitałowej i są to również transakcje w euro. Niezwiązane z zakupami (i zużyciem) surowców koszty operacyjne (i związane z nimi wydatki) ponoszone są przede wszystkim w złotych – są to wynagrodzenia i związane z nimi narzuty, zużycie energii i mediów, podatki i opłaty (np. podatek od nieruchomości) itp. Ponadto spółka „Beta” ponosi koszty operacyjne niepowodujące wydatku (np. amortyzację). Generalnie wszystkie obciążenia podatkowe rozliczane są w Polsce. Spółka dominująca oraz inne podmioty w grupie ustaliły euro jako walutę funkcjonalną. Kierownictwo spółki „Beta” rozważa, jaką walutę funkcjonalną powinien przyjąć ten podmiot.*

W przedstawionych przykładach ustalenie waluty funkcjonalnej nie jest już tak oczywiste, ponieważ sam fakt rejestracji działalności w Polsce oraz podlegania pod polskie prawo nie oznacza, że walutą funkcjonalną tych podmiotów jest złoty polski.

### Ustalenie waluty funkcjonalnej poprzez analizę sprzedaży oraz zakupów

W celu ustalenia waluty funkcjonalnej jednostka sprawozdawcza powinna przeprowadzić analizę dwóch obszarów:

- 1) sprzedaży,

2) szeroko rozumianych zakupów operacyjnych, obejmujących zarówno zakup materiałów, jak również usług zewnętrznych i świadczeń pracowniczych.

W odniesieniu do sprzedaży należy przeanalizować przede wszystkim walutę, w której wyrażane są i regulowane ceny sprzedaży dóbr i usług z transakcji przeprowadzanych przez jednostkę. Obok tego MSR 21 wymaga również analizy waluty kraju, którego siła konkurencyjna i obowiązujące przepisy wywierają główny wpływ na ceny sprzedaży dóbr i usług analizowanej jednostki, jednak ten element ma w polskiej praktyce odniesienie zazwyczaj tylko do bardzo specyficznych dóbr i usług. Z kolei w odniesieniu do zakupów istotne znaczenie mają waluty, które wywierają główny wpływ na koszty nabywanej robocizny, materiałów, towarów, usług oraz pozostałych kosztów związanych z dostarczaniem dóbr lub świadczeniem usług. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że analizie podlegają wydatkowane koszty operacyjne, które nie obejmują m.in. amortyzacji. Wykorzystując pojęcie „wydatkowane koszty operacyjne” używamy tutaj pewnego skrótu myślowego, ponieważ wiadomo, że w praktyce następuje często rozejście między momentem zakupu (np. towaru, materiału), powstaniem kosztu (np. wydanie sprzedanych towarów czy zużycie materiałów i sprzedaż wytworzonych z nich wyrobów) oraz zapłaty (uregulowania płatności). Jednak we wskazanym kontekście kluczowe znaczenie ma waluta, w której następuje pozyskanie tych zasobów (odpowiednio usług lub świadczeń na rzecz pracowników). Jeżeli waluty wpływów ze sprzedaży i wydatków powiązanych z kosztami operacyjnymi są takie same, to wyznaczają walutę funkcjonalną jednostki. Stąd wspomniane wcześniej podmioty, które sprzedają głównie swoje produkty, towary lub usługi w złotych oraz ponoszą koszty operacyjne w tej walucie, mają walutę funkcjonalną złoty polski.

### Przykład 3

W spółce „Alfa”, o której mowa w przykładzie 1, średnie roczne realizowane kwoty ze sprzedaży mebli wynoszą:

- sprzedaż w polskich złotych: 3,5 mln zł (około 7% całkowitej sprzedaży),
- sprzedaż w euro: 10 mln EUR, czyli około: 46 mln zł (około 93% całkowitej sprzedaży).

Obok wpływów ze sprzedaży spółka ponosi wydatkowane koszty operacyjne, które obejmują następujące elementy:

Elementy kosztów operacyjnych	Kwota
Wynagrodzenia z narzutami	5 mln zł
Energia i media	2 mln zł
Zakupy usług zewnętrznych (np. transport do klienta)	500 tys. zł
Zakupy farb i lakierów (składniki wydane do zużycia)	560 tys. USD (2,3 mln zł)
Zakupy ekskluzywnego drewna (składniki wydane do zużycia)	6 mln EUR (27,6 mln zł)
Razem w złotych (wydatkowane koszty operacyjne)	37,4 mln zł
Udział wydatkowanych kosztów operacyjnych w euro w całkowitych wydatkowanych kosztach operacyjnych	$73,80\% = 27,6 \text{ mln zł} : 37,4 \text{ mln zł} \times 100\%$

W przedstawionej sytuacji większość przychodów ze sprzedaży produktów określona jest w euro. Obok tego znacząca część zakupów (zakupy drewna) związana z ujęciem kosztu operacyjnego, również określona została euro. W związku z tym, walutą funkcjonalną spółki „Alfa” jest euro i w niej należałoby dla potrzeb MSR/MSSF ujmować operacje gospodarcze.

Jak jednak postąpić, jeżeli nie można jednoznacznie ustalić na podstawie wskazanej analizy, jaka jest waluta funkcjonalna? Sytuacja taka może wystąpić, np. gdy jednostka generuje większość przychodów w euro, zaś ponosi większość kosztów w złotych (lub na odwrót), bądź gdy zarówno przychody, jak i wydatkowane koszty rozkładają się na różne waluty (dwie, trzy lub więcej) i nie można jednoznacznie wskazać waluty dominującej. W przykładzie 1 sytuacja taka mogłaby wystąpić, np. gdyby zakupy drewna określone były w złotych. W takim przypadku MSR 21 wskazuje na dalsze przesłanki, które mogą pozwolić na określenie waluty funkcjonalnej. Jednostka powinna przeanalizować dwie kolejne waluty:

- 1) walutę, w jakiej pozyskiwane są kwoty (wpływy) z działalności finansowej oraz
- 2) walutę, w jakiej zazwyczaj zatrzymywane są wpływy z działalności operacyjnej.

Wpływy z działalności finansowej wiążą się ściśle z rozumieniem ich dla potrzeb rachunku przepływów pieniężnych i obejmują wpływy z tytułu: zaciąganych kredytów, zaciąganych pożyczek, emisji dłużnych papierów wartościowych, emisji instrumentów kapitałowych (akcji/udziałów) itp. Do wpływów z działalności finansowej nie zalicza się kwot otrzymanych z działalności inwestycyjnej, np. wpływów ze sprzedaży inwestycji, rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych, wpływów z tytułu zwrotu udzielonych przez jednostkę pożyczek czy kwot otrzymanych z tytułu wykupu obligacji przez dłużnika/emitenta.

Drugi parametr – waluta, w jakiej zatrzymywane są wpływy z działalności operacyjnej, dotyczy zarządzania środkami pieniężnymi zrealizowanymi z działalności operacyjnej. W tym kontekście jednostka powinna przeprowadzić całościową analizę tego procesu i ocenić np. w jakim stopniu i w jakich okolicznościach kwoty uzyskane ze sprzedaży w euro są przeliczane na złote polskie.

#### Przykład 4

*Biorąc za podstawę dane z przykładu 1 założmy, że w spółce „Alfa” większość przychodów ze sprzedaży (93%) jest w euro, zaś większość wydatkowanych kosztów operacyjnych (w tym koszty związane z zakupem ekskluzywnego drewna) są w złotych. Podstawowa struktura sprzedaży i wydatkowanych kosztów operacyjnych wygląda zatem następująco:*

<b>Struktura sprzedaży i wydatkowanych kosztów operacyjnych</b>	<b>Kwota</b>
Przychody ze sprzedaży w euro	10 mln euro (46 mln zł)
Przychody ze sprzedaży w złotych	3,5 mln zł
Wynagrodzenia z narzutami	5 mln zł
Energia i media	2 mln zł
Zakupy usług zewnętrznych (np. transport do klienta)	500 tys. zł
Zakupy farb i lakierów (składniki wydane do zużycia)	560 tys. USD (2,3 mln zł)
Zakupy ekskluzywnego drewna (składniki wydane do zużycia)	27,6 mln zł

*Dodatkowo założmy, że kwoty otrzymane w euro ze sprzedaży produktów w większości podlegają przeliczeniom na złote na podstawie negocjowanych kursów z bankami, w których prowadzone są rachunki walutowe, a także kursów wynikających z zawieranych wcześniej kontraktów typu forward. Obok tego wiadomo, że spółka „Alfa” zaciąga kredyty w złotych. Taki rozkład dwóch dodatkowych walut podlegających analizie „przeważa szalę” na rzecz waluty złoty polski, jako waluty funkcjonalnej spółki „Alfa”. Jeżeli wpływy ze sprzedaży produktów w większości byłyby zatrzymywane na rachunkach walutowych (euro) i jedynie w miarę potrzeb byłyby przeliczane na złote oraz finansowanie zewnętrzne, np. w formie kredytów, byłoby zaciągane w euro, to „szala zostałaby przeważona” na rzecz euro, jako waluty funkcjonalnej.*

Czasami może wystąpić sytuacja, gdy drugi poziom analizy (ocena waluty, w której jednostka pozyskuje finansowanie oraz waluty, w której zatrzymuje środki z działalności operacyjnej) nie pozwala na jednoznaczne wskazanie, jaką walutę funkcjonalną ma dany podmiot gospodarczy. W odniesieniu do analizowanego przykładu 1, sytuacja taka mogłaby wystąpić, gdyby spółka „Alfa” utrzymywała zarówno kwoty na rachunkach złotówkowych (zł), jak i walutowych (euro), oraz kredyty byłyby zaciągane w różnych walutach (zł i euro). W takim przypadku kierownictwo jednostki, kierując się własnym najlepszym osądem, ustala walutę, która w najwierniejszy sposób odzwierciedla skutki gospodarcze zaistniałych transakcji, zdarzeń i uwarunkowań i przyjmuje ją za walutę funkcjonalną.

W przypadku podmiotów funkcjonujących w grupie kapitałowej, gdzie różne podmioty prowadzą działalność w różnych środowiskach, analiza dotycząca waluty funkcjonalnej przebiega odrębnie w każdym podmiocie na przedstawionych powyżej zasadach. Wynika to z faktu, że w przypadku stosowania MSR/MSSF nie istnieje założenie jednej, takiej samej waluty funkcjonalnej dla wszystkich podmiotów w całej grupie kapitałowej oraz podmiotów z nią powiązanych. W związku z tym, analogicznie należy przeprowadzić analizę na poziomie pierwszym (ocena waluty, w której realizowana jest sprzedaż oraz waluty, w której wydatkowane są koszty operacyjne) i na tym poziomie określić walutę funkcjonalną jednostki. W przypadku, gdy pierwszy poziom analizy nie pozwala na ustalenie waluty funkcjonalnej, należy uwzględnić kryteria dodatkowe: walutę, w której zatrzymywane są środki z działalności operacyjnej oraz walutę, w której pozyskiwane są środki finansujące działalność. Jeżeli drugi poziom analizy nie pozwala na ustalenie waluty funkcjonalnej, jednostka sprawozdawcza określa ją na podstawie najlepszego osądu kierownictwa.

Wracając do przykładu 2 można stwierdzić, że waluta funkcjonalna spółki „Beta” uzależniona jest od rozkładu przeprowadzanych przez nią transakcji w różnych walutach. Jeżeli większość kosztów operacyjnych stanowią koszty zużycia materiałów, które są nabywane od podmiotów z grupy kapitałowej w euro, to walutą funkcjonalną tego podmiotu będzie euro (przychody i większość wydatkowanych kosztów operacyjnych jest w euro). Jeżeli jednak koszty zużycia materiałów (zakupy w euro) nie dominują w strukturze wydatkowanych kosztów operacyjnych (większość wydatkowanych kosztów operacyjnych stanowią koszty w złotych), wówczas ocenie podlegają: waluta, w której zatrzymywane są środki z działalności operacyjnej i waluta, w której pozyskiwane są środki na działalność (poziom drugi), a w przypadku dalszej niejednoznaczności rozwiązaniem jest osąd kierownictwa.

Warto dodać, że MSR 21 w paragrafie 11 wskazuje dodatkowe kryteria, które mogą pomóc w ocenie waluty funkcjonalnej jednostek zależnych, wspólnych przedsięwzięć, jednostek stowarzyszonych lub oddziałów zagranicznych, jeżeli nie jest jednoznacznie ustalona na poziomie pierwszym. Kryteria te co do zasady odnoszą się do inwestora (np. jednostki dominującej), który ocenia walutę funkcjonalną jednostek powiązanych (np. dla potrzeb konsolidacji), jednak mogą być wykorzystane jako punkt odniesienia również w ww. podmiotach. W przypadku przeprowadzania analizy na poziomie drugim, za przyjęciem waluty funkcjonalnej takiej samej jak waluta funkcjonalna inwestora (np. jednostki dominującej), może przemawiać:

- ścisłe powiązanie działalności jednostki i inwestora (jednostka działa jako przedłużenie działalności jednostki dominującej bez istotnej autonomii),
- wysoki udział transakcji z inwestorem w przeprowadzanych transakcjach,
- bezpośrednie powiązanie przepływów pieniężnych inwestora z przepływami pieniężnymi jednostki, oraz
- niewystarczalność środków generowanych przez jednostkę do pokrycia obecnych lub przyszłych zobowiązań (konieczność zaangażowania inwestora do pokrywania zobowiązań).

## Zmiana waluty funkcjonalnej wprowadzana prospektywnie

MSR 21 przyjmuje, że waluta funkcjonalna jest odzwierciedleniem zaistniałych transakcji, zdarzeń i uwarunkowań, które dotyczą danej jednostki sprawozdawczej. W związku z tym raz ustalona waluta funkcjonalna nie powinna ulegać zmianie, chyba że nastąpiły zmiany w prowadzonych transakcjach, zdarzeniach i uwarunkowaniach ekonomiczno-gospodarczych tego podmiotu. Wydaje się, że zmiany takie powinny mieć charakter trwały i obrazować wyraźną tendencję w działalności danego podmiotu. Pojedyncze transakcje lub ich grupy, a także okresowe zmiany w zakresie waluty „sprzedażowej” oraz „kosztowej” (poziom pierwszy analizy), nie powodują zazwyczaj zmiany waluty funkcjonalnej, chyba że wyraźna jest długoterminowa tendencja w sposobie i zakresie prowadzenia działalności oraz uwarunkowaniach ekonomiczno-gospodarczych.

### Przykład 5

*Spółka „Sigma” to zarejestrowana w Polsce spółka akcyjna, stosującą MSSF, zajmująca się produkcją elementów metalowych oraz obróbką spawalniczą na zamówienie klienta. Jej przeciętne roczne przychody wynoszą: 30 mln zł, a wydatkowane koszty operacyjne wynoszą: 25 mln zł. W 20XX r. spółka „Sigma” zrealizowała znaczący kontrakt z kontrahentem niemieckim „Y”, na którym osiągnięto przychód w wysokości: 14 mln EUR (około: 64,4 mln zł), ponosząc koszty około: 60 mln zł. Ze względu na specyfikę zamówienia spółka „Sigma” musiała kupić wiele podzespołów u wskazanych przez zamawiającego kontrahentów – transakcje te sięgnęły około: 50,6 mln zł i były przeprowadzone w euro (11 mln EUR). Kierownictwo spółki „Sigma” rozważa, czy przeprowadzona transakcja zmienia walutę funkcjonalną tego podmiotu. W przedstawionej sytuacji spółka „Sigma” nie zmieni swojej waluty funkcjonalnej, jeżeli nie można oczekiwać utrzymania się nowej tendencji w zakresie sprzedaży (kontrakt z kontrahentem „Y” nie będzie powtarzany). Jeżeli jednak wyraźna jest zmiana w zakresie prowadzenia biznesu (kontrakty z kontrahentem „Y” lub zbliżone będą kontynuowane w analogicznej lub wyższej skali), jednostka powinna rozważyć zmianę waluty funkcjonalnej.*

Zmiana waluty funkcjonalnej wprowadzana jest prospektywnie (do przodu), tzn. od dnia uznania, że taka zmiana wystąpiła. Polega to na tym, że jednostka przelicza wszystkie pozycje na nową walutę funkcjonalną po kursie wymiany obowiązującym w dniu, na który nastąpiła zmiana. Od tego momentu jednostka powinna ujmować wszystkie transakcje w nowej walucie funkcjonalnej.

## II. UJĘCIE POCZĄTKOWE TRANSAKCJI W WALUCIE OBCEJ

Ujęcie początkowe transakcji w walucie obcej wymaga identyfikacji kilku elementów, które będą determinować wartość początkową ujętego składnika aktywów lub zobowiązań albo odpowiedniej innej pozycji, np. przychodu albo kosztu. Do elementów tych należą przede wszystkim:

- 1) ustalenie czy dana transakcja/zdarzenie jest transakcją w walucie obcej,
- 2) ustalenie dnia transakcji,
- 3) ustalenie kursu właściwego dla danej transakcji/zdarzenia.



## 1. Identyfikacja transakcji w walucie obcej

Transakcja w walucie obcej jest transakcją, która jest wyrażona w walucie obcej lub wymaga uregulowania w walucie obcej. Pojęcie „transakcje” obejmuje transakcje zawierane z podmiotami trzecimi, jak również pewne operacje księgowo, które podlegają ujęciu dla potrzeb sprawozdawczości finansowej (np. naliczenie odsetek, naliczenie przychodów czy kosztów). Transakcje wymagające uregulowania w walucie obcej to te z nich, w wyniku których jednostka jest (lub będzie) zobligowana do zapłaty jednostek waluty obcej lub ma (lub będzie mieć prawo) do otrzymania jednostek waluty obcej. Transakcje wyrażone w walucie obcej oznaczają z kolei transakcje denominowane (określone) w walucie obcej, gdy ich rozliczenie (uregulowanie) następuje w walucie funkcjonalnej (np. w złotych polskich). Do podstawowych przykładów transakcji w walucie obcej należą:

- 1) zakupy dóbr i usług w walucie obcej, np. zakup surowca, maszyn, komponentów, specjalistycznych usług, których cena określona jest w EUR lub USD,
- 2) sprzedaż w walucie obcej dóbr i usług, np. sprzedaż produktów, towarów, usług, zbędnych środków trwałych za EUR lub USD,
- 3) zaciągnięcie finansowania w walucie obcej, np. zaciągnięcie kredytu w EUR lub kredytu denominowanego w EUR, zaciągnięcie pożyczki w CHF,
- 4) udzielenie finansowania w walucie obcej, np. udzielenie pożyczki w USD.

W wielu przypadkach identyfikacja transakcji w walucie obcej jest oczywista, ponieważ waluta ta jest określona na dokumencie źródłowym. Przykładowo transakcja zakupu przez spółkę maszyny produkcyjnej od kontrahenta niemieckiego za 30.000 EUR oznacza konieczność ujęcia zobowiązania determinowanego przez fakturę zakupu określoną w EUR oraz nabytego składnika aktywów. Analogicznie problemy z identyfikacją transakcji w walucie obcej nie powinny się pojawić, gdy spółka zaciągnęła kredyt denominowany w walucie obcej, gdy saldo kredytu i poszczególne spłaty będą przeliczane na złote polskie po określonym kursie (zakładając, że walutą funkcjonalną jest złoty polski). W niektórych jednak przypadkach konieczna jest ocena zawartych transakcji, ponieważ przyjęte rozwiązania nie kojarzą się na „pierwszy rzut oka” z transakcjami w walucie obcej.

### Przykład 1

*Spółka „Alfa” zawarła umowę najmu, na mocy której zobligowana jest do zapłaty równowartości: 4 tys. EUR miesięcznie. Umowę zawarto na czas nieoznaczony z 6-miesięcznym terminem wypowiedzenia. Faktury i płatności określone są w PLN (walucie funkcjonalnej spółki „Alfa”), jednak ich wysokość zmienia się z miesiąca na miesiąc wraz ze zmianami kursu odniesienia. Spółka „Alfa” zaklasyfikowała zawartą umowę do leasingu krótkoterminowego, dla którego stosowane są uproszczenia przewidziane w MSSF 16 „Leasing”. Oznacza to, że spółka nie wykazuje składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania ani zobowiązania leasingowego, lecz na bieżąco (w poszczególnych miesiącach) ujmuje koszt i zobowiązanie z tytułu zawartej umowy.*

*W przedstawionej sytuacji spółka „Alfa” zawarła umowę w walucie obcej, ponieważ jest ona wyrażona (denominowana) w walucie obcej. Konieczne będzie więc właściwe ujęcie tej transakcji, w tym ewentualne ustalenie różnic kursowych.*

### Przykład 2

*Spółka „Sigma” zajmuje się udostępnianiem przesyłu danych (dostępem do internetu) dla firm znajdujących się w określonej lokalizacji (budynku biurowym). Spółka*

wystawia faktury kontrahentom w PLN, jednak umowy zawarte z nimi bazują na stawkach w EUR, które następnie przeliczane są po odpowiednim kursie na PLN.

W przedstawionej sytuacji spółka „Sigma” powinna zidentyfikować transakcję w walucie obcej i ująć ją zgodnie z wytycznymi MSR 21.

### Przykład 3

Spółka „Omega” zawarła 5-letnią umowę dzierżawy, na mocy której zobligowana jest do zapłaty równowartości: 5 tys. EUR miesięcznie na rzecz wydierżawiającego. Faktury i płatności określone są w PLN (walucie funkcjonalnej spółki „Omega”), jednak ich wysokość zmienia się z miesiąca na miesiąc wraz ze zmianami kursu odniesienia.

W przedstawionej sytuacji występuje transakcja w walucie obcej, przy czym spółka „Omega” powinna ująć aktywa z tytułu praw do użytkowania i zobowiązanie leasingowe, które odpowiednio będą podlegały wycenie.

## 2. Ustalenie dnia zawarcia transakcji i zastosowanie odpowiedniego kursu wymiany

W momencie identyfikacji transakcji w walucie obcej konieczna jest ocena, kiedy dana transakcja kwalifikuje się do ujęcia dla potrzeb sprawozdawczości finansowej. MSR 21 używa tutaj pojęcia „dzień zawarcia transakcji”, będącego niefortunnym tłumaczeniem angielskiego *the date of the transaction*, czyli daty transakcji. W niniejszym opracowaniu używamy pojęcia dnia transakcji.

Dzień transakcji to dzień, w którym dana transakcja kwalifikuje się do ujęcia po raz pierwszy dla potrzeb odpowiedniego MSSF/MSSF.

Identyfikacja dnia transakcji w wielu przypadkach wymaga oceny ze strony kierownictwa jednostki (odpowiednio osób odpowiedzialnych za prowadzenie księgowości), a czasem przyjęcia pewnych założeń.

### Przykład 4

W spółce „Gamma” przeprowadzono następujące transakcje:

- 1) kupiono materiał „X” za 5 tys. USD, przyjęto go do magazynu 11.01.20XX r. i z taką datą sprzedaży otrzymano fakturę,
- 2) kupiono materiał „Y” za 4 tys. EUR, przyjęto go do magazynu 12.01.20XX r., jednak na fakturze zakupu widnieje data sprzedaży 17.01.20XX r.,
- 3) kupiono materiał „Z” za 3 tys. EUR, przyjęto go do magazynu 20.01.20XX r., jednak na fakturze zakupu widnieje data sprzedaży 13.01.20XX r. (najprawdopodobniej jest to data wydania materiału „Z” przez sprzedawcę spedytorowi),
- 4) kupiono samochód osobowy za 30 tys. EUR, data zakupu na fakturze to 25.01.20XX r. i w tym dniu odbiór samochodu był możliwy, jednak pracownik odebrał go dopiero po jego rejestracji, tj. 7.02.20XX r.

W przedstawionym przykładzie jednoznaczne wskazanie dnia transakcji możliwe jest w odniesieniu do transakcji 1 – jest to 11.01.20XX r., czyli dzień, w którym określone zostało zobowiązanie oraz przejęto kontrolę nad składnikiem aktywów. Stosunkowo łatwe jest również określenie dnia transakcji dla transakcji 4 – zakupu samocho-

du, którego odbiór był możliwy na dzień sprzedaży (25.01.20XX r.). Pozostałe transakcje wymagają od spółki „Gamma” rozważenia wszystkich dodatkowych okoliczności.

W przypadku transakcji 2 (zakup materiału „Y”), kwalifikuje się ona do ujęcia pod datą 12.01.20XX r., jeżeli na ten dzień spółka „Gamma” przejęła kontrolę nad materiałem. Skutkiem uznania 12.01.20XX r., jako dnia pozyskania surowca, jest jego ujęcie pod tą datą w korespondencji z niezafakturowanymi zobowiązaniami, a następnie rozliczenie niezafakturowanych zobowiązań z rozrachunkami w momencie ujęcia faktury. Z kolei uznanie 17.01.20XX r., jako dnia nabycia materiału „Y”, spowoduje, że pod datą przyjęcia tego materiału do magazynu (12.01.20XX r.) zostanie on ujęty pozabilansowo, a następnie przeksięgowany do magazynu materiałów pod datą 17.01.20XX r. Drugie rozwiązanie może wynikać z faktu, że w pewnych okolicznościach samo przyjęcie materiału do magazynu nie tworzy jeszcze podstaw do uznania go za składnik aktywów jednostki sprawozdawczej. Przykładowo składnik może być cały czas uznawany za należący do dostawcy i dopiero po weryfikacji jego jakości jednostka akceptuje dostawę, informuje kontrahenta, a ten wystawia fakturę. Wszelkie tego typu okoliczności należy rozpatrywać w pierwszej kolejności w kontekście umownych ustaleń z kontrahentem.

Dylematy związane z ustaleniem dnia transakcji pojawiają się również w przypadku transakcji 3. Jeżeli spółka „Gamma” oceni, że 13.01.20XX r. powstało zobowiązanie, to wprowadzi je pod tą datą w korespondencji z należnością niepieniężną. Należność niepieniężna (reprezentująca prawo do otrzymania materiałów) jest rozliczana w momencie przyjęcia materiału „Z” do magazynu pod datą 20.01.20XX r. Z kolei, jeżeli spółka „Gamma” uzna, że zgodnie z umową zobowiązanie nie powstało pod datą 13.01.20XX r., to na ten moment fakturę wprowadzi pozabilansowo, a następnie ujmie ją jako zobowiązanie wraz z przyjęciem materiału „Z”.

Wskazane powyżej kwestie związane z określeniem dnia transakcji są kluczowe dla określenia kursu, po jakim dana transakcja będzie ujmowana.

Zgodnie z wytycznymi paragrafu 21 MSR 21, transakcje w walucie obcej w momencie ich początkowego ujęcia przeliczane są na walutę funkcjonalną z wykorzystaniem natychmiastowego kursu wymiany waluty funkcjonalnej na walutę obcą, obowiązującego na dzień zawarcia transakcji.

Kurs natychmiastowy to tzw. kurs spot, czyli kurs stosowany przy wymianie (zakupie lub sprzedaży) waluty w dniu transakcji. MSR 21 nie określa wprost jak kurs ten ustalić. W Polsce powszechną praktyką w zakresie początkowego ujmowania transakcji wymagających rozliczenia w walucie obcej jest wykorzystanie kursu NBP (lub EBC), jako kursu spot, będącego podstawą przeliczeń. Podstawowym wyjątkiem są sprzedaż lub zakup samej waluty, które najczęściej ujmowane są po kursie rzeczywistym (faktycznym), oraz transakcje denominowane w walucie obcej, dla których kurs natychmiastowy, to kurs referencyjny określony w umowie, również ustalony najczęściej dla dnia transakcji.

### **Przykład 5**

*Na podstawie danych z przykładu 4 przeanalizujemy transakcje 1–4 pod kątem kursów wymiany, jakie powinny być zastosowane.*

### **Transakcja 1 z przykładu 4, dotycząca zakupu materiału „X” za 5 tys. USD**

W kontekście transakcji 1 (zakup materiału „X” za 5 tys. USD) „wzorcowo” jednostka powinna ująć zakup materiału i zobowiązanie po kursie 4,0106 zł/USD kurs NBP z 11.01.20XX r. Użyliśmy tutaj określenia „wzorcowo”, ponieważ w dniu 11.01.20XX r. przeprowadzono transakcję, a zatem jest to dzień transakcji dla potrzeb MSR 21. W praktyce stosowane jest jednak często podejście alternatywne, bazujące na wytycznych podatkowych, tj. wykorzystanie kursu z pierwszego dnia roboczego poprzedzającego dzień transakcji (czyli kursu z 10.11.20XX r.). Rozwiązanie takie stanowi akceptowalne uproszczenie, bowiem MSR 21 w paragrafie 22 wskazuje na możliwość zastosowania kursu zbliżonego do rzeczywistego kursu obowiązującego w dniu transakcji.

### **Transakcja 4 z przykładu 4, dotycząca zakupu samochodu za 30 tys. EUR**

W przypadku transakcji 4 (zakup samochodu 25.01.20XX r. za 30 tys. EUR) „wzorcowym” rozwiązaniem byłoby ujęcie składnika aktywów i zobowiązania po kursie: 4,5821 zł/EUR (kurs z 25.01.20XX r.), zaś alternatywnym rozwiązaniem (uproszczeniem) byłoby wykorzystanie kursu: 4,5358 zł/EUR (kurs z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień transakcji, czyli 24.01.20XX r.). Jeżeli jednostka wyróżnia dwa momenty związane z zakupem samochodu, tj. powstanie zobowiązania oraz odbiór formalny samochodu, to pod datą zakupu powinna ująć zobowiązanie w korespondencji z należnością niepieniężną (prawem do otrzymania składnika). Prawo do otrzymania składnika (należność niepieniężna) przeksięguje na rzeczowe aktywa trwałe w momencie odbioru samochodu. Rozwiązanie takie skutkuje ujęciem samochodu po kursie wykorzystanym do początkowego ujęcia należności niepieniężnej i wynika z faktu, że dla potrzeb MSR 21 należność niepieniężna staje się częścią wartości początkowej składnika.

### **Transakcja 2 z przykładu 4, dotycząca zakupu materiału „Y” za 4 tys. EUR**

Transakcja 2 sprawia więcej problemów. W przypadku uznania, że nabycie materiału „Y” na mocy umowy nastąpiło 12.01.20XX r., jednostka „wzorcowo” wprowadziłaby nabyty materiał po kursie: 4,5332 zł/EUR (kurs z 12.01.20XX r.) pod datą 12.01.20XX r., w korespondencji ze zobowiązaniem z tytułu umowy (w uproszczeniu niezafakturowane zobowiązanie). Niezafakturowane zobowiązanie może być zaksięgowane dla potrzeb MSR/MSSF na odrębnym koncie rozrachunków, jako rozliczenie międzyokresowe bierne (RMB), bądź na wykorzystywanym często w praktyce koncie „Rozliczenie zakupu”. W momencie otrzymania faktury datowanej na późniejszy dzień (w przykładzie 17.01.20XX r.) jednostka wprowadziłaby ją po kursie: 4,5201 zł/EUR (kurs z 17.01.20XX r.) oraz wyksięgowalaby wcześniej ujęte niezafakturowane zobowiązanie. Na ujęciu zobowiązania i wyksięgowaniu niezafakturowanego zobowiązania powstanie różnica kursowa dodatnia w kwocie:  $(4,5332 \text{ zł/EUR} - 4,5201 \text{ zł/EUR}) \times 4 \text{ tys. EUR} = 52,4 \text{ zł}$ , która ujmowana jest w wyniku finansowym okresu.

Alternatywnym rozwiązaniem jest wykorzystanie kursów z dni roboczych poprzedzających wpływ materiału (tj. kursu z 11.01.20XX r.) oraz daty faktury (tj. kursu z 16.01.20XX r.). To podejście również oznacza konieczność ujęcia różnicy kursowej w wyniku finansowym okresu w związku z ujęciem faktury i wyksięgowaniem

niezafakturowanego zobowiązania bazujących na różnych kursach (odpowiednio z 16.01.20XX r. i 11.01.20XX r.).

Największym uproszczeniem jest ujęcie kupionego materiału po tym samym kursie, co kurs zastosowany dla potrzeb ujęcia faktury. W takim przypadku różnica kursowa powstała na wyksięgowaniu niezafakturowanego zobowiązania i ujęciu zobowiązania wykazywana jest jako korekta wartości materiałów. Od strony praktycznej rozwiązanie to uwzględnia najczęściej ujęcie materiału po określonym kursie (np. po kursie z dnia złożenia zamówienia), a następnie skorygowanie wartości materiału do kwoty wynikającej z faktury i kursu dla niej zastosowanego. Podejście to odbiega od wymagań MSR 21 i może być stosowane w przypadku niewielkiej (nieistotnej) różnicy kursowej, powstałej między dniem ujęcia materiału i dniem sprzedaży z faktury.

Jak wspomniano wcześniej, jeżeli jednostka uzna, że dniem zakupu materiałów jest dzień sprzedaży określony na fakturze (17.01.20XX r.), to powinna ująć materiał w momencie jego wpływu (tj. w dniu 12.01.20XX r.) na koncie pozabilansowym (np. jako materiały obce), a następnie zaksięgować na magazyn materiałów pod datą sprzedaży z faktury. Rozwiązaniem wzorcowym byłoby ujęcie materiału i zobowiązania po kursie z 17.01.20XX r., zaś praktycznym uproszczeniem – po kursie z 16.01.20XX r.

#### **Transakcja 3 z przykładu 4, dotycząca zakupu materiału „Z” za 3 tys. EUR**

W przypadku transakcji 3, jeżeli jednostka uzna, że zgodnie z umową zobowiązanie, dotyczące zakupu materiału „Z”, powstało na 13.01.20XX r. (data sprzedaży na fakturze), to „wzorcowo” powinna przeliczyć ją po kursie z tego dnia i ująć w korespondencji z należnością niepieniężną. Alternatywnie może zastosować kurs z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień sprzedaży. Należność niepieniężna (prawo do otrzymania materiału) może być ujęta na odrębnych kontach rozrachunkowych, jednak w praktyce ujmuje się ją często zapisem po stronie Wn konta „Rozliczenie zakupu”. W momencie przyjęcia materiału „Z” do magazynu pod datą 20.01.20XX r. jednostka powinna przeksięgować należność niepieniężną na materiały w magazynie. Co istotne materiał „Z” ujmowany jest w wartości należności niepieniężnej, a zatem po kursie wymiany, przyjętym przy jej początkowym ujęciu.

Z kolei, jeżeli jednostka uzna, że zgodnie z umową zobowiązanie nie powstało pod datą 13.01.20XX r. (powstanie dopiero po przyjęciu dostawy), to na ten moment fakturę wprowadzi pozabilansowo, zaś bilansowo ujmie jako zobowiązanie wraz z przyjęciem materiału „Z” po kursie z dnia przyjęcia materiału, tj. z 20.01.20XX r. (lub odpowiednio z poprzedniego dnia roboczego, tj. z 19.01.20XX r.).

### **3. Identyfikacja dnia transakcji, w sytuacji gdy jeden dokument potwierdza wiele różnych transakcji**

Zgodnie z wytycznymi paragrafu 21 MSR 21, transakcje w walucie obcej w momencie ich początkowego ujęcia przeliczne są na walutę funkcjonalną z wykorzystaniem natychmiastowego kursu wymiany waluty funkcjonalnej na walutę obcą, obowiązującego na dzień transakcji. W związku z tym kluczowe znaczenie ma określenie dnia transakcji dla potrzeb stosowania MSR/MSSF. Przypominamy, iż dzień transakcji to dzień, w którym dana transakcja kwalifikuje się do ujęcia po raz pierwszy dla potrzeb odpowiedniego MSR/MSSF.

Problemy z identyfikacją dnia transakcji mogą pojawić się, gdy jeden dokument (np. faktura) dokumentuje wiele różnych transakcji. W takim przypadku konieczne jest rozważenie, kiedy dla potrzeb MSR/MSSF pojawi się dzień transakcji.

**Przykład 6**

Spółka „Ipsylon” ma zawartą ramową umowę na usługi transportowe ze spółką „A” w walucie obcej. Okres realizacji zleceń transportowych nie przekracza 24 godzin. Spółka „Ipsylon” realizuje zlecenia w trakcie każdego miesiąca. Następnie przesyła kontrahentowi fakturę za dany miesiąc, wskazując w niej, jako datę wykonania usługi, koniec tego miesiąca oraz podając listę zrealizowanych zleceń. W styczniu 20XX r. spółka „Ipsylon” zrealizowała na rzecz spółki „A” usługi transportowe w dniach: 7.01.20XX r., 13.01.20XX r., 17.01.20XX r., 21.01.20XX r. i 25.01.20XX r., o łącznej wartości: 30.000 EUR (pierwsze zlecenie miało wartość: 4.000 EUR, kolejne: 5.000 EUR, a trzy ostatnie zlecenia: 7.000 EUR). Kierownictwo „Ipsylon” rozważa, jaki jest dzień transakcji dla potrzeb MSR 21. W przedstawionej sytuacji faktura dokumentuje pięć różnych transakcji kwalifikujących się do odrębnego ujęcia zgodnie z MSSF 15 (w momencie realizacji poszczególnych zleceń):

- 1) pod datą 7.01.20XX r. powstają przychód i składnik aktywów z umowy z klientami (niezafakturowane należności) na kwotę: 4.000 EUR, przeliczone po odpowiednim kursie wymiany,
- 2) pod datą 13.01.20XX r. powstają przychód i składnik aktywów z umowy z klientami (niezafakturowane należności) na kwotę: 5.000 EUR, przeliczone po odpowiednim kursie wymiany,
- 3) kolejno pod datą 17.01.20XX r., 21.01.20XX r. i 25.01.20XX r. powstają przychody i składniki aktywów z umów z klientami (niezafakturowane należności) na kwotę: 7.000 EUR, przeliczone po odpowiednich kursach wymiany.

W związku z tym, że każda część przychodu może zostać ujęta odrębnie, spółka „Ipsylon” powinna poszczególne elementy faktury przeliczyć po kursach spot (najczęściej kursach średnich NBP) z dni realizacji poszczególnych zleceń, czyli z: 7.01.20XX r., 13.01.20XX r., 17.01.20XX r., 21.01.20XX r., 25.01.20XX r. (lub odpowiednio ostatnich dni roboczych). Poniższa tabela przedstawia te wyliczenia:

Data	Kurs średni NBP (zł/EUR)	Kwota przychodu (EUR)	Kwota przychodu według kursu z dnia realizacji zlecenia (zł)	Alternatywne wyliczenie przychodu według kursu z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego zlecenie (zł)	Faktura (należność) według kursu z końca miesiąca (zł)	Alternatywne przeliczenie faktury (należności) według kursu z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego ostatni dzień miesiąca (zł)
05.01.20XX r.	4,5672					
07.01.20XX r.	4,5576	4.000,00	18.230,40	18.268,80		
12.01.20XX r.	4,5332					
13.01.20XX r.	4,5270	5.000,00	22.635,00	22.666,00		
14.01.20XX r.	4,5372					
17.01.20XX r.	4,5201	7.000,00	31.640,70	31.760,40		
20.01.20XX r.	4,5201					

21.01.20XX r.	4,5303	7.000,00	31.712,10	31.640,70		
24.01.20XX r.	4,5358					
25.01.20XX r.	4,5821	7.000,00	32.074,70	31.750,60		
28.01.20XX r.	4,5697					
<b>31.01.20XX r.</b>	<b>4,5982</b>	<b>30.000,00</b>	<b>136.292,90</b>	<b>136.086,50</b>	<b>137.946,00</b>	<b>137.091,00</b>

Teoretycznie możliwe jest księgowanie poszczególnych zleceń w przychody w trakcie miesiąca w korespondencji ze wspomnianymi aktywami z tytułu umów, jednak rozwiązanie takie byłoby bardzo pracochłonne. Biorąc powyższe wyliczenia za podstawę księgowania i pomijając ujęcie przychodów i aktywów z tytułu umów w trakcie miesiąca, jednostka powinna dokonać w księgach następujących zapisów:

- a) wartość należności od odbiorcy (jeżeli ujęcie należności bazuje na kursie z dnia sprzedaży – faktura): 137.946 zł
  - **Wn konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”,
- b) wartość przychodu ze sprzedaży usług (jeżeli ujęcie przychodu bazuje na kursach z dnia realizacji poszczególnych zleceń): 136.292,90 zł
  - **Ma konto 70-0/1** „Przychody ze sprzedaży usług”,
- c) dodatnia różnica kursowa: 1.653,10 zł
  - **Ma konto 75-0/1** „Przychody z tytułu różnic kursowych”.

Z kolei jeżeli jednostka przyjęła, że przelicza transakcje po kursie z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień transakcji, zapisy będą następujące:

- a) wartość należności od odbiorcy: 137.091 zł
  - **Wn konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”,
- b) wartość przychodu ze sprzedaży usług (jeżeli ujęcie przychodu bazuje na kursach z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego poszczególne zlecenia): 136.086,50 zł
  - **Ma konto 70-0/1** „Przychody ze sprzedaży usług”,
- c) dodatnia różnica kursowa: 1.004,50 zł
  - **Ma konto 75-0/1** „Przychody z tytułu różnic kursowych”.

Niektóre osoby mogą zadać sobie pytanie, czy poprawne byłoby ujęcie przychodu i należności w tej samej kwocie (przeliczenia po tym samym kursie), np. w kwocie: 137.091 zł. Rozwiązanie takie jest dopuszczalne, jeżeli w danym okresie nie wystąpiły istotne zmiany kursów. W przedstawionym przykładzie różnice kursowe mogłyby zostać uznane za nieistotne, zatem rozwiązanie takie byłoby możliwe.

#### 4. Świadczenia realizowane w sposób ciągły oraz przychody i koszty powstające w określonym czasie

W niektórych przypadkach dzień transakcji może się różnić od księgowego określania dnia transakcji w systemie finansowo-księgowym lub na dokumencie (np. fakturze).

##### Przykład 7

Spółka „Theta” zawarła umowę w walucie obcej na usługi o charakterze ciągłym (abonament na przesył danych). Usługa rozliczana jest w okresach rozliczeniowych,

rozpoczynających się 9. dnia miesiąca i kończących się 8. dnia kolejnego miesiąca. W każdym miesiącu spółka otrzymuje fakturę, w której jako moment sprzedaży wskazany jest ostatni dzień okresu rozliczeniowego (8. dzień miesiąca). Przykładowo faktura wystawiona w maju 20XX r. na kwotę: 4.000 EUR wskazuje jako dzień sprzedaży (realizacji usługi) 8.05.20XX r., co oznacza, że usługa była realizowana w okresie od 9.04.20XX r. do 8.05.20XX r. Kierownictwo spółki rozważa, kiedy wystąpi dzień transakcji w przedstawionej umowie. Z pewnością wiele osób w pierwszej chwili wskaże, że dniem transakcji jest 8. dzień danego miesiąca, czyli ostatni dzień okresu rozliczeniowego (np. 8.05.20XX r.). Rozwiązanie takie jest często wykorzystywane w praktyce dla określenia dnia, pod którym dana transakcja podlega ujęciu w księgach rachunkowych. Jednak od strony koncepcyjnej dniem transakcji jest każdy kolejny dzień okresu rozliczeniowego, ponieważ każdego kolejnego dnia jednostka „zużywa” określone świadczenie i staje się zobligowana do zapłaty za nie. Oznacza to, że dla potrzeb MSR/MSSF spółka może teoretycznie ujmować, zgodnie z zasadą memoriału, część miesięcznego kosztu każdego kolejnego dnia, w korespondencji z częścią niezafakturowanego zobowiązania, np.:

- a) 9.04.20XX r. – ujęcie 1/30 kosztu usług obcych:
- **Wn konto 40-2** „Usługi obce” lub konto zespołu 5  
(w wartości:  $1/30 \times 4.000 \text{ EUR} \times \text{kurs średni NBP z } 9.04.20XX \text{ r.}$ ),
  - **Ma konto 64-1** „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów” lub konto służące do ewidencji zobowiązań z tytułu umów (w wartości:  $1/30 \times \text{kwota umowna}$ ),
- b) 10.04.20XX r. – ujęcie 1/30 kosztu usług obcych:
- **Wn konto 40-2** „Usługi obce” lub konto zespołu 5 (w wartości:  $1/30 \times 4.000 \text{ EUR} \times \text{kurs średni NBP z } 10.04.20XX \text{ r.}$ ),
  - **Ma konto 64-1** „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów” lub konto służące do ewidencji zobowiązań z tytułu umów (w wartości:  $1/30 \times \text{kwota umowna}$ ) itd.

Oczywiście ze względów praktycznych prawdopodobnie nikt nie będzie wprowadzał wskazanych transakcji w ujęciu dziennym ani nie będzie tworzył dla nich dziennych schematów księgowych. Należy jednak podkreślić, że od strony teoretycznej część kosztu i część związanego z nim niezafakturowanego zobowiązania powstaje każdego kolejnego dnia. Sumując wszystkie zapisy na koncie usług obcych uzyska się:  $(1/30 \times 4.000 \text{ EUR} \times \text{kurs średni NBP z } 9.04.20XX \text{ r.}) + (1/30 \times 4.000 \text{ EUR} \times \text{kurs średni NBP z } 10.04.20XX \text{ r.}) + \dots + (1/30 \times 4.000 \text{ EUR} \times \text{kurs średni NBP z } 8.05.20XX \text{ r.})$ , co po „wyciągnięciu przed nawias” kwoty: 4.000 EUR zostawi kurs średni miesięczny. W celu odzwierciedlenia tego faktu w kontekście przeliczeń walutowych dokładne zastosowanie MSR 21 wymaga ujęcia kosztu usług obcych według kursu średniego dla okresu powstawania kosztu. Dla okresu od 9.04.20XX r. do 8.05.20XX r. będzie to kurs średni 4,56026 zł/EUR. W konsekwencji wzorcowe zapisy księgowe powinny być następujące:

- a) koszty usług obcych:  $4.000 \text{ EUR} \times 4,56026 \text{ zł/EUR} = 18.241,04 \text{ zł}$
- **Wn konto 40-2** „Usługi obce” lub konto zespołu 5,
- b) kwota zobowiązań z tytułu umów:
- $4.000 \text{ EUR} \times 4,5764 \text{ zł/EUR}$  (kurs średni NBP z 7.05.20XX r.) = 18.305,60 zł
- **Ma konto 21** „Rozrachunki z dostawcami”,
- c) ujemna różnica kursowa:  $0,01614 \text{ zł/EUR} \times 4.000 \text{ EUR} = 64,56 \text{ zł}$
- **Wn konto 75-1/1** „Koszty z tytułu różnic kursowych”.



Przedstawiony problem nie dotyczy wyłącznie kosztów usług realizowanych w sposób ciągły, lecz generalnie wszystkich przychodów i kosztów powstających w określonym czasie. Przykładowo mogą to być: wynagrodzenia, realizacja usług, usługi najmu/dzierżawy/leasingu traktowane jako leasing krótkoterminowy rozliczany na uproszczonych warunkach u leasingobiorców, przychody z tytułu leasingu operacyjnego u leasingodawców, odsetki na pożyczkach udzielonych i lokatach, odsetki na kredytach i pożyczkach zaciągniętych.

Potwierdzeniem momentu powstania pewnych świadczeń w miarę upływu czasu jest praktyka naliczenia go (zgodnie z zasadą memoriału) na dzień bilansowy proporcjonalnie do stopnia zaawansowania umowy. Należy jednak zwrócić uwagę, że moment naliczenia kwot nie jest tożsamy z dniem transakcji dla potrzeb MSR 21.

### Przykład 8

*Spółka „Phi” zawarła trzy umowy w walucie obcej:*

- 1) umowę na remont maszyny kontrahenta, rozpoczętą 8.11.20XX r.; na dzień bilansowy (31.12.20XX r.) stopień zaawansowania umowy wynosił 60%, co upoważnia spółkę do ujęcia przychodu w wysokości: 36.000 EUR (cena umowna: 60.000 EUR × 0,6) oraz ujęcia składnika aktywów z tytułu umowy,*
- 2) umowę kredytową, na mocy której spółka s płaca odsetki i kapitał w euro; na dzień bilansowy (31.12.20XX r.) odsetki naliczone w walucie obcej wynoszą: 3.000 EUR i dotyczą okresu od 3.12.20XX r. do 31.12.20XX r.,*
- 3) umowę leasingu, na mocy której spółka płaci miesięczne raty w euro – dzielone na spłatę kapitału i odsetek – część kapitałowa raty pomniejsza ujęte zobowiązanie leasingowe, a część odsetkowa ujmowana jest w koszty; na dzień bilansowy (31.12.20XX r.) spółka naliczyła odsetki na zobowiązaniu leasingowym (do dnia bilansowego) w wysokości: 500 EUR; odsetki te dotyczą okresu od ostatnio rozliczonej raty (10.12.20XX r.) do dnia bilansowego.*

*W każdym z powyższych przypadków jednostka ujmuje kwoty pod datą 31 grudnia 20XX r. Nie oznacza to jednak, że data, pod jaką zaksięgowana jest transakcja jest tożsama z datą transakcji dla potrzeb MSR 21. W pierwszym przypadku umowa na remont maszyny była realizowana od 8.11.20XX r. do 31.12.20XX r., zatem każdego dnia jej realizacji (wraz z postępowaniem prac) spółka mogła hipotetycznie ujmować część przychodów i składnika aktywów z tytułu umowy. Analogicznie koszty finansowe odsetkowe (naliczone 31.12.20XX r.) powstawały systematycznie: dla kredytu – od 3.12.20XX r., a dla leasingu – od 10.12.20XX r. W związku z faktem, że pozycje przychodów i kosztów powstawały przez pewien okres, spółka do ich ujęcia powinna zastosować odpowiednie kursy. Poniżej przedstawiono przykładowe zapisy, jakie mogły wystąpić w księgach rachunkowych na koniec roku w celu uwzględnienia omówionego problemu. Dla potrzeb obliczeń założono, że przychód (umowa na remont maszyny) oraz koszty finansowe powstawały systematycznie i liniowo w poszczególnych okresach. Ujęcie przychodów ze sprzedaży zgodnie ze stopniem zaawansowania kontraktu może przebiegać następującymi zapisami:*

- a) wartość składnika aktywów z tytułu umów: 36.000 EUR × 4,5994 zł/EUR (kurs średni NBP z 31.12.20XX r.) = 165.578,40 zł*  
– **Wn odpowiednie konto składnika aktywów z tytułu umów,**
- b) wartość przychodów ze sprzedaży usług: 36.000 EUR × 4,6356 zł/EUR (kurs średni NBP za okres od 8.11.20XX r. do 31.12.20XX r.) = 166.881,60 zł*  
– **Ma konto 70-0/1 „Przychody ze sprzedaży usług”,**

- c) ujemna różnica kursowa:  $36.000 \text{ EUR} \times 0,0362 \text{ zł/EUR} = 1.303,20 \text{ zł}$   
 – **Wn konto 75-1/1** „Koszty z tytułu różnic kursowych”.

Ujęcie kosztów finansowych z tytułu umowy kredytowej może przebiegać następującymi zapisami:

- a) kwota odsetek od kredytu:  $3.000 \text{ EUR} \times 4,6155 \text{ zł/EUR}$  (kurs liczony jako średnia kursów średnich NBP w okresie od 3.12.20XX r. do 31.12.20XX r.) = 13.846,50 zł  
 – **Wn konto 75-1/2** „Koszty z tytułu odsetek”,  
 b) kwota zobowiązania kredytowego:  $3.000 \text{ EUR} \times 4,5994 \text{ zł/EUR}$  (kurs średni NBP z 31.12.20XX r.) = 13.798,20 zł  
 – **Ma konto 13-4** „Kredyty bankowe”,  
 c) dodatnia różnica kursowa:  $3.000 \text{ EUR} \times 0,0161 \text{ zł/EUR} = 48,30 \text{ zł}$   
 – **Ma konto 75-0/1** „Przychody z tytułu różnic kursowych”.

Z kolei ujęcie kosztów finansowych z tytułu umowy leasingowej może przebiegać następującymi zapisami:

- a) kwota odsetek:  $500 \text{ EUR} \times 4,6205 \text{ zł/EUR}$  (kurs średni NBP za okres od 10.12.20XX r. do 31.12.20XX r.) = 2.310,25 zł  
 – **Wn konto 75-1/2** „Koszty z tytułu odsetek”,  
 b) kwota zobowiązania leasingowego:  $500 \text{ EUR} \times 4,5994 \text{ zł/EUR}$  (kurs średni NBP z 31.12.20XX r.) = 2.299,70 zł  
 – **Ma konto 24-9/1** „Rozrachunki z tytułu leasingu”,  
 c) dodatnia różnica kursowa:  $500 \text{ EUR} \times 0,0211 \text{ zł/EUR} = 10,55 \text{ zł}$   
 – **Ma konto 75-0/1** „Przychody z tytułu różnic kursowych”.

Nasuwa się pytanie czy możliwe jest zastosowanie uproszczenia i ujęcie przychodów oraz kosztów po kursie z dnia bilansowego? Tak, jeżeli wahania kursów były nieistotne, w związku z czym różnice kursowe były nieistotne. Po stronie kierownictwa jednostki (odpowiednio osób odpowiedzialnych za sprawozdawczość finansową) leży ocena, czy uproszczenia takie były uzasadnione.

### III. UJĘCIE POCZĄTKOWE TRANSAKCJI DENOMINOWANYCH W WALUCIE OBCEJ

#### 1. Identyfikacja transakcji denominowanej w walucie obcej

Transakcje denominowane w walucie obcej to transakcje, które rozliczane są w walucie funkcjonalnej, np. polskim złotym, jednak kwota do zapłaty (bądź do otrzymania) przez jednostkę zmienia się wraz ze zmianami określonego kursu wymiany. Do przykładów transakcji denominowanych w walucie obcej należą:

- zakupy usług denominowanych w walucie obcej, np. usług przesyłu danych, usług konsultingowych, usług dzierżawy, najmu itp.,
- sprzedaż usług denominowanych w walucie obcej, np. oddanie w dzierżawę powierzchni magazynowych, biurowych, usługi doradcze itp.,
- zaciągnięcie finansowania denominowanego w walucie obcej, np. zaciągnięcie kredytu denominowanego w EUR, zaciągnięcie pożyczki denominowanej w CHF itp.,
- udzielenie finansowania denominowanego w walucie obcej, np. udzielenie pożyczki denominowanej w USD.

Identyfikacja transakcji denominowanej w walucie obcej może być w pewnych okolicznościach utrudniona w związku z faktem, że do działu księgowości mogą docieierać określone faktury wystawione w polskich złotych, bez wskazania na nich informacji o przeliczeniu, np. bez powołania się na kurs odniesienia zastosowany do ustalenia kwot w złotych. Dlatego też należy zwracać uwagę na zapisy umowne dotyczące ustalania kwot w przypadku zawierania nowych umów lub analizy dotychczasowych pod względem ich potencjalnego ujęcia w systemie finansowo-księgowym ze względu na różnice kursowe.

### Przykład 1

*Spółka „Omega” zawarła następujące umowy:*

- *umowę dzierżawy powierzchni magazynowej; umowa przewiduje konieczność zapłaty stawki miesięcznej, będącej równoważnością: 15 EUR, przy wynajmie 1.200 m<sup>2</sup> (faktura i rozliczenie w zł),*
- *umowę o pracę z obcokrajowcem, która przewiduje wypłatę wynagrodzenia ustalanego poprzez przeliczenie kwoty: 3.000 EUR (faktura i rozliczenie w zł),*
- *umowę kredytu denominowaną w EUR (wpływ i rozliczenie w zł).*

W przedstawionym przykładzie spółka „Omega” zawarła umowy, które dla potrzeb stosowania MSR/MSSF są zaliczane do umów w walucie obcej (chyba że jednostka identyfikuje wbudowany walutowy instrument pochodny, który będzie podlegał odrębnej wycenie). W związku z tym konieczne jest właściwe ujęcie wskazanej transakcji.

## 2. Określenie dnia, w którym dana transakcja kwalifikuje się do ujęcia po raz pierwszy

Jak w przypadku innych transakcji w walucie obcej, dla potrzeb zastosowania MSR 21 konieczne jest określenie dnia transakcji, czyli dnia, w którym dana transakcja kwalifikuje się do ujęcia po raz pierwszy dla potrzeb odpowiedniego MSR/MSSF. Szczególnej uwagi wymagają w tym zakresie umowy, w odniesieniu do których jednostka nalicza przychód lub koszt, który powstaje systematycznie przez pewien okres (np. w sposób ciągły).

### Przykład 2

*Spółka „Sigma” zaciągnęła kredyt denominowany w walucie obcej (rozliczenie w złotych). Odsetki od kredytu naliczane są na koniec każdego okresu rozliczeniowego, który kończy się 5 dnia roboczego danego miesiąca. Odsetki przeliczane są na złote polskie po średnim kursie ogłaszanych przez bank „X” z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień naliczenia odsetek. Kierownictwo spółki „Sigma” rozważa zasady ustalania kosztu finansowego z tytułu odsetek, jeżeli kurs zastosowany przez bank do ustalenia odsetek za dany okres wyniósł: 4,7 zł, a odsetki za dany miesiąc wyniosły: 47.000 zł (równoważność: 10.000 EUR).*

*Odsetki od kredytu, naliczane w danym momencie (tu: 5. dnia roboczego miesiąca), nie powstają w momencie ich naliczenia, lecz systematycznie w całym okresie odsetkowym. W związku z tym spółka „Sigma” powinna przeprowadzić ocenę, czy narażona jest w tym czasie na wahania kursu wymiany waluty. Skoro kurs dla potrzeb naliczenia odsetek ustalany jest dopiero pod koniec okresu odsetkowego, w trakcie jego trwania niewiadomą jest rzeczywisty koszt odsetek (może się on zmieniać każdego dnia). W konsekwencji tego „wzorcowym” rozwiązaniem dla potrzeb zastoso-*

wania MSSF jest ustalenie kosztu finansowego z tytułu odsetek nie po kursie wykorzystanym do ustalenia zobowiązania odsetkowego, lecz po kursie średnim z okresu odsetkowego. Zakładając, że kurs średni banku „X” w okresie odsetkowym wynosił: 4,65 zł/EUR, jednostka powinna dokonać w księgach następujących zapisów:

- a) koszty finansowe z tytułu odsetek:  $10.000 \text{ EUR} \times 4,65 \text{ zł/EUR} = 46.500 \text{ zł}$   
– **Wn konto 75-1/2** „Koszty z tytułu odsetek”,
- b) koszty finansowe z tytułu różnic kursowych:  
 $(4,7 \text{ zł/EUR} - 4,65 \text{ zł/EUR}) \times 10.000 \text{ EUR} = 500 \text{ zł}$   
– **Wn konto 75-1/1** „Koszty z tytułu różnic kursowych”,
- c) zobowiązanie z tytułu odsetek: 47.000 zł  
– **Ma konto 13-4** „Kredyty bankowe”.

Powyższe zapisy można określić jako „wzorcowe”. Ujęcie kosztu finansowego z tytułu odsetek od kredytu w kwocie: 47.000 zł (a nie 46.500 zł) jest zatem uproszczeniem związanym ze stosowaniem MSSF, a nie rozwiązaniem „wzorcowym”.

W kontekście przedstawionego przykładu na uwagę zasługuje fakt zastosowanego kursu do ustalenia kosztu odsetkowego – jest nim kurs określony w umowie (umowny kurs odniesienia), którym nie musi być kurs średni NBP. Ma to szczególne znaczenie na dzień bilansowy, gdy jednostka nalicza odsetki jeszcze nienaliczone przez bank (np. na dzień bilansowy nie ma jeszcze informacji o kwocie odsetek do zapłaty), ponieważ do ujęcia takich pozycji należy wykorzystać umowny kurs odniesienia, którym w analizowanym przykładzie jest kurs banku „X”, ustalony jako kurs średni od początku okresu odsetkowego do dnia bilansowego. Takie naliczenie odsetek (po kursie średnim dla części okresu odsetkowego) wymaga dodatkowo przeliczenia zobowiązania z tytułu odsetek na dzień bilansowy na kurs banku „X” z dnia bilansowego. Analogiczne rozwiązania należy rozważyć również dla innych pozycji powstających systematycznie w czasie.

### Przykład 3

Spółka „Delta” jest właścicielem nieruchomości, którą udostępnia innym podmiotom w ramach umów najmu. Umowy najmu przewidują, że czynsz za wynajem określany jest pierwotnie w EUR (jako iloczyn wynajmowanej powierzchni w m<sup>2</sup> i stawki czynszu w EUR za 1 m<sup>2</sup>), a następnie przeliczany kursem średnim NBP z ostatniego dnia okresu rozliczeniowego. Zazwyczaj okres rozliczeniowy jest spójny z poszczególnymi miesiącami, przy czym jeżeli koniec miesiąca przypada w dzień wolny od pracy, to kurs NBP ustala się w odniesieniu do kursu wymiany ogłoszonego przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego koniec okresu rozliczeniowego. Ustalona w ten sposób kwota w zł jest podstawą do wystawienia faktury sprzedażowej (w zł). Umowy najmu spółka „Delta” zalicza do leasingu operacyjnego. Dodatkowo wiadomo, że na początku danego miesiąca kurs wynosił: 4,5 zł/EUR, zaś na koniec miesiąca: 4,6 zł/EUR. Kurs średni miesięczny wynosił: 4,552 zł/EUR.

W związku z faktem, że spółka „Delta” jest przez cały czas trwania okresu rozliczeniowego narażona na zmiany kursu wymiany waluty (w trakcie okresu rozliczeniowego nie jest znana ostateczna kwota należna za ten okres), jednostka powinna ujmować przychód ze sprzedaży usługi (najmu) po kursie średnim ustalonym dla okresu rozliczeniowego. Różnica między kwotą określoną na fakturze sprzedażowej (kwota określona według kursu z ostatniego dnia roboczego okresu rozliczeniowego

– w przykładzie:  $4,6 \text{ zł/EUR} \times \text{czynsz w EUR}$ ) i ustalonym przychodem (kwota ustalona według kursu średniego miesięcznego – w przykładzie:  $4,552 \text{ zł/EUR} \times \text{czynsz w EUR}$ ) stanowi różnicę kursową. Wykorzystując przedstawione dane i zakładając czynsz w EUR na poziomie 1.000 EUR, zapisy księgowe mogą być następujące:

- a) należności z tytułu dostaw i usług:  $4.600 \text{ zł} + 1.058 \text{ zł (VAT)} = 5.658 \text{ zł}$ 
  - **Wn konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”,
- b) przychody ze sprzedaży: 4.552 zł
  - **Ma konto 70-0/1** „Przychody ze sprzedaży usług”,
- c) przychody finansowe z tytułu różnic kursowych:  $4.600 \text{ zł} - 4.552 \text{ zł} = 48 \text{ zł}$ 
  - **Ma konto 75-0/1** „Przychody z tytułu różnic kursowych”,
- d) VAT należny: 1.058 zł
  - **Ma konto 22-2** „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego”.

W przykładzie różnice kursowe ujęto jako przychody finansowe. Taki sposób prezentacji różnic kursowych (jako przychody finansowe) w rachunku zysków i strat jest możliwy, ale nie zawsze uzasadniony – niektóre różnice kursowe dla potrzeb MSSF mogą być prezentowane w rachunku zysków i strat jako np. inne przychody.

W analizowanym kontekście na uwagę zasługują te umowy, w których kurs odniesienia ustalany jest wcześniej, niż moment powstania przychodu i kosztu.

#### Przykład 4

Spółka „Sigma” jest właścicielem nieruchomości, którą udostępnia innym podmiotom w ramach umów najmu. Umowy najmu są określone w ten sposób, że czynsz za wynajem określany jest pierwotnie w EUR (jako wynajmowana powierzchnia w  $\text{m}^2 \times \text{stawka w EUR za } 1 \text{ m}^2$ ), a następnie przeliczane kursem średnim NBP z pierwszego dnia okresu rozliczeniowego. Zazwyczaj okres rozliczeniowy jest spójny z poszczególnymi miesiącami, przy czym jeżeli początek miesiąca przypada w dzień wolny od pracy, to kurs NBP ustala się w odniesieniu do ostatniego kursu ogłoszonego przez NBP poprzedzającego ten dzień. Ustalona w ten sposób kwota w zł jest podstawą do wystawienia faktury sprzedażowej (w zł) na koniec miesiąca. Umowy najmu spółka „Sigma” zalicza do leasingu operacyjnego. Na początku danego miesiąca kurs wynosił: 4,5 zł/EUR, zaś na koniec miesiąca: 4,6 zł/EUR. Kurs średni miesięczny wynosił: 4,552 zł/EUR.

Sytuacja spółki „Sigma” w zakresie ustalania kursu odniesienia różni się nieco od sytuacji podmiotu „Delta” z przykładu 3. Związane jest to z faktem, że dla spółki „Sigma” moment ustalania kursu odniesienia przypada na początku okresu rozliczeniowego, a zatem przez cały czas jego trwania jest on już stały i znany „z góry” dla całego miesiąca. W związku z tym spółka „Sigma” nie jest narażona na zmiany kursu wymiany waluty w trakcie trwania danego miesiąca (okresu rozliczeniowego), gdy powstaje u niej przychód, co oznacza, że nie jest narażona na ryzyko kursowe wywołane przez zmiany kursu odniesienia. Zatem kwota ustalona na fakturze jest taka sama jak kwota ustalona jako przychód dla potrzeb stosowania MSR 21. Uwzględniając dane z przykładu byłaby to kwota:  $4,5 \text{ zł/EUR} \times \text{czynsz w EUR}$ .

Przykłady 2–4 obrazują, że analizując umowy denominowane w walucie obcej pod względem potencjalnych różnic kursowych należy zwrócić uwagę nie tylko na umowny

kurs odniesienia (np. czy jest to kurs NBP, kurs określonego banku), ale również na moment ustalenia kursu dla potrzeb umowy i czy w analizowanym okresie jednostka jest narażona na ryzyko kursowe.

### 3. Problemy związane z rozliczaniem umów najmu denominowanych w walucie obcej

W praktyce umowy denominowane w walucie obcej mogą rodzić dodatkowe problemy. W kontekście polskiego rynku problemy takie mogą powodować popularne umowy najmu denominowane w walucie obcej, które u leasingobiorcy powinny być wykazywane jako aktywa z tytułu praw do użytkowania i zobowiązania leasingowe. Kwestią dyskusyjną jest przykładowo to czy umowy takie należy „rozpisywać” w EUR i ustalać efektywną stopę procentową (ESP) dla zobowiązań w EUR, a dopiero zdyskontowane kwoty przeliczać na zł, czy też płatności (raty) ustalić w zł i następnie zdyskontować je ESP określoną dla zobowiązań złotówkowych. Wydaje się, że koncepcyjnie pierwsze rozwiązanie jest bliższe zasadom dotyczącym pozycji walutowych, ale obszar ten nie jest jednoznacznie ustalony w MSR/MSSF.

#### Przykład 5

*Na początku marca 20XX r. spółka „Alfa” rozpoczęła umowę najmu, na mocy której musi przez 24 miesiące płacić równowartość: 5.000 EUR + VAT. Kontrahent wystawia faktury w zł, biorąc pod uwagę kurs NBP z ostatniego dnia roboczego danego miesiąca, którego faktura dotyczy. W momencie zawarcia umowy kurs NBP wynosił: 4,5 zł/EUR, a stopa charakterystyczna dla jednostki w odniesieniu do zbliżonych umów finansowania w EUR wynosiła 4%. Faktury płacone są bezpośrednio po ich wystawieniu (zazwyczaj na początku kolejnego okresu rozliczeniowego). Na tej podstawie spółka „Alfa” ustaliła wartość zdyskontowaną płatności leasingowych na kwotę: 115.213 EUR, która po przeliczeniu (kursem: 4,5 zł/EUR) wyniosła: 518.458 zł. Na koniec miesiąca (marca 20XX r.) kurs EUR wynosi: 4,6 zł/EUR, a kurs średni miesięczny to: 4,552 zł/EUR. Na ten moment spółka „Alfa” otrzymała fakturę na kwotę: 23.000 zł (tj. 5.000 EUR × 4,6 zł/EUR) plus 5.290 zł (VAT). Kierownictwo spółki rozważa sposób ujęcia przedstawionych informacji.*

*Ujęcie przedstawionych danych w dużym stopniu zależy od wewnętrznych rozwiązań stosowanych w danym podmiocie w odniesieniu do ujęcia leasingu. Rozważmy poniżej dwa podejścia.*

#### Wariant 1

*Spółka „Alfa” księguje składnik aktywów z tytułu praw do użytkowania w korespondencji z zobowiązaniem leasingowym, przy czym zobowiązanie leasingowe rozbijane jest na dwa konta (netowane do bilansu), tzn. na konto służące do ewidencji zobowiązania leasingowego brutto oraz na konto służące do ewidencji rozliczeń międzyokresowych kosztów finansowych leasingu (funkcjonujące jako konto korygujące do zobowiązania leasingowego). Spółka „Alfa” na początku marca 20XX r. powinna zatem dokonać w księgach następujących zapisów (kwoty w zaokrągleniu do pełnych złotych):*

- a) przyjęcie składnika aktywów:  $115.213 \text{ EUR} \times 4,5 \text{ zł/EUR} = 518.458 \text{ zł}$* 
  - **Wn konto 05** „Aktywa z tytułu praw do użytkowania”,*
- b) kwota zobowiązania:  $24 \times 5.000 \text{ EUR} \times 4,5 \text{ zł/EUR} = 540.000 \text{ zł}$* 
  - **Ma konto 26** „Zobowiązania leasingowe”,*

- c) rozliczenia międzyokresowe kosztów finansowych:  $(540.000 \text{ zł} - 518.458 \text{ zł})$  lub  $(120.000 \text{ EUR} - 115.213 \text{ EUR}) \times 4,5 \text{ zł/EUR} = 21.542 \text{ zł}$   
 – **Wn konto 65-1/1** „Rozliczenia międzyokresowe kosztów finansowych leasingu” (konto korygujące do zobowiązania leasingowego).

Otrzymując fakturę za dany miesiąc na kwotę: 23.000 zł + 5.290 zł (VAT) spółka może ująć ją w księgach w sposób następujący:

- a) wartość brutto – zobowiązanie bieżące: 28.290 zł  
 – **Ma konto 21** „Rozrachunki z dostawcami” lub 21-2 „Bieżące rozrachunki z tytułu leasingu”,  
 b) VAT podlegający odliczeniu: 5.290 zł  
 – **Wn konto 22-1** „VAT naliczony i jego rozliczenie”,  
 c) kwota zobowiązania leasingowego:  $5.000 \text{ EUR} \times 4,5 \text{ zł/EUR} = 22.500 \text{ zł}$   
 – **Wn konto 26** „Zobowiązania leasingowe”,  
 d) różnice kursowe:  $(4,6 \text{ zł/EUR} - 4,5 \text{ zł/EUR}) \times 5.000 \text{ EUR} = 500 \text{ zł}$   
 – **Wn konto 75-1/1** „Koszty z tytułu różnic kursowych”.

Obok powyższych zapisów należy ująć koszty finansowe leasingu ustalone stopą efektywną. W przykładzie odsetki za marzec 20XX r. wyniosą: 372 EUR, liczone jako:  $115.213 \text{ EUR} \times [(1 + 0,04)^{30/365} - 1]$ , gdzie: 115.213 EUR to wartość zobowiązania leasingowego na początku marca 20XX r., 0,04 to efektywna stopa procentowa, a 30 to liczba dni, za które naliczane są odsetki. Na tej podstawie możliwe są następujące zapisy:

- a) koszty finansowe z tytułu leasingu (odsetki):  $372 \text{ EUR} \times 4,552 \text{ zł/EUR} = 1.693 \text{ zł}$   
 – **Wn konto 75-1/2** „Koszty finansowe z tytułu leasingu”,  
 b) rozliczenia międzyokresowe kosztów finansowych:  $372 \text{ EUR} \times 4,5 \text{ zł/EUR} = 1.674 \text{ zł}$   
 – **Ma konto 65-1/1** „Rozliczenia międzyokresowe kosztów finansowych leasingu” (konto korygujące do zobowiązania leasingowego),  
 c) różnice kursowe:  
 $(1.693 \text{ zł} - 1.674 \text{ zł})$  lub  $(4,552 \text{ zł/EUR} - 4,5 \text{ zł/EUR}) \times 372 \text{ EUR} = 19 \text{ zł}$   
 – **Ma konto 75-0/1** „Przychody z tytułu różnic kursowych”.

Obok powyższych zapisów jednostka powinna również naliczać amortyzację składnika aktywów z tytułu praw do użytkowania.

### Wariant II

Spółka „Alfa” księguje składnik aktywów z tytułu praw do użytkowania w korespondencji z zobowiązaniem leasingowym w tej samej kwocie. W kontekście powyższych zapisów spółka „Alfa” na początku marca 20XX r. powinna dokonać w księgach następujących zapisów (kwoty w zaokrągleniu do pełnych złotych):

- a) przyjęcie składnika aktywów:  $115.213 \text{ EUR} \times 4,5 \text{ zł/EUR} = 518.458 \text{ zł}$   
 – **Wn konto 05** „Aktywa z tytułu praw do użytkowania”,  
 b) kwota zobowiązania:  $115.213 \text{ EUR} \times 4,5 \text{ zł/EUR} = 518.458 \text{ zł}$   
 – **Ma konto 26** „Zobowiązania leasingowe”.

Otrzymując fakturę za dany miesiąc na kwotę: 23.000 zł + 5.290 zł (VAT) jednostka ustala część odsetkową i kapitałową raty, biorąc pod uwagę harmonogram płatności rozpisanych w EUR. Część odsetkowa raty stanowi: 372 EUR, zaś część kapitałowa to: 4.628 EUR. Pozwala to na dokonanie następujących zapisów:

- a) wartość brutto – zobowiązanie bieżące: 28.290 zł  
 – **Ma konto 21** „Rozrachunki z dostawcami” lub 21-2 „Bieżące rozrachunki z tytułu leasingu”,

- b) VAT podlegający odliczeniu: 5.290 zł  
 – **Wn konto 22-1** „VAT naliczony i jego rozliczenie”,
- c) kwota zobowiązania leasingowego:  $4.628 \text{ EUR} \times 4,5 \text{ zł/EUR} = 20.826 \text{ zł}$   
 – **Wn konto 26** „Zobowiązania leasingowe”,
- d) koszty finansowe z tytułu leasingu (odsetki):  $372 \text{ EUR} \times 4,552 \text{ zł/EUR} = 1.693 \text{ zł}$   
 – **Wn konto 75-1/2** „Koszty finansowe z tytułu leasingu”,
- e) różnice kursowe: 481 zł  
 – **Wn konto 75-1/1** „Koszty z tytułu różnic kursowych”.
- Obok powyższych zapisów jednostka powinna również naliczać amortyzację składnika aktywów z tytułu praw do użytkowania.*

Przedstawione powyżej rozwiązania pozwalają na ustalenie różnicy kursowej na ujętej racie leasingowej. Oczywiście w praktyce jednostka może stosować różne uproszczenia, jeżeli wynik ich zastosowania nie może zniekształcać prezentowanych danych. Obok właściwego rozliczania rat leasingowych należy również pamiętać, że na dzień bilansowy kwota zobowiązania leasingowego powinna być przeliczona z uwzględnieniem bieżącego kursu wymiany (powstanie różnica kursowa na zobowiązaniu leasingowym, która ujmowana jest w wyniku finansowym okresu).

## IV. WYCENA BILANSOWA

Jednostka stosująca MSSF/MSR, która wykazuje pozycje w walucie obcej, powinna zastosować odpowiednie procedury dotyczące ich przeliczenia na dzień sprawozdawczy.

### 1. Podział pozycji w walucie obcej dla potrzeb wyceny

Dla potrzeb przeliczenia pozycji w walucie obcej wykazywanych na dzień sprawozdawczy jednostka gospodarcza powinna podzielić je na trzy podstawowe grupy:

- 1) pozycje pieniężne (w walucie obcej),
- 2) pozycje niepieniężne wyceniane w koszcie historycznym,
- 3) pozycje niepieniężne wyceniane w wartości godziwej.

Pozycje pieniężne obejmują posiadaną walutę obcą (np. euro na rachunku walutowym) oraz te aktywa i zobowiązania, które mają być rozliczone poprzez otrzymanie (aktywa) lub zapłatę (zobowiązania) ustalonej lub możliwej do ustalenia liczby jednostek pieniężnych (np. euro, zł, USD). Jak wskazuje paragraf 16 MSR 21, podstawową cechą pozycji pieniężnej jest prawo do otrzymania (lub zobowiązanie do dostarczenia) ustalonej lub możliwej do ustalenia liczby jednostek waluty. Z kolei podstawową cechą pozycji niepieniężnych jest brak prawa do otrzymania (lub zobowiązania do zapłaty) ustalonej lub możliwej do ustalenia liczby jednostek waluty.

#### Przykłady pozycji pieniężnych

- należności z tytułu dostaw i usług (należności handlowe),
- zobowiązania z tytułu dostaw i usług (zobowiązania handlowe),
- udzielone pożyczki,
- zaciągnięte pożyczki i kredyty,
- nabyte obligacje i inne dłużne papiery wartościowe,
- wyemitowane dłużne papiery wartościowe (np. obligacje, weksle),
- zobowiązania lub należności podatkowe,



- należności z tytułu dywidendy,
- zobowiązania z tytułu dywidendy,
- wypłacane w środkach pieniężnych świadczenia pracownicze,
- zobowiązania leasingowe,
- należności leasingowe,
- aktywa z tytułu umów z klientami (niezafakturowane kwoty należne w związku ze stopniową realizacją określonych świadczeń dla klienta),
- zobowiązania do zwrotu części wynagrodzenia – ceny sprzedaży (pozycja ujmowana zazwyczaj w przypadku, gdy klienci mają możliwość zwrotu kupionych towarów lub produktów),
- rezerwy rozliczane w środkach pieniężnych,
- wystawione gwarancje finansowe

#### Przykłady pozycji niepieniężnych

- zaliczki wniesione na dostawy dóbr lub usług (np. wniesione przedpłaty na dostawę materiałów),
- zobowiązania z tytułu umów z klientami,
- zaliczki otrzymane na dostawy dóbr lub usług (np. otrzymane przedpłaty na przyszłą dostawę produktów),
- aktywa z tytułu praw do użytkowania,
- zapasy,
- rzeczowe aktywa trwałe,
- wartość firmy i inne aktywa niematerialne,
- rezerwy, które będą rozliczone w drodze przekazania aktywów niepieniężnych (np. zapasów),
- akcje i udziały w innych podmiotach

Należy zwrócić uwagę, że niektóre z pozycji bilansowych wymagają oceny ze strony kierownictwa jednostki (lub osób odpowiedzialnych za sprawozdawczość finansową), ponieważ ich klasyfikacja nie jest jednoznaczna. Właściwa klasyfikacja pozycji w walucie obcej ma zaś istotne znaczenie dla ich przeliczenia na dzień bilansowy.

#### Przykład 1

*W spółce „Alfa” w 20XX r. miały miejsce następujące transakcje:*

- 1) *wniesiono zaliczkę w wysokości: 22.000 EUR na zakup akcji spółki „Beta”,*
- 2) *wniesiono zaliczkę w wysokości: 33.000 EUR na zakup obligacji spółki „Sigma”,*
- 3) *otrzymano przedpłatę w wysokości: 44.000 EUR na przyszłą emisję obligacji emitowanych przez „Alfa” (w walucie obcej),*
- 4) *wniesiono kaucję w wysokości: 11.000 EUR związaną z umową dzierżawy, zawartą na czas nieoznaczony z 6 miesięcznym terminem wypowiedzenia; spółka „Alfa” zaliczyła tę umowę do leasingu krótkoterminowego, który odnosi na bieżąco w koszty (spółka nie wykazuje składnika aktywów z tytułu praw do użytkowania ani zobowiązania leasingowego),*
- 5) *kupiono zerokuponowe obligacje zamienne na akcje za kwotę: 50.000 EUR,*
- 6) *wniesiono zaliczkę w wysokości: 66.000 EUR w związku z umową zawartą z podmiotem „Omega”; umowa przewiduje, że spółka może otrzymać za 3 miesiące materiał o równowartości wniesionej kwoty lub otrzymać jej zwrot w pełnej wysokości.*

*Kierownictwo spółki „Alfa” rozważa, które pozycje zaliczyć do pozycji niepieniężnych, a które do pieniężnych.*

*Dla potrzeb klasyfikacji wykazanych składników bilansowych konieczna jest ich analiza. Biorąc pod uwagę fakt, że zaliczkę w kwocie: 22.000 EUR wniesiono w związku z przyszłym zakupem (lub ewentualnie objęciem) akcji spółki „Beta”, czyli pozycji niepieniężnej, uzasadnione wydaje się zaliczenie jej do pozycji niepieniężnych. Więcej wątpliwości budzi zaliczka wniesiona w kwocie: 33.000 EUR, która rozliczona zostanie poprzez otrzymanie obligacji spółki „Beta” (pozycji pieniężnej). Logiczne wydaje się uznanie jej za pozycję pieniężną, jednak nie jest to kwestia oczywista, ponieważ pozycja taka sama w sobie nie daje prawa do otrzymania środków pieniężnych. Analogiczne wątpliwości rodzi otrzymana przedpłata w kwocie: 44.000 EUR na przyszłą emisję obligacji przez spółkę „Alfa”. W takim przypadku rozliczenie zobowiązania nastąpi poprzez wydanie pozycji pieniężnej, zatem można rozważyć jej zaliczenie do pozycji pieniężnych (choć znowu jest to kwestia osądu jednostki). Dokładniejszej analizy wymaga kaucja wniesiona w kwocie: 11.000 zł. Jeżeli umowa przewiduje, że kaucja zostanie zwrócona, to powinna być uznana za pozycję pieniężną. Z kolei, jeżeli kaucja nie podlega zwrotowi, np. będzie rozliczona wraz z ostatnią fakturą (w drodze kompensaty) w momencie rozwiązywania umowy najmu, to pojawiają się przesłanki do uznania jej za przedpłatę (zaliczkę na ostatnie świadczenie). W takim przypadku możliwe jest uznanie jej za pozycję niepieniężną. Ocena ze strony spółki „Alfa” powinna pojawić się również w odniesieniu do obligacji zamiennej na akcje. Jeżeli spółka może żądać rozliczenia obligacji w środkach pieniężnych (zwrot wartości nominalnej), to kwalifikacja takiej pozycji wydaje się być bliższa pozycji pieniężnej (spółka ma prawo do żądania rozliczenia w środkach pieniężnych). Klasyfikacja taka może jednak budzić wątpliwości, jeżeli np. kierownictwo spółki jest pewne co do rozliczenia tych obligacji w akcjach innego podmiotu ze względu na określone przesłanki ekonomiczne. Analogiczny problem pojawia się w kontekście wniesionej zaliczki na kwotę: 66.000 zł. Możliwość rozliczenia w środkach pieniężnych daje podstawy do uznania takiej pozycji za pozycję pieniężną. Pojawiają się jednak wątpliwości, jeżeli jednostka gospodarcza jest przekonana o rozliczeniu tej pozycji poprzez dostawę materiałów, ponieważ od strony ekonomicznej zaliczka taka jest zbliżona do normalnych zaliczek na dostawy dóbr lub usług. Jeżeli zatem kierownictwo spółki „Alfa” jest przekonane o rozliczeniu zaliczki poprzez dostawę materiałów (schemat taki np. wynika z dotychczasowej praktyki podmiotu), to kierując się istotą ekonomiczną transakcji możliwe byłoby zaliczenie ich do pozycji niepieniężnych.*

Przedstawione powyżej przykłady obrazują, że w pewnych obszarach konieczna jest ocena kierownictwa jednostki co do istoty ekonomicznej danej pozycji, która pozwoli na jej odpowiednią klasyfikację i zastosowanie odpowiednich zasad przeliczenia na dzień bilansowy.

## **2. Przeliczenie pozycji pieniężnych na dzień sprawozdawczy**

Zgodnie z paragrafem 23 MSR 21, pozycje pieniężne w walucie obcej przelicza się na dzień bilansowy przy zastosowaniu kursu zamknięcia. Kurs zamknięcia stanowi natychmiastowy kurs wymiany (tzw. kurs spot) i jest ustalany na koniec okresu sprawozdawczego. W praktyce przyjmuje się często, że kurs zamknięcia na dzień sprawozdawczy to kurs średni NBP lub kurs EBC. Rozwiązanie takie jest powszechnie stosowane i akceptowalne, jednak w kontekście zapisów MSR 21 można je uznać za pewne uproszczenie. Wniosek taki można wyciągnąć na podstawie zapisów paragrafu 26 MSR 21, który stwierdza, że w przypadku gdy istnieje kilka kursów wymiany, stosuje się kurs, po którym przyszłe przepływy

środków pieniężnych reprezentowane przez transakcję lub saldo mogłyby zostać rozliczone, gdyby przepływy te wystąpiły w dniu wyceny.

### **Przykład 2**

*Spółka „Omega” wykazuje należność handlową w kwocie: 10.000 EUR, którą ujęto początkowo po kursie: 4,5 zł/EUR, oraz zobowiązanie handlowe na kwotę: 10.000 USD, ujęte pierwotnie po kursie: 4,3 zł/USD. Na dzień bilansowy średni kurs NBP dla euro wynosił: 4,6 zł/EUR, a dla dolara amerykańskiego wynosił: 4,4 zł/USD. Na dzień bilansowy kurs kupna banku „Xsi”, z którego usług korzysta spółka „Omega”, w odniesieniu do euro wynosił: 4,55 zł/EUR, a kurs sprzedaży dolara wynosił: 4,44 zł/USD. Na fakturze sprzedaży, w związku z którą ujęto należność, wskazany jest rachunek złotówkowy spółki „Omega” w banku „Xsi”, co oznacza, że w momencie wpływu środków na ten rachunek bank dokona automatycznego przeliczenia po kursie kupna. Z kolei spółka „Omega” w momencie spłaty zobowiązania kupi potrzebną ilość dolarów w banku „Xsi” po kursie sprzedaży tego podmiotu. 2 stycznia kolejnego roku spółka „Omega” otrzymała spłatę należności. Na ten dzień kurs średni NBP wynosił: 4,6 zł/EUR, a kurs kupna banku „Xsi” wynosił: 4,55 zł/EUR (spółka otrzymała zatem na rachunek złotówkowy kwotę: 45.500 zł). 3 stycznia kolejnego roku spółka „Omega” zrealizowała spłatę zobowiązania, kupując dolary w banku „Xsi”. Na ten moment kurs średni NBP wynosił: 4,4 zł/USD, a kurs sprzedaży banku „Xsi” wynosił: 4,44 zł/USD.*

Przykład nr 2 pozwala zobrazować istotę kursu zamknięcia wynikającą z paragrafu 26 MSR 21. Wykorzystując kurs średni NBP na dzień bilansowy, a następnie inne kursy na moment rozliczenia obu pozycji (w przykładzie: 2 stycznia i 3 stycznia kolejnego roku) jednostka ustali różnice kursowe, mimo że kursy wymiany (zarówno NBP i banku „Xsi”) nie uległy zmianie. Powstaną zatem różnice kursowe, które nie będą wynikać ze zmiany kursu, lecz z zastosowania innego kursu przeliczenia na dzień bilansowy i innego kursu na moment realizacji pozycji. Wykorzystanie na dzień bilansowy kursów kupna (dla należności) i sprzedaży (dla zobowiązania) banku obsługującego jednostkę (w przykładzie: banku „Xsi”) pozwoliłoby zatem urealnić wartość tych pozycji w odniesieniu do rzeczywistych przepływów z nich wynikających, jak wskazuje paragraf 26 MSR 21.

Zastosowanie wprost wymagań paragrafu 26 MSR 21 rodzi jednak w praktyce wiele problemów. Przykładowo, jednostka może korzystać z usług kilku banków, które podają własne tabele kursów, w przypadku większych transakcji jednostka może negocjować kursy wymiany, a także powszechna jest praktyka, że wpływy ujmowane są na rachunku walutowym, zaś spłaty zobowiązań realizowane są ze środków z rachunku walutowego (waluta obca na rachunku walutowym nie jest sprzedawana, lecz służy do rozliczenia wykazywanych zobowiązań). W takich przypadkach zastosowanie postanowień paragrafu 26 MSR 21 wymagałoby ustalenia różnych kursów dla różnych pozycji, w tym również przyjmowanie pewnych subiektywnych założeń, np. co do kursu negocjowanego. W celu uniknięcia tych problemów możliwe jest wykorzystanie dla wszystkich pozycji rozliczanych w walucie obcej jednego kursu (np. NBP lub EBC), jeżeli nie różni się znacząco od rzeczywistych kursów, które stosuje jednostka w momencie realizacji poszczególnych przepływów.

W kontekście przeliczania pozycji pieniężnych na uwagę zasługuje również grupa aktywów i zobowiązań denominowanych w walucie obcej. Pozycje takie nie są rozliczane poprzez przekazanie waluty obcej, lecz w złotych polskich. Wysokość poszczególnych płatności uzależniona jest od kursu odniesienia, w konsekwencji czego pozycje takie powinny być przeliczane na dzień sprawozdawczy po kursie zamknięcia, którym jest umowny kurs odniesienia.

Warto również zwrócić uwagę, że w przypadku pozycji denominowanych w walucie obcej kursem zamknięcia jest kurs z dnia bilansowego, jeżeli dla danej płatności nie nastąpiło jeszcze ustalenie kursu (tzw. fixing). Jeżeli kurs jest już ustalony, to jednostka powinna wykorzystać jako podstawę do przeliczenia pozycji ten właśnie kurs.

### Przykład 3

Spółka „Sigma” zawarła umowę najmu, która przewiduje konieczność zapłaty kwot w złotych polskich, które ustalane są na podstawie stawki w euro przeliczonej po kursie NBP z pierwszego dnia okresu rozliczeniowego. Opłata leasingowa wynosi równowartość: 20.000 EUR. W umowie wskazane są następujące okresy rozliczeniowe: od 6 grudnia do 5 marca, od 6 marca do 5 czerwca, od 6 czerwca do 5 września, od 6 września do 5 grudnia. Ze względu na bardzo krótki czas między końcem okresu rozliczeniowego i dniem zapłaty, jednostka przyjmuje, że data płatności jest zbliżona do dnia kończącego okres rozliczeniowy. Na dzień bilansowy 31 grudnia 20XX r. spółka wykazuje zobowiązanie z tytułu leasingu, które uwzględnia 6 najbliższych płatności/okresów rozliczeniowych, przy czym dla najbliższej płatności (5 marca 20XX+1 r.) kurs został już ustalony 6 grudnia 20XX r. – wynosi on 4,5889 zł/EUR. Efektywna stopa procentowa leasingu została określona na poziomie 2% (stopa procentowa dla euro). Kierownictwo spółki rozważa wycenę pozycji na 31 grudnia 20XX r. Na dzień bilansowy wartość zdyskontowanych rat leasingowych (w euro) wynosi równowartość: 118.112,81 EUR, na co składają się następujące zdyskontowane przepływy:

Data przepływu	Przeptyw w EUR	Kwota zdyskontowana z wykorzystaniem stopy 2% do 31.12.20XX r. w EUR
05.03.20XX+1 r.	20.000	19.930,68
05.06.20XX+1 r.	20.000	19.831,44
05.09.20XX+1 r.	20.000	19.732,70
05.12.20XX+1 r.	20.000	19.635,52
05.03.20XX+2 r.	20.000	19.539,88
05.06.20XX+3 r.	20.000	19.442,59
<b>Razem</b>	<b>120.000</b>	<b>118.112,81</b>

Dla celów wyceny zobowiązania na dzień bilansowy spółka powinna przeliczyć pierwszą zdyskontowaną płatność (19.930,68 EUR) po kursie z dnia fixingu (6 grudnia 20XX r. – kurs: 4,5889 zł/EUR), a wszystkie pozostałe (dla których nie ma jeszcze dnia fixingu) po kursie z dnia bilansowego. Ponieważ umownym kursem odniesienia jest kurs NBP, dla 5 zdyskontowanych rat leasingowych (począwszy od płatności w czerwcu) zastosowano by kurs: 4,5994 zł/EUR. W kontekście przedstawionego przykładu należy zwrócić uwagę, że:

- 1) w przypadku przepływów, dla których fixing kursu odniesienia jeszcze nie nastąpił, spółka „Sigma” powinna wykorzystać kurs z dnia bilansowego, przy czym należy pamiętać, że powinien być to umowny kurs odniesienia (w przykładzie umownym kursem odniesienia był kurs NBP, ale w praktyce mogą być to inne kursy),
- 2) kwota: 118.112,81 EUR odzwierciedla wartość zobowiązania na dzień sprawozdawczy, zatem uwzględnia również odsetki na zobowiązaniu, naliczone od 6 grudnia 20XX r. do 31 grudnia 20XX r.

### 3. Przeliczenie pozycji niepieniężnych wycenianych w koszcie historycznym

Pozycje niepieniężne wyceniane w koszcie historycznym (w historycznej cenie nabycia lub koszcie wytworzenia, ewentualnie skorygowanych o odpisy aktualizujące i umorzeniowe), przeliczane są na dzień bilansowy przy zastosowaniu kursu wymiany z dnia transakcji.

#### Przykład 4

*Spółka „Theta SA” stosuje MSR/MSSF jako podstawę sprawozdawczości finansowej. Spółka wykazuje następujące pozycje na dzień bilansowy:*

- 1) zaliczkę wpłaconą kontrahentowi „Alfa” na dostawę materiałów w kwocie: 10.000 EUR, ujętą po kursie: 4,4540 zł/EUR,
- 2) zaliczkę otrzymaną od kontrahenta „Beta” na przyszłą dostawę produktów przez „Theta SA” w kwocie: 20.000 EUR, ujętą po kursie NBP z dnia poprzedzającego dzień wypływu na rachunek walutowy, tj. po kursie: 4,5121 zł/EUR,
- 3) towar kupiony za kwotę: 12.000 EUR, ujęty po kursie: 4,4198 zł/EUR,
- 4) maszynę produkcyjną kupioną za kwotę: 10.000 EUR; na moment ujęcia maszyny kurs wynosił: 4,2413 zł/EUR, w związku z czym wartość początkową (brutto) maszyny ustalono na kwotę: 42.413 zł, a naliczona amortyzacja (umorzenie) do dnia bilansowego 31 grudnia 20XX r. wynosiła: 12.000 zł,
- 5) 100% udziałów w „Theta Germany GmbH”, która jest jednostką zależną dla „Theta SA”; w polityce rachunkowości „Theta SA” przyjęto, że udziały/akcje jednostek zależnych wykazuje się w jednostkowym sprawozdaniu finansowym w cenie nabycia (koszcie); udziały w „Theta Germany GmbH” o wartości: 50.000 EUR ujęto pierwotnie po kursie: 3,9751 zł/EUR,
- 6) walutę obcą na rachunku walutowym w kwocie: 100.000 EUR, która uwzględnia dwa wpływy, tj.: 30.000 EUR po kursie: 4,5321 zł/EUR oraz 70.000 EUR po kursie: 4,4991 zł/EUR.

*Na 31 grudnia 20XX r. kurs NBP wynosił: 4,5994 zł/EUR. Kierownictwo „Theta SA” rozważa, jaki kurs należy zastosować do przeliczenia wskazanych pozycji.*

*Dla potrzeb zastosowania MSSF przeliczeniu na dzień bilansowy w odniesieniu do kursu z dnia bilansowego podlegać będzie jedynie euro na rachunku walutowym (jest to pozycja pieniężna). Pozostałe pozycje stanowią pozycje niepieniężne wyceniane w koszcie historycznym, zatem są one wykazywane po kursie z transakcji ich powstania (kursy podane pogrubionym drukiem). W praktyce oznacza to, że pozycje takie nie podlegają przeliczeniu na dzień bilansowy po ich początkowym ujęciu. W związku z zastosowaniem kursu z dnia transakcji (kursu historycznego) na pozycjach takich na dzień sprawozdawczy nie powstają również różnice kursowe.*

W kontekście pozycji niepieniężnych na uwagę zasługuje sposób przeliczania parametrów pomocniczych wykorzystywanych dla ustalenia ewentualnego odpisu z tytułu utraty wartości. Parametry takie (jeżeli są określone w walucie obcej) przeliczane są według kursu z dnia ustalenia danego parametru. W konsekwencji tego w pewnych okolicznościach inny kurs zastosowany będzie do pozycji głównej i inny do parametru pomocniczego, co wpływać może na wysokość odpisu aktualizującego.

**Przykład 5**

Spółka „Omega SA” wykazuje na dzień bilansowy następujące pozycje:

- 1) towary kupione za kwotę: 14.000 EUR, ujęte po kursie: 4,3110 zł/EUR,
- 2) nieruchomość inwestycyjną (mieszkanie na wynajem) kupioną za granicą za kwotę: 400.000 EUR, którą początkowo ujęto po kursie: 3,9540 zł/EUR; spółka „Omega” wycenia nieruchomości inwestycyjne według modelu kosztu (w cenie nabycia pomniejszonej o utratę wartości); na dzień bilansowy wartość netto składnika uwzględnia umorzenie w kwocie 5% od wartości brutto,
- 3) akcje jednostki zależnej „Omega SLO”, ujęte początkowo w kwocie: 30.000 EUR po kursie: 4,4198 zł/EUR, wyceniane w cenie nabycia.

Dla każdej z powyższych pozycji „Omega SA” przeprowadza test na utratę wartości. Dla towarów ustalono na dzień bilansowy kwotę netto możliwą do realizacji (cenę sprzedaży pomniejszoną o koszty doprowadzenia do sprzedaży) na poziomie: 13.200 EUR. Dla nieruchomości inwestycyjnej ustalono techniką zdyskontowanych przepływów pieniężnych wartość godziwą pomniejszoną o koszty zbycia na kwotę: 355.000 EUR. Kierownictwo zakłada, że wartość użytkowa jest na takim samym poziomie, zatem wartość odzyskiwalna to: 355.000 EUR. Dla akcji „Omega SLO” ustalono wartość użytkową na kwotę: 26.000 EUR. Kierownictwo „Omega SA” zakłada, że wartość ta odpowiada wartości godziwej, zatem wartość odzyskiwalna to: 26.000 zł. Poniższa tabela obrazuje przeliczenie wskazanych kwot oraz relacje między nimi, wskazujące że kurs zastosowany do przeliczenia może mieć wpływ na ustalenie odpisu.

Pozycja	Wartość bieżąca w EUR*	Kurs bieżący zł/EUR	Wartość bieżąca w zł	Wartość historyczna w EUR	Kurs historyczny zł/EUR	Wartość historyczna	Odpis
Towary	13.200	4,5994	60.712,08	14.000	4,311	60.354,00	Brak
Nieruchomość inwestycyjna	355.000	4,5994	1.632.787,00	380.000**	3,954	1.502.520,00	Brak
Akcje „Omega SLO”	26.000	4,5994	119.584,40	30.000	4,4198	132.594,00	Brak

\* W zależności od pozycji jest to kwota netto możliwa do realizacji lub wartość odzyskiwalna.

\*\* Kwota określona jako wartość początkowa w euro pomniejszona o dotychczasowe umorzenie (5% wartości początkowej).

Jak obrazuje to powyższa tabela, mimo sytuacji, że wartości możliwe do odzyskania są poniżej wartości bilansowej (w walucie obcej), po przeliczeniu na polskie złote jednostka nie ujmuje odpisu aktualizującego.

## 4. Przeliczenie pozycji niepieniężnych wycenianych w wartości godziwej

Pozycje niepieniężne w walucie obcej wyceniane w wartości godziwej na dzień sprawozdawczy przeliczane są według kursów wymiany na dzień, w którym ustalono wartość godziwą. W związku z tym, że zazwyczaj wartość godziwą takich pozycji ustala się na dzień sprawozdawczy (dzień bilansowy), podstawą przeliczenia jest przeważnie kurs wymiany z dnia bilansowego. Powoduje to, że w praktyce pozycje wyceniane w wartości godziwej są zazwyczaj przeliczane po takim samym kursie, jak pozycje pieniężne (np. kurs średni NBP lub kurs EBC).

**Przykład 6**

Spółka „Gamma SA” wykazuje na dzień bilansowy następujące pozycje:

- 1) 1.000 akcji spółki „Ypsilon”, kupionych po: 50 EUR za akcję, które ujęto/przeliczono pierwotnie po kursie: 4,4920 zł/EUR; akcje stanowią pakiet mniejszościowy, tzn. posiadany udział procentowy (czy inne umowne postanowienia) nie dają spółce „Gamma” kontroli, współkontroli, ani znaczącego wpływu na spółkę „Ypsilon”,
- 2) nieruchomość inwestycyjną (grunt) o powierzchni: 10.000 m<sup>2</sup>, kupioną za granicą po: 10 EUR/m<sup>2</sup>; w polityce rachunkowości spółka „Gamma” przyjęła, że nieruchomości inwestycyjne wycenia według modelu wartości godziwej; na moment zakupu gruntu przeliczono jego wartość po kursie: 4,552 zł/EUR.

Kierownictwo spółki „Gamma SA” rozważa zasady wyceny i przeliczania pozycji.

W przedstawionym przykładzie pojawiają się dwie pozycje niepieniężne, które zgodnie z wymaganiami MSSF (odpowiednio MSSF 9 oraz MSR 40) podlegają obowiązkowej wycenie na dzień bilansowy w wartości godziwej. W związku z tym po ustaleniu wartości godziwej (na dzień sprawozdawczy) w walucie obcej, jednostka powinna ją przeliczyć na złote polskie, stosując kurs wymiany z dnia wyceny, czyli z dnia bilansowego.

Różnice kursowe powstałe na dzień bilansowy (i ewentualnie na dzień rozliczenia pozycji) w związku z przeliczeniem pozycji w walucie obcej będą podlegały określonym zasadom ujęcia, którymi zajmiemy się w kolejnym artykule.

## V. UJĘCIE RÓŻNIC KURSOWYCH I ROZLICZENIE POZYCJI

Jednostka stosująca MSSF/MSR, która wykazuje pozycje w walucie obcej, powinna zastosować odpowiednie procedury dotyczące rozliczania takich pozycji. Powstałe różnice kursowe wynikające zarówno z przeliczenia na dzień bilansowy, jak i z rozliczenia, podlegają odpowiedniej ewidencji i uwzględnieniu w sprawozdaniu finansowym.

### 1. Rozliczanie pozycji w walucie obcej

W przypadku rozliczania pozycji w walucie obcej jednostka powinna zastosować ogólne zasady ujęcia transakcji walutowych z uwzględnieniem specyfiki rozliczanego składnika oraz rozwiązań przyjętych w polityce rachunkowości. W tym kontekście szczególne znaczenie mają przyjęte zasady:

- 1) ustalania rozchodu z rachunku walutowego; przykładowo stosowana często w praktyce metoda FIFO (ang. *first in first out*), dotycząca ustalania rozchodu waluty, nie jest narzucona w MSSF; jednostka może rozważyć zastosowanie innych metod, w tym metody średniej ważonej czy metody LIFO (ang. *last in first out*), a nawet HIFO (ang. *highest price in first out*); należy podkreślić, że niektórych z ww. metod nie można zastosować do wyceny rozchodu innych aktywów jednostki, np. w odniesieniu do zapasów niemożliwe jest zastosowanie LIFO czy HIFO, jednak ograniczenie to nie dotyczy różnic kursowych,
- 2) ujmowania wpływów na rachunek walutowy w zakresie zastosowania kursu odniesienia przy przeliczaniu wpływu waluty obcej; przykładowo kiedy jednostka stosuje kurs faktyczny, a kiedy bazuje na kursie odniesienia w postaci kursu NBP (lub odpowied-

nio EBC), oraz daty ustalenia kursu odniesienia (czy jest to kurs z dnia wpływu czy kurs z dnia poprzedzającego),

- 3) ustalania rozchodu z rachunku walutowego w kontekście ustalania różnic kursowych na walucie zgromadzonej na rachunku walutowym; przykładowo czy i kiedy jednostka stosuje kurs odniesienia NBP czy EBC (oraz na jaki dzień), a kiedy historyczny kurs księgowy według metody wyceny rozchodu.

Przedstawione wyżej problemy omówimy na przykładach liczbowych.

### Przykład 1

W spółce „Alfa” wystąpiły następujące transakcje na rachunku walutowym:

- 1) w dniu 9.03.20XX r. wpłynęła należność „A” w kwocie: 10.000 EUR, ujęta pierwotnie po kursie: 4,555 zł/EUR,
- 2) w dniu 18.03.20XX r. wpłynęła należność „B” w kwocie: 20.000 EUR, ujęta pierwotnie po kursie: 4,5201 zł/EUR,
- 3) w dniu 14.04.20XX r. przelano na rachunek dostawcy kwotę: 12.000 EUR, spłatając zobowiązanie w tej wysokości, ujęte pierwotnie po kursie: 4,5193 zł/EUR,
- 4) w dniu 22.04.20XX r. sprzedano na rzecz banku „X” walutę w kwocie: 5.000 EUR, po kursie: 4,601 zł/EUR,
- 5) w dniu 22.04.20XX r. rozliczono w drodze kompensaty należność w kwocie: 3.000 EUR, ujętą pierwotnie po kursie: 4,6405 zł/EUR, z zobowiązaniem w kwocie: 3.000 EUR, ujętym pierwotnie po kursie: 4,7589 zł/EUR.

Kursy średnie NBP dla euro w poszczególnych dniach były następujące:

Data	08.03.XX	09.03.XX	17.03.XX	18.03.XX	13.04.XX	14.04.XX	21.04.XX	22.04.XX	20.05.XX	23.05.XX
Kurs	4,9121	4,8429	4,6876	4,7221	4,6460	4,6447	4,6523	4,6361	4,6366	4,6171

Kierownictwo spółki „Alfa” rozważa ujęcie przedstawionych transakcji i zastosowanie odpowiedniego kursu do przeliczenia walut obcych na złote.

Operacje wpływu waluty (euro) na bankowy rachunek walutowy (operacja 1 i 2) zostaną ujęte w zależności od rozwiązania przyjętego w polityce rachunkowości spółki. Jeżeli wpływy takie spółka ujmuje po kursie z dnia transakcji (zgodnie z wytycznymi par. 21 MSR 21), to dla poszczególnych transakcji zastosuje odpowiednio kursy: 4,8429 zł/EUR oraz 4,7221 zł/EUR. Jeżeli spółka przyjęła uproszczenie i w polityce rachunkowości wskazała, że podstawą ujęcia transakcji jest kurs średni NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wpływu, to zastosuje odpowiednio kursy: 4,9121 zł/EUR oraz 4,6876 zł/EUR. Przy założeniu, że spółka „Alfa” stosuje rozwiązanie uproszczone, może dokonać następujących zapisów w księgach:

Opis operacji	Kwota	Konto*	
		Wn	Ma
1. WB z 9.03.20XX r. – wpływ waluty w związku ze spłatą należności „A” i ustalenie różnicy kursowej na spłacie:			
a) wpływ waluty wyceniony po kursie z 8.03.20XX r.:			
10.000 EUR × 4,9121 zł/EUR =	49.121 zł	13-1	
b) kwota należności „A” po kursie z dnia powstania:			
10.000 EUR × 4,5550 zł/EUR =	45.550 zł		20
c) różnica kursowa na spłacie należności „A”: 49.121 zł – 45.550 zł =	3.571 zł		75-0/1



2. WB z 18.03.20XX r. – wpływ waluty w związku ze spłatą należności „B” i ustalenie różnicy kursowej na spłacie:			
a) wpływ waluty wyceniony po kursie z 17.03.20XX r.: $20.000 \text{ EUR} \times 4,6876 \text{ zł/EUR} =$	93.752 zł	13-1	
b) kwota należności „B” po kursie z dnia powstania: $20.000 \text{ EUR} \times 4,5201 \text{ zł/EUR} =$	90.402 zł		20
c) różnica kursowa na spłacie należności „B”: $93.752 \text{ zł} - 90.402 \text{ zł} =$	3.350 zł		75-0/1

\* Konta zastosowane w przykładzie: 13-1 „Rachunek walutowy”, 20 „Rozrachunki z odbiorcami”, 75-0/1 „Przychody z tytułu różnic kursowych”.

Operacja wydatkowania waluty (euro) z bankowego rachunku walutowego (operacja 3) powinna uwzględniać dwa elementy, tj. metodę wyceny rozchodu waluty oraz kurs odniesienia zastosowany przy ustalaniu różnicy kursowej dla waluty zgromadzonej na rachunku walutowym. Załóżmy, że spółka dla potrzeb rozliczania rozchodu waluty z rachunku walutowego stosuje metodę FIFO, a jako podstawę ustalania różnic kursowych stosuje kurs średni NBP z dnia poprzedzającego dzień transakcji. Spółka ustaliła, że rozchód waluty według metody FIFO wyniósł:  $(10.000 \text{ EUR} \times 4,9121 \text{ zł/EUR}) + (2.000 \text{ EUR} \times 4,6876 \text{ zł/EUR}) = 58.496,20 \text{ zł}$ , a różnica kursowa powstała na rachunku walutowym (pomiędzy kursem bieżącym a wartością rozchodu waluty) wyniosła:  $(12.000 \text{ EUR} \times 4,6460 \text{ zł/EUR}) - 58.496,20 \text{ zł} = (-) 2.744,20 \text{ zł}$ . Oznacza to, że spółka poniosła stratę na przeszacowaniu wydawanych euro na dzień ich wydania. Druga różnica kursowa powstanie na spłacie zobowiązania. Spółka ustaliła, że różnica pomiędzy kursem księgowym zobowiązania a kursem bieżącym euro wyniosła:  $(12.000 \text{ EUR} \times 4,5193 \text{ zł/EUR}) - (12.000 \text{ EUR} \times 4,6460 \text{ zł/EUR}) = (-) 1.520,40 \text{ zł}$ . Łączna różnica kursowa wyniesie zatem:  $(-) 4.264,60 \text{ zł}$  i oznacza (łącznie) zapłatę zobowiązania o wartości księgowej:  $54.231,60 \text{ zł}$  (tj.  $12.000 \text{ EUR} \times 4,5193 \text{ zł/EUR}$ ) walutą euro o wartości:  $58.496,20 \text{ zł}$  (tj.  $10.000 \text{ EUR} \times 4,9121 \text{ zł/EUR} + 2.000 \text{ EUR} \times 4,6876 \text{ zł/EUR}$ ).

W kontekście przedstawionego przykładu pojawia się oczywiste pytanie: czy jednostka powinna wyodrębnić obie różnice kursowe, tzn. na rachunku walutowym (liczoną jako różnicę między kursem księgowym waluty i kursem bieżącym) oraz na spłacie zobowiązania (liczoną jako różnicę między kursem księgowym zobowiązania i kursem bieżącym)? Odrębne ustalenie różnic kursowych uzasadnione jest w sytuacji, gdy jednostka w różny sposób ujmuje te różnice w systemie finansowo-księgowym i w sprawozdaniu finansowym, np. różnicę kursową na walucie z rachunku walutowego ujmuje w przychodach lub kosztach finansowych okresu, zaś różnicę kursową na zobowiązaniu handlowym ujmuje jako element pozostałych przychodów lub kosztów operacyjnych (albo aktywuje w bilansie). Jeżeli potrzeby takie nie występują, to jednostka może ustalić różnicę kursową łącznie – odejmując od wartości księgowej zobowiązania wartość księgową wydanych walut.

Analogiczna możliwość wyboru pojawia się w odniesieniu do dwóch ostatnich transakcji, tzn. do sprzedaży waluty oraz kompensaty (operacja 4 i 5). Jeżeli jednostka nie ma potrzeby ustalania odrębnie różnicy kursowej dla waluty z rachunku walutowego i różnicy kursowej na jej sprzedaży, to różnica kursowa na operacji 4 wyniesie:  $(5.000 \text{ EUR} \times 4,6010 \text{ zł/EUR}) - (5.000 \text{ EUR} \times 4,6876 \text{ zł/EUR}) = (-) 433 \text{ zł}$ . Kurs:  $4,6876 \text{ zł/EUR}$  to kurs, po którym ujęto wpływ euro wykorzystywany do spłaty zobowiązania, czyli kurs z 17.03.20XX r., stosowany do wyceny rozchodu sprzedanej waluty zgodnie z zasadą FIFO. Z kolei w odniesieniu do operacji 5 różnica kursowa wyniesie:  $(3.000 \text{ EUR} \times 4,7589 \text{ zł/EUR}) - (3.000 \text{ EUR} \times 4,6405 \text{ zł/EUR}) = 355,20 \text{ zł}$ . W tym przypadku różnica kursowa dla waluty z rachunku walutowego nie występuje, jednak moż-

na przed skompensowaniem przeliczyć odrębnie należność i zobowiązanie (do jednego kursu odniesienia) i ustalić dwie różnice kursowe dla należności i zobowiązania.

## Przykład 2

Spółka „Beta” posiada na rachunku walutowym: 150.000 EUR, ujęte pierwotnie po kursie: 4,606 zł/EUR. W 20XX r. w spółce „Beta” wystąpiły następujące transakcje związane z rachunkiem walutowym:

- 1) w dniu 9.03.20XX r. spółka wniosła zaliczkę w kwocie: 20.000 EUR na zakup środka trwałego; spółka wykorzystwała środki zgromadzone na rachunku walutowym,
- 2) w dniu 9.03.20XX r. spółka wniosła zaliczkę w kwocie: 10.000 EUR na zakup materiałów; spółka kupiła walutę na warunkach rynkowych od banku po kursie: 4,99 zł/EUR i przekazała ją kontrahentowi,
- 3) w dniu 18.03.20XX r. spółka założyła lokatę na: 100.000 EUR, oprocentowaną 1,2% w skali roku; lokata została zwrócona 23.05.20XX r. z odsetkami: 217 EUR,
- 4) w dniu 14.04.20XX r. spółka kupiła: 5.000 EUR w banku po kursie: 4,611 zł/EUR (kurs negocjowany odzwierciedlający bieżące warunki rynkowe),
- 5) w dniu 22.04.20XX r. spółka kupiła: 10.000 EUR na podstawie zawartego w I kwartale 20XX r. kontraktu forward; kontrakt forward przewidywał kurs wykonania: 4,88 zł/EUR i po takim kursie jednostka kupiła walutę,
- 6) w dniu 23.05.20XX r. spółka przyjęła dostawę środka trwałego oraz materiałów; kwota na fakturze dotycząca zakupu środka trwałego (netto) wynosi: 90.000 EUR, co oznacza, że spółka musi dopłacić sprzedawcy: 70.000 EUR; kwota na fakturze dotycząca zakupu materiału (netto) wynosi: 30.000 EUR, co oznacza, że spółka musi dopłacić sprzedawcy: 20.000 EUR.

Kierownictwo spółki „Beta” rozważyła ujęcie powyższych operacji. W polityce rachunkowości spółki przyjęto, że podstawą ujmowania transakcji jest kurs faktyczny lub kurs średni NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień transakcji, jeżeli kurs faktyczny nie istnieje lub niewłaściwe jest jego zastosowanie. Kursy dotyczące wskazanych transakcji zostały przedstawione w przykładzie 1. Spółka ujmując przedstawione transakcje powinna uwzględnić ww. wytyczne.

Ujęcie zaliczki na dostawę środków trwałych (operacja 1) powinno bazować na kursie z dnia transakcji, za który uznawany jest przez spółkę (w przypadku rozchodu waluty z rachunku walutowego) kurs średni NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień transakcji (4,9121 zł/EUR). Zastosowanie tego kursu oznacza, że spółka powinna ustalić różnicę kursową dla wydatkowanej waluty jako różnicę między kursem wykorzystanym do ujęcia zaliczki oraz kursem księgowym, po którym ujęta była wydatkowana waluta:  $20.000 \text{ EUR} \times (4,9121 \text{ zł/EUR} - 4,606 \text{ zł/EUR}) = 6.122 \text{ zł}$ .

Ujęcie zaliczki na dostawę materiałów (operacja 2) powinno bazować na kursie z dnia transakcji, za który uznawany jest przez spółkę (w przypadku zakupu waluty na warunkach rynkowych) kurs faktyczny, po którym kupiono walutę (4,99 zł/EUR). Zastosowanie kursu faktycznego oznacza, że zaliczka ujęta zostanie w kwocie: 49.900 zł (nie powstaje żadna różnica kursowa na moment jej ujęcia).

W przypadku założenia lokaty (operacja 3) powstaje nowy instrument finansowy, który powinien być ujęty po kursie z dnia transakcji (lub po kursie z dnia poprzedzającego, jeżeli spółka stosuje takie uproszczenie). Z kolei zwrot lokaty oznacza ponowne ujęcie waluty na rachunku walutowym wraz z odpowiednim rozliczeniem odsetek. Wzorcowe rozliczenie operacji 3 może przebiegać następująco:

Opis operacji	Kwota	Konto*	
		Wn	Ma
1. WB z 18.03.20XX r. – ujęcie rozchodu waluty, ujęcie lokaty i ustalenie różnicy kursowej na rozchodzie waluty: a) wpływ waluty na rachunek lokaty: $100.000 \text{ EUR} \times 4,6876 \text{ zł/EUR} =$ b) rozchód euro z rachunku walutowego: $100.000 \text{ EUR} \times 4,6060 \text{ zł/EUR} =$ c) różnica kursowa na rozchodzie: $468.760 \text{ zł} - 460.600 \text{ zł} =$	468.760,00 zł 460.600,00 zł 8.160,00 zł	13-5/1	13-1 75-0/1
2. WB z 23.05.20XX r. – ujęcie wpływu waluty w związku ze spłatą lokaty i ustalenie różnicy kursowej: a) wpływ euro na rachunek walutowy: $100.000 \text{ EUR} \times 4,6366 \text{ zł/EUR} =$ b) rozchód euro z rachunku lokaty: $100.000 \text{ EUR} \times 4,6876 \text{ zł/EUR} =$ c) różnica kursowa: $468.760 \text{ zł} - 463.660 \text{ zł} =$	463.660,00 zł 468.760,00 zł 5.100,00 zł	13-1 75-1/1	13-5/1
3. WB z 23.05.20XX r. – ujęcie wpływu waluty z tytułu odsetek od lokaty i ustalenie różnicy kursowej: a) wpływ euro na rachunek walutowy: $217 \text{ EUR} \times 4,6366 \text{ zł/EUR} =$ b) przychody z tytułu odsetek od lokaty: $217 \text{ EUR} \times 4,6689 \text{ zł/EUR}^{**} =$ c) różnica kursowa: $1.013,14 \text{ zł} - 1.006,14 \text{ zł} =$	1.006,14 zł 1.013,14 zł 7,00 zł	13-1 75-1/1	75-0/2

\* Konta zastosowane w przykładzie: 13-1 „Rachunek walutowy”, 13-5/1 „Rachunek lokaty walutowej”, 75-0/1 „Przychody z tytułu różnic kursowych”, 75-0/2 „Przychody z tytułu odsetek”, 75-1/1 „Koszty z tytułu różnic kursowych”.

\*\* W przykładzie założono naliczenie przychodu finansowego po kursie średnim z okresu jego powstawania.

Jak obrazują to przedstawione powyżej wyliczenia wzorcowe rozliczenie transakcji jest bardzo pracochłonne. Z tego względu jednostka może rozważyć zastosowanie pewnych uproszczeń, np. ujęcie lokaty po kursie księgowym posiadanego euro (w przykładzie 2: 4,606 zł/EUR). To rozwiązanie spowoduje, że na moment powstania lokaty i na moment jej rozliczenia nie powstaną różnice kursowe. Podejście to możliwe jest do zastosowania z tego względu, że środki na rachunku walutowym i tak będą podlegać przeliczeniu na dzień bilansowy lub w momencie ich rozchodu – w takich przypadkach ustalona zostanie różnica kursowa odnoszona na wynik finansowy okresu (zawsze w części związanej z różnicami kursowymi na rozchodowanej walucie). Drugim uproszczeniem może być ujęcie przychodów z tytułu odsetek na lokacie po kursie zastosowanym dla ujęcia wpływu waluty (w przykładzie 2: 4,6366 zł/EUR), bez przeliczania przychodów odsetkowych po kursie średnim i ustalania różnicy kursowej.

Stosując powyższe rozwiązania należy mieć świadomość, że nie są to rozwiązania wzorcowe, lecz uproszczenia, oraz że w pewnych okolicznościach konieczne jest ustalenie różnicy kursowej na rachunku walutowym.

Kolejne dwie transakcje w przykładzie 2 (operacja 4 i 5) to zakup waluty. Pierwsza z nich (zakup od banku po kursie bieżącym) nie powinna sprawiać szczególnych problemów – spółka ujmuje zakup waluty po kursie faktycznym (4,611 zł/EUR). Druga transakcja stanowi jednak rozliczenie instrumentu pochodnego, w związku z tym spółka (dla potrzeb MSR) powinna ująć nabytą walutę po kursie bieżącym i ustalić zysk lub stratę z tytułu rozliczenia instrumentu pochodnego. W związku z faktem, że spółka przyjęła w polityce rachunkowości jako podstawę wyceny wpływu walut kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień transakcji może dokonać następujących zapisów w księgach rachunkowych:

Opis operacji	Kwota	Konto*	
		Wn	Ma
1. WB z 22.04.20XX r. – nabycie euro na podstawie kontraktu forward i rozliczenie zysku/straty z tego rozliczenia:			
a) rozchód środków z rachunku bieżącego w celu zakupu waluty od banku: 10.000 EUR × 4,88 zł/EUR =	48.800 zł		13-0
b) wpływ euro na rachunek walutowy: 10.000 EUR × 4,6523 zł/EUR =	46.523 zł	13-1	
c) strata z rozliczenia kontraktu forward: 48.800 zł – 46.523 zł =	2.277 zł	75-1/3	

\* Konta zastosowane w przykładzie: 13-0 „Rachunek bieżący”, 13-1 „Rachunek walutowy”, 75-1/3 „Strata z wyceny instrumentu pochodnego”.

W sytuacji gdy spółka postanowi odrębnie ewidencjonować przeszacowania nierozpoznawane przez prawo podatkowe, uzasadnione jest dokonanie następujących zapisów w księgach rachunkowych:

Opis operacji	Kwota	Konto*	
		Wn	Ma
1. WB z 22.04.20XX r. – nabycie euro na podstawie kontraktu forward i rozliczenie zysku/straty z tego rozliczenia:			
a) rozchód środków z rachunku bieżącego w celu zakupu waluty od banku: 10.000 EUR × 4,88 zł/EUR =	48.800 zł		13-0
b) wpływ euro na rachunek walutowy: 10.000 EUR × 4,88 zł/EUR =	48.800 zł	13-1	
c) przeszacowanie wartości środków na rachunku bankowym: 10.000 EUR × (4,88 zł/EUR – 4,6523 zł/EUR) =	2.277 zł		13-9
d) strata z rozliczenia kontraktu forward: 48.800 zł – 46.523 zł =	2.277 zł	75-1/3	

\* Konta zastosowane w przykładzie: 13-0 „Rachunek bieżący”, 13-1 „Rachunek walutowy”, 13-9 „Odpisy aktualizujące rachunek bankowy”, 75-1/3 „Strata z wyceny instrumentu pochodnego”.

W każdym z obu wariantów pojawia się problem z ustalaniem rozchodu waluty pozytywnej na podstawie kontraktu pochodnego – jednostka powinna odrębnie liczyć rozchód dla potrzeb MSR (według kursu uznanego za kurs początkowy dla potrzeb MSR: 4,6523 zł/EUR) oraz dla celów podatkowych (kurs faktyczny nabycia euro: 4,88 zł/EUR). W związku z tym, że różnice kursowe dla waluty wykazywanej na rachunku walutowym i tak w przyszłości rozliczane będą w wynik finansowy lub wyceniane do kursu bilansowego na dzień sprawozdawczy, dla uproszczenia jednostka może ustalić odpis aktualizujący dla waluty ujętej na rachunku walutowym (w przykładzie 2 konto 13-9) od razu ująć jako różnice kursowe niepodatkowe:

Opis operacji	Kwota	Konto*	
		Wn	Ma
1. WB z 22.04.20XX r. – nabycie euro na podstawie kontraktu forward i rozliczenie zysku/straty z tego rozliczenia:			
a) rozchód środków z rachunku bieżącego w celu zakupu waluty od banku: 10.000 EUR × 4,88 zł/EUR =	48.800 zł		13-0
b) wpływ euro na rachunek walutowy: 10.000 EUR × 4,88 zł/EUR =	48.800 zł	13-1	
c) różnice kursowe niepodatkowe: 10.000 EUR × (4,88 zł/EUR – 4,6523 zł/EUR) =	2.277 zł		75-0/1
d) strata z rozliczenia kontraktu forward: 48.800 zł – 46.523 zł =	2.277 zł	75-1/3	

\* Konta zastosowane w przykładzie: 13-0 „Rachunek bieżący”, 13-1 „Rachunek walutowy”, 75-0/1 „Przychody z tytułu różnic kursowych – NKUP”, 75-1/3 „Strata z wyceny instrumentu pochodnego”.

Takie rozwiązanie eliminuje konieczność dwutorowego liczenia rozchodu waluty. Oczywiście największym uproszczeniem jest całkowite pominięcie ustalania zysków/strat z tytułu wyceny instrumentu pochodnego i wycena nabytego euro dla potrzeb MSR (po kursie zakupu wynikającym z kontraktu forward: 4,88 zł/EUR). Rozwiązanie takie jest dopuszczalne, gdy łączne zyski/straty z wyceny instrumentu pochodnego nie są znaczące.

Dwie ostatnie transakcje z przykładu 2 spółka powinna ująć dla potrzeb MSR w ten sam sposób, tzn.:

- rozliczyć zaliczkę wykazywaną według kursu historycznego (z dnia jej wniesienia),
- wprowadzić zobowiązanie w kwocie wymagającej zapłaty (część, którą należy dopłacić), stosując kurs właściwy dla początkowego ujęcia transakcji,
- wprowadzić nabyty składnik aktywów w wartości obejmującej zaliczkę oraz zobowiązanie wymagane do dopłaty.

Zakładając, że zobowiązanie wymagane do dopłaty ujęte zostanie po kursie NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego transakcję zakupu, spółka może dokonać następujących zapisów w księgach rachunkowych:

Opis operacji	Kwota	Konto*	
		Wn	Ma
1. FZ z 23.05.20XX r. – nabycie środka trwałego i rozliczenie zaliczki:			
a) kwota zaliczki na zakup środka trwałego: 20.000 EUR × 4,9121 zł/EUR =	98.242 zł		24-9/2
b) zobowiązanie z tytułu nabycia środka trwałego: 70.000 EUR × 4,6366 zł/EUR =	324.562 zł		24-9/1
c) zwiększenie wartości środków trwałych w budowie: 98.242 zł + 324.562 zł =	422.804 zł	08	
2. FZ z 23.05.20XX r. – nabycie materiału i rozliczenie zaliczki:			
a) kwota zaliczki wpłaconej na zakup materiałów: 10.000 EUR × 4,9121 zł/EUR =	49.121 zł		20-1
b) zobowiązanie wobec dostawcy materiałów: 20.000 EUR × 4,6366 zł/EUR =	92.732 zł		21-1
c) przyjęcie materiałów do magazynu: 49.121 zł + 92.732 zł =	141.853 zł	31	

\* Konta zastosowane w przykładzie: 08 „Środki trwałe w budowie”, 20-1 „Rozrachunki z kontrahentem z tytułu zaliczki na zakup materiałów”, 21-1 „Rozrachunki z kontrahentem z tytułu dostawy materiałów”, 24-9/1 „Rozrachunki z kontrahentem z tytułu zakupu środka trwałego”, 24-9/2 „Rozrachunki z kontrahentem z tytułu zaliczki na zakup środka trwałego”, 31 „Materiały”.

Od strony technicznej opisane wyżej księgowania można również przedstawić w następujący sposób:

Opis operacji	Kwota	Konto*	
		Wn	Ma
1. FZ z 23.05.20XX r. – nabycie środka trwałego i rozliczenie zaliczki:			
a) ujęcie faktury zakupu środka trwałego: 90.000 EUR × 4,6366 zł/EUR =	417.294 zł	30	24-9/1
b) przyjęcie składnika majątku: 90.000 EUR × 4,6366 zł/EUR =	417.294 zł	08	30
c) kwota zaliczki na zakup środka trwałego: 20.000 EUR × 4,9121 zł/EUR =	98.242 zł		24-9/2
d) wyksięgowanie zobowiązania w części pokrytej zaliczką: 20.000 EUR × 4,6366 zł/EUR =	92.732 zł	24-9/1	
e) rozliczenie różnicy z wyceny przedpłaconego zobowiązania i zaliczki: 98.242 zł – 92.732 zł** =	5.510 zł	08	

\* Konta zastosowane w przykładzie: 08 „Środki trwałe w budowie”, 24-9/1 „Rozrachunki z kontrahentem z tytułu zakupu środka trwałego”, 24-9/2 „Rozrachunki z kontrahentem z tytułu zaliczki na zakup środka trwałego”, 30 „Rozliczenie zakupu”.

\*\* Po ujęciu przeszacowania środek trwały w budowie będzie miał wartość: 417.294 zł + 5.510 zł = 422.804 zł.

Analogiczne zapisy można zastosować dla ujęcia początkowego materiału.

Jak obrazują to przedstawione przykłady, na sposób rozliczania pozycji w walucie obcej mają wpływ przyjęte zasady rachunkowości oraz dokładność, z jaką jednostka zamierza ujmować transakcje.

## 2. Ujęcie różnic kursowych dla pozycji pieniężnych

Ustalone różnice kursowe, które pojawiają się na dzień bilansowy lub na moment rozliczenia poszczególnych pozycji w walucie obcej podlegają odpowiedniemu ujęciu w systemie finansowo-księgowym. Sposób ujęcia różnic kursowych uzależniony jest od kilku czynników, m.in. od pozycji, w związku z którą ujęto tę różnicę kursową. Generalnie można wyróżnić trzy podstawowe sposoby ujęcia różnic kursowych:

- 1) w wyniku finansowym okresu (jako przychody/koszty okresu),
- 2) w kapitale własnym (jako element przeszacowania ujętego w innych całkowitych dochodach),
- 3) w wartości początkowej składnika aktywów.

Pozycje pieniężne to te aktywa i zobowiązania, które rozliczane są poprzez przekazanie środków pieniężnych. Obejmują one przede wszystkim pożyczki udzielone i zaciągnięte, lokaty, obligacje nabyte i wyemitowane, kredyty bankowe, należności z tytułu dostaw i usług, zobowiązania z tytułu dostaw i usług, należności leasingowe, zobowiązania leasingowe, zobowiązania publiczno-prawne oraz wszelkiego rodzaju inne zbliżone pozycje. Co do zasady różnice kursowe powstałe na pozycjach pieniężnych ujmowane są w wyniku finansowym okresu. Od tej reguły identyfikowane są wyjątki omówione w dalszej części.

### Przykład 3

*Spółka „Sigma” naliczyła przedstawione poniżej różnice kursowe. Operacje te dotyczą w częściowo spłat należności i zobowiązań:*

- 1) różnica kursowa dodatnia w kwocie: 4.100 zł, powstała na spłacie należności z tytułu dostaw i usług,
- 2) różnica kursowa ujemna w kwocie: 3.100 zł, powstała na spłacie zobowiązań operacyjnych (z tytułu dostaw i usług),
- 3) różnica kursowa ujemna w kwocie: 7.100 zł, powstała na częściowej spłacie udzielonej pożyczki (pożyczka zaliczona jest do aktywów finansowych w zamortyzowanym koszcie),
- 4) różnica kursowa dodatnia w kwocie: 5.100 zł, powstała na spłacie kredytu operacyjnego w walucie obcej,
- 5) różnica kursowa ujemna w kwocie: 1.100 zł, powstała na spłacie zobowiązań leasingowych.

*Obok „zrealizowanych” różnic kursowych spółka naliczyła również różnice kursowe na dzień bilansowy (czasem określane jako „niezrealizowane”, „statystyczne” czy „bilansowe”):*

- 1) różnica kursowa ujemna w kwocie: 1.200 zł, powstała w wyniku wyceny należności z tytułu dostaw i usług,
- 2) różnica kursowa dodatnia w kwocie: 2.200 zł, powstała w wyniku wyceny zobowiązań operacyjnych (z tytułu dostaw i usług),
- 3) różnica kursowa ujemna w kwocie: 4.200 zł, powstała w wyniku wyceny waluty na rachunku walutowym,

- 4) różnica kursowa dodatnia w kwocie: 3.200 zł, powstała w wyniku wyceny udzielonej pożyczki (pożyczka zaliczona jest do aktywów finansowych w zamortyzowanym koszcie),
- 5) różnica kursowa ujemna w kwocie: 8.200 zł, powstała w wyniku wyceny kredytu operacyjnego w walucie obcej,
- 6) różnica kursowa dodatnia w kwocie: 5.200 zł, powstała w wyniku wyceny zobowiązań leasingowych.

Kierownictwo spółki „Sigma” rozważa ujęcie różnic kursowych na dzień sprawozdawczy. Wszystkie ze wskazanych różnic kursowych powstały na przeliczeniu pozycji pieniężnych, zatem co do zasady powinny być ujęte w wyniku finansowym okresu.

Obok przedstawionej powyżej reguły istnieją pewne wyjątki, gdy różnice kursowe powstałe na pozycjach pieniężnych nie kwalifikują się do ujęcia w wyniku finansowym okresu.

### Różnice kursowe powstałe na kosztach finansowania zewnętrznego

Podstawowy wyjątek związany z ujęciem różnic kursowych powstałych na pozycjach pieniężnych wiąże się z różnicami kursowymi dotyczącymi kosztów finansowania zewnętrznego. Biorąc pod uwagę wytyczne dwóch standardów, tj. MSR 21 oraz MSR 23, jednostka sprawozdawcza powinna aktywować (kapitalizować) niektóre różnice kursowe w wartości określonych aktywów. W praktyce aktywami takimi są zazwyczaj rzeczowe aktywa trwałe w budowie (środki trwałe w budowie), wartości niematerialne w budowie oraz niektóre zapasy. Wyróżnia się dwa podstawowe warunki determinujące aktywowanie różnic kursowych w wartości początkowej aktywów:

- 1) składnik, do którego wartości początkowej mają być zaliczone różnice kursowe wymaga długotrwałego dostosowywania do potrzeb jednostki,
- 2) różnice kursowe podlegające aktywowaniu powstały na kosztach finansowania zewnętrznego.

Jeżeli oba warunki nie są spełnione jednocześnie, jednostka nie może aktywować różnic kursowych w wartości początkowej tych pozycji – ujmuje je w wyniku finansowym okresu.

#### Przykład 4

Pod koniec czerwca 20XX r. spółka „Delta” kupiła maszynę produkcyjną za kwotę: 1.000.000 EUR. Maszynę ujęła w momencie dostawy, jako środek trwały w budowie, po kursie: 4,5855 zł/EUR. W tej samej wysokości (po tym samym kursie) ujęła zobowiązanie. Maszyna wymaga długotrwałego i specjalistycznego montażu, który rozpoczął się bezpośrednio po przyjęciu maszyny. Można oczekiwać, że montaż wraz z dostosowaniem maszyny do potrzeb spółki i jej kalibracją potrwa przynajmniej do stycznia 20XX+1 r. Pod koniec lipca 20XX r. spółka kupiła w banku: 1.000.000 EUR, po kursie: 4,7004 zł/EUR i spłaciła zobowiązanie. Na spłacie zobowiązania powstała ujemna różnica kursowa w wysokości: 4.585.500 zł – 4.700.400 zł = 114.900 zł. Kierownictwo spółki rozważa ujęcie różnicy kursowej powstałej na spłacie zobowiązania związanego z zakupem środka trwałego w okresie, gdy środek trwały nie został jeszcze przyjęty do użytkowania i wymaga długotrwałego dostosowywania do potrzeb spółki.

W przedstawionej sytuacji spółka powinna ująć różnicę kursową w wyniku finansowym okresu (nie może jej aktywować w wartości początkowej środka trwałego). Rozwiązanie to wynika z faktu, że różnica kursowa powstała na zobowiązaniu (wartości

nominalnej – kapitale zobowiązania), nie zaś na kosztach finansowania zewnętrznego. W przedstawionym przykładzie nie pojawiają się koszty finansowania zewnętrznego, zatem nie można aktywować żadnej różnicy kursowej, która by ich dotyczyła. Nie ma tutaj znaczenia fakt, że zobowiązanie spłacono przed przyjęciem składnika do użytkowania. Rozwiązanie to oznacza, że na moment początkowego ujęcia maszyny jej wartość początkowa może być inna dla potrzeb MSR i prawa podatkowego.

### Przykład 5

Pod koniec maja 20XX r. spółka „Omega” kupiła maszynę produkcyjną za kwotę: 1.000.000 EUR. Maszynę ujęła w momencie dostawy, jako środek trwały w budowie, po kursie: 4,5955 zł/EUR. W tej samej wysokości (po tym samym kursie) ujęła zobowiązanie. W celu zapłaty zobowiązania spółka zaciągnęła kredyt na kwotę: 1.000.000 EUR, który ujęła po kursie: 4,6 zł/EUR. Na spłacie zobowiązania wobec sprzedawcy powstała ujemna różnica kursowa w kwocie:  $(4,6 \text{ zł/EUR} - 4,5955 \text{ zł/EUR}) \times 1.000.000 \text{ EUR} = 4.500 \text{ zł}$ . Pod koniec czerwca 20XX r. spółka spłaciła kredyt w pełnej kwocie, kupując potrzebną walutę w banku „X” po kursie: 4,7 zł/EUR. Obok spłaty kredytu spłaciła również narosłe na ten moment odsetki w wysokości: 2.000 EUR (również kupując walutę po kursie: 4,7 zł/EUR). Dla potrzeb naliczenia odsetek spółka zastosowała kurs średni miesięczny w wysokości: 4,65 zł/EUR. Środek trwały został przyjęty do użytkowania na początku lipca 20XX r. Spółka „Omega” dokonała w związku z tym następujących zapisów w księgach rachunkowych:

Opis operacji	Kwota	Konto*	
		Wn	Ma
1. Koniec maja – nabycie środka trwałego: $4,5955 \text{ zł/EUR} \times 1.000.000 \text{ EUR} =$	4.595.500 zł	08	24-9/1
2. Koniec maja – spłata zobowiązania z wykorzystaniem kredytu: a) kredyt bankowy w euro: $4,6 \text{ zł/EUR} \times 1.000.000 \text{ EUR} =$ b) spłata zobowiązania z tytułu nabycia środka trwałego: $4,5955 \text{ zł/EUR} \times 1.000.000 \text{ EUR} =$ c) różnica kursowa: $4.595.500 \text{ zł} - 4.600.000 \text{ zł} =$	4.600.000 zł 4.595.500 zł 4.500 zł	24-9/1 75-1/1	13-4/1
3. Koniec czerwca – naliczenie odsetek od kredytu: $2.000 \text{ EUR} \times 4,65 \text{ zł/EUR} =$	9.300 zł	75-1/2	13-4/2
4. Koniec czerwca – spłata kapitału kredytu a) kwota kredytu: $4,6 \text{ zł/EUR} \times 1.000.000 \text{ EUR} =$ b) rozchód środków z rachunku bieżącego: $4,7 \text{ zł/EUR} \times 1.000.000 \text{ EUR} =$ c) różnice kursowe: $4.600.000 \text{ zł} - 4.700.000 \text{ zł} =$	4.600.000 zł 4.700.000 zł 100.000 zł	13-4/1 75-1/1	13-0
5. Koniec czerwca – spłata odsetek od kredytu: a) kwota odsetek: $2.000 \text{ EUR} \times 4,65 \text{ zł/EUR} =$ b) rozchód środków z rachunku bieżącego: $2.000 \text{ EUR} \times 4,7 \text{ zł/EUR} =$ c) różnice kursowe: $9.300 \text{ zł} - 9.400 \text{ zł} =$	9.300 zł 9.400 zł 100 zł	13-4/2 75-1/1	13-0

\* Konta zastosowane w przykładzie: 08 „Środki trwałe w budowie”, 13-0 „Rachunek bieżący – PLN”, 13-4/1 „Kredyty bankowe walutowe”, 13-4/2 „Kredyty bankowe – odsetki”, 24-9/1 „Rozrachunki z kontrahentem z tytułu zakupu środka trwałego”, 75-1/1 „Koszty z tytułu różnic kursowych”, 75-1/2 „Koszty z tytułu odsetek”.



*Kierownictwo spółki „Omega” rozważa ujęcie różnic kursowych oraz kosztów finansowania zewnętrznego.*

*W przykładzie można zidentyfikować trzy różnice kursowe. Pierwsza różnica kursowa powstała na spłacie zobowiązania z tytułu dostawy środka trwałego (kwota różnicy kursowej: 4.500 zł). Jak zauważyliśmy wcześniej różnica ta powinna być ujęta w wyniku finansowym okresu. Druga różnica kursowa powstaje na spłacie kapitału zaciągniętego kredytu (kwota różnicy kursowej: 100.000 zł). Różnica ta również powinna być ujęta w wyniku finansowym okresu – obowiązuje tutaj zasada analogiczna, jak do spłaty zobowiązania. Trzecia różnica kursowa (w kwocie: 100 zł) powstaje na spłacie naliczonych wcześniej odsetek. Różnica ta może być aktywowana w wartości środka trwałego, gdy spełnione są kryteria aktywowania kosztów finansowania zewnętrznego (odsetek). W przedstawionym przykładzie spółka przyjęła składnik do użytkowania niespełna dwa miesiące po jego nabyciu. Oznacza to, że zgodnie z MSR 23 nie powinna ona aktywować kosztów odsetek w wartości początkowej składnika, jak również nie powinna ujmować w tej wartości różnic kursowych związanych z tymi odsetkami. Jedynie wówczas, gdy odsetki są aktywowane, różnice kursowe związane z nimi też podlegają aktywowaniu.*

Biorąc pod uwagę powyższy przykład należy podkreślić, że dla potrzeb MSR aktywowaniu mogą podlegać jedynie różnice kursowe powstałe na kosztach finansowania zewnętrznego (np. odsetkach), nie zaś na kapitale zobowiązania (np. kapitale kredytu). Jeżeli różnice kursowe na spłacie kapitału kredytu są niewielkie, to jednostka może rozważyć odstępstwo od wymagań MSR, kierując się zasadą istotności (jednostka może stosować uproszczenia i odstępstwa od standardów, jeżeli dotyczą one pozycji czy transakcji nieistotnych). Przedstawione w przykładzie reguły aktywowania różnic kursowych dotyczą generalnie wszystkich kredytów, również spłacanych w transzach i odsetek im towarzyszących. Różnice kursowe na odsetkach są aktywowane do momentu, gdy składnik aktywów jest gotowy do użytkowania.

### **Różnice kursowe powstałe na pozycjach pieniężnych wycenianych w wartości godziwej**

Różnice kursowe powstałe na pozycjach pieniężnych wycenianych w wartości godziwej stanowią kolejny wyjątek w zakresie ujmowania różnic kursowych, jeżeli jednostka wycenia takie pozycje z ujęciem przeszacowania do wartości godziwej jako inne całkowite dochody, czyli na kapitale (np. na kapitale z aktualizacji wyceny). Przykładem takich pozycji są dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, które są zaliczane do tej kategorii na mocy MSSF 9. Dla pozycji takich jednostka ujmuje zazwyczaj trzy różne przeszacowania, tj.:

- 1) naliczenie odsetek stopą efektywną, które ujmowane są w wyniku finansowym okresu,
- 2) ujęcie przeszacowania do wartości godziwej, które ujmowane jest jako element innych całkowitych dochodów (przeszacowanie odnoszone na kapitał),
- 3) ustalenie oczekiwanych strat kredytowych, które rozliczane są między kapitałem i wynikiem finansowym okresu.

W przypadku tego typu aktywów dłużnych (np. obligacji) w walucie obcej jednostka powinna ustalić dwie podstawowe różnice kursowe, w tym:

- 1) różnice kursowe powstałe na pozycji pieniężnej do wysokości zamortyzowanego kosztu, które ujmowane są w wyniku finansowym okresu,

- 2) różnice kursowe powstałe na przeszacowaniu do wartości godziwej „idą” za przeszacowaniem, które ujmowane są w ramach innych całkowitych dochodów.

### Przykład 6

Pod koniec czerwca 20XX r. spółka „Alfa” kupiła obligacje o wartości nominalnej: 1.000.000 EUR. Obligacje kupiono po cenie rynkowej równej: 1.000.000 EUR. Na moment zakupu nie wystąpiły koszty transakcyjne. Obligacje ujęto po kursie: 4,5 zł/EUR. Zgodnie z wymaganiami MSSF 9, biorąc pod uwagę model biznesowy oraz przepływy pieniężne, obligacje zaklasyfikowano jako aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Na dzień bilansowy (30.09.20XX r.) zamortyzowany koszt obligacji wynosił: 1.012.500 EUR. Na ten dzień wartość godziwa obligacji wynosiła: 1.013.000 EUR, a kurs euro wynosił: 4,6 zł/EUR. Do bilansu śródrocznego spółka „Alfa” powinna wykazać obligacje w wartości:  $1.013.000 \text{ EUR} \times 4,6 \text{ zł/EUR} = 4.659.800 \text{ zł}$ . Jednocześnie w wyniku finansowym okresu będą ujęte odsetki (założmy, że spółka naliczyła je po kursie: 4,6 zł/EUR, a nie po kursie średnim: 4,55 zł/EUR) oraz różnica kursowa związana z przeliczeniem należności (z kwoty: 4,5 zł/EUR do kwoty: 4,6 zł/EUR). Kwota związana z przeszacowaniem do wartości godziwej ( $500 \text{ EUR} \times 4,6 \text{ zł/EUR}$ ) zostanie ujęta w innych całkowitych dochodach (np. kapitał z aktualizacji wyceny). W przykładzie założono, że oczekiwane straty kredytowe dla ujętych obligacji są zbliżone do 0 zł i jednostka (w uproszczeniu) je pomija. Założmy, iż na kolejny dzień bilansowy (31.12.20XX r.) zamortyzowany koszt obligacji wyniesie: 1.025.050 EUR. Na ten dzień wartość godziwa obligacji wyniesie: 1.026.000 EUR, a kurs euro wyniesie: 4,7 zł/EUR. Różnica między wartością godziwą i zamortyzowanym kosztem wyniesie zatem: 950 EUR. Do bilansu spółka „Alfa” powinna wykazać obligacje w wartości:  $1.026.000 \text{ EUR} \times 4,7 \text{ zł/EUR} = 4.822.200 \text{ zł}$ . Jednocześnie w wyniku finansowym okresu zostaną ujęte odsetki za III kwartał 20XX r. w kwocie:  $12.500 \text{ zł} \times 4,6 \text{ zł/EUR} = 57.500 \text{ zł}$  oraz odsetki za IV kwartał 20XX r. w kwocie:  $12.550 \text{ zł} \times 4,7 \text{ zł/EUR} = 58.985 \text{ zł}$  (założmy, że spółka naliczyła je po kursie: 4,7 zł/EUR, a nie po kursie średnim IV kwartału: 4,65 zł/EUR). Obok odsetek w wyniku finansowym pojawi się również różnica kursowa związana z przeliczeniem zamortyzowanego kosztu:

- 1) na 30.09.20XX r. (przeliczenie 1.000.000 EUR z kursu: 4,5 zł/EUR na kurs: 4,6 zł/EUR),
- 2) na 31.12.20XX r. (przeliczenie 1.012.500 EUR z kursu: 4,6 zł/EUR na kurs: 4,7 zł/EUR).

Kwota związana z przeszacowaniem do wartości godziwej, ujęta w innych całkowitych dochodach, w ujęciu narastającym będzie uwzględniać:

- 1) przeszacowanie do wartości godziwej w wysokości: 500 EUR, przeliczone według kursu: 4,6 zł/EUR (przeszacowanie z 30.09.20XX r.),
- 2) przeszacowanie do wartości godziwej w wysokości: 450 EUR, przeliczone według kursu: 4,7 zł/EUR (wynika ze wzrostu wartości godziwej w IV kwartale),
- 3) różnicę kursową związaną z przeszacowaniem z 30.09.20XX r., obliczoną jako  $500 \text{ EUR} \times (4,7 \text{ zł/EUR} - 4,6 \text{ zł/EUR})$ .

W przykładzie założono, że oczekiwane straty kredytowe dla ujętych obligacji są zbliżone do 0 zł i jednostka (w uproszczeniu) je pomija.

## Różnice kursowe powstałe na inwestycji w aktywa netto jednostki podporządkowanej

MSR 21 wprowadza również pewne wyjątki w odniesieniu do ujęcia różnic kursowych powstałych na pozycjach pieniężnych, które traktowane są jako część inwestycji w aktywa netto jednostki podporządkowanej. Zgodnie z wytycznymi paragrafu 32 MSR 21, różnice kursowe powstałe na pozycjach pieniężnych, które stanowią część inwestycji netto jednostki sporządzającej sprawozdanie finansowe w jednostkę działającą za granicą, ujmuje się w wyniku finansowym w jednostkowym sprawozdaniu finansowym jednostki sporządzającej sprawozdanie finansowe (zgodnie z ogólnymi zasadami przedstawionymi powyżej). Jednak w sprawozdaniu finansowym obejmującym jednostkę działającą za granicą i jednostkę sporządzającą sprawozdanie finansowe (np. w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym), takie różnice kursowe ujmuje się w innych całkowitych dochodach i przenosi z kapitału własnego do zysków lub strat dopiero w momencie (m.in.) zbycia takiego podmiotu.

Do pozycji pieniężnych uznanych za część inwestycji w aktywa netto jednostki działającej za granicą zalicza się długoterminowe należności (głównie z tytułu pożyczek) w stosunku do jednostki działającej za granicą, których rozliczenie nie jest planowane bądź prawdopodobne w dającej się przewidzieć przyszłości. Do takich elementów nie są jednak zaliczane należności z tytułu dostaw i usług.

### Przykład 7

*Spółka „Beta” przygotowuje jednostkowe i skonsolidowane sprawozdanie finansowe. W sprawozdaniu skonsolidowanym dla jednostek stowarzyszonych spółka stosuje metodę praw własności. Jedną ze spółek stowarzyszonych jest spółka „Be.FR”, która prowadzi działalność we Francji. Spółka „Beta” wykazuje długoterminową pożyczkę w euro, udzieloną „Be.FR”, którą uznano za część inwestycji w aktywa netto tego podmiotu. Na dzień bilansowy w swoim jednostkowym sprawozdaniu finansowym spółka „Beta” wykazuje różnice kursowe na pożyczce w wyniku finansowym okresu.*

*Zgodnie z przedstawionymi powyżej wymaganiami, w swoim sprawozdaniu skonsolidowanym, gdzie stosowana jest dla spółki „Be.FR” metoda praw własności, spółka „Beta” wykazuje różnicę kursową nie w wyniku finansowym okresu, lecz w innych całkowitych dochodach (odnosi na kapitał własny).*

Analogiczne rozwiązanie stosowane jest również, gdy jednostka wykazuje pozycje pieniężne w walucie obcej od jednostki zależnej działającej za granicą, spełniające definicję analizowanych inwestycji w aktywa netto. Na dzień bilansowy w sprawozdaniu jednostkowym ujmowane są różnice kursowe w wyniku finansowym zgodnie z ogólnymi rozwiązaniami. W ramach procedur konsolidacyjnych jednostka dominująca eliminuje wzajemne rozrachunki (własną należność i zobowiązanie jednostki zależnej), a ewentualne różnice kursowe na takich pozycjach, które nie zostały skompensowane w ramach procedur konsolidacyjnych, przenoszone są z wyniku finansowego okresu do innych całkowitych dochodów.

## 3. Różnice kursowe powstałe na pozycjach niepieniężnych

Różnice kursowe powstające na pozycjach niepieniężnych wycenianych w wartości godziwej ujmowane są w sposób analogiczny do sposobu ujęcia przeszacowań do wartości godziwej – jeżeli przeszacowanie do wartości godziwej „idzie” na kapitał własny (w związku

z ujęciem innych całkowitych dochodów), wówczas w ramach innych całkowitych dochodów ujmowane są również różnice kursowe na tej pozycji. Jeżeli przeszacowanie danej pozycji „idzie” na wynik finansowy okresu, wówczas różnica kursowa powstała na tej pozycji idzie w wynik finansowy okresu. W przypadku pozycji niepieniężnych wycenianych w koszcie historycznym, różnice kursowe nie powstają. Wynika to z faktu, że jednostka do ich przeliczenia stosuje kurs historyczny (zazwyczaj z dnia ich ujęcia).

### Przykład 8

Spółka „Omega” wykazuje na dzień sprawozdawczy następujące pozycje w waluacie obcej:

- 1) akcje spółki „XYZ”, zaliczone (zgodnie z MSSF 9) do aktywów finansowych w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- 2) akcje spółki „ABC”, zaliczone (zgodnie z MSSF 9) do aktywów finansowych (instrumentów kapitałowych) przez inne całkowite dochody,
- 3) akcje spółki „Sigma”; spółka „Sigma” jest podmiotem zależnym od spółki „Omega”, w związku z czym spółka „Omega” nie stosuje do niej wymagań MSSF 9 i wycenia udziały w tym podmiocie (w jednostkowym sprawozdaniu finansowym) w cenie nabycia.

Kierownictwo spółki „Omega” rozważa ujęcie różnic kursowych na ww. pozycjach.

W przypadku akcji spółki „XYZ”, które powinny być wycenione do bilansu w wartości godziwej, ewentualne różnice kursowe związane z przeliczeniem akcji na dzień sprawozdawczy ujmowane są w wyniku finansowym okresu, ponieważ w wyniku finansowym okresu jednostka ujmuje przeszacowania dla takich pozycji.

W przypadku akcji spółki „ABC”, które powinny być wycenione do bilansu w wartości godziwej, ewentualne różnice kursowe związane z przeliczeniem akcji na dzień sprawozdawczy ujmowane są w innych całkowitych dochodach, ponieważ w ten właśnie sposób jednostka ujmuje przeszacowania dla takich pozycji.

Akcje spółki „Sigma” nie podlegają przeszacowaniu na dzień bilansowy (spółka „Omega” wycenia je w cenie nabycia) w związku z tym nie pojawiają się na nich różnice kursowe. W przypadku ujęcia odpisu aktualizującego dla takich akcji wszelkie skutki takiego przeszacowania ujmowane są w wyniku finansowym okresu.

## ZESZYTY METODYCZNE RACHUNKOWOŚCI. DODATEK

**Redakcja:** Redaktor Naczelna: Wiesława Śliwińska-Sokół  
 Dodatek opracowali: Redakcja ZMR  
 we współpracy z dr Maciejem Frenzlem  
 adres: 66-400 Gorzów Wlkp., ul. Owocowa 8  
 e-mail: zeszyty@gofin.pl  
 Wydawca: Wydawnictwo Podatkowe GOFIN sp. z o.o.  
 adres: 66-400 Gorzów Wlkp., ul. Owocowa 8  
 tel.: 95 720 85 40, faks 95 720 85 60

NAKLAD 10 750



Publikacje zamieszczone w czasopiśmie nie stanowią opinii prawnych, urzędowej interpretacji przepisów ani innego oficjalnego stanowiska organów państwowych.

Wszelkie prawa zastrzeżone: kopiowanie, przedruk i rozpowszechnianie zabronione.